

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

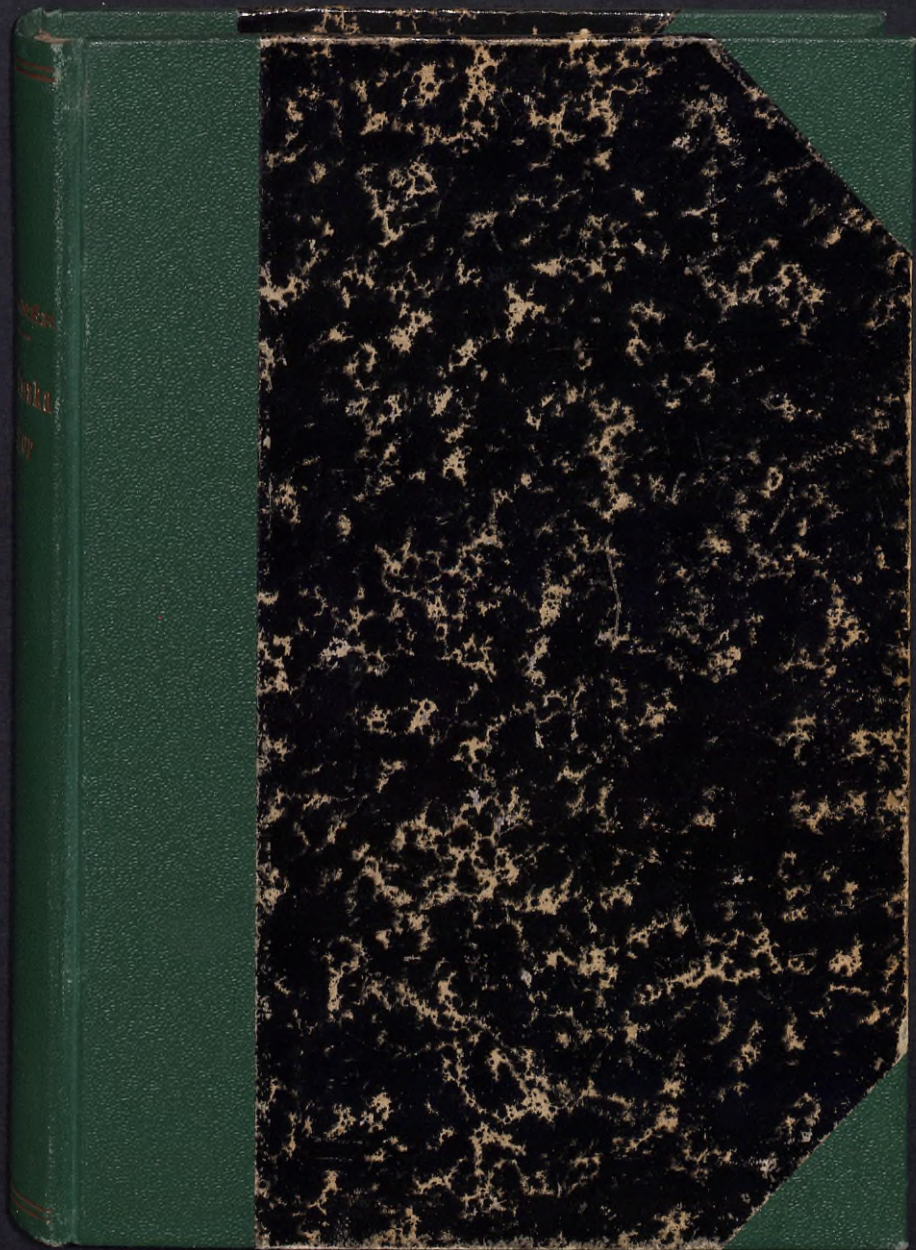
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

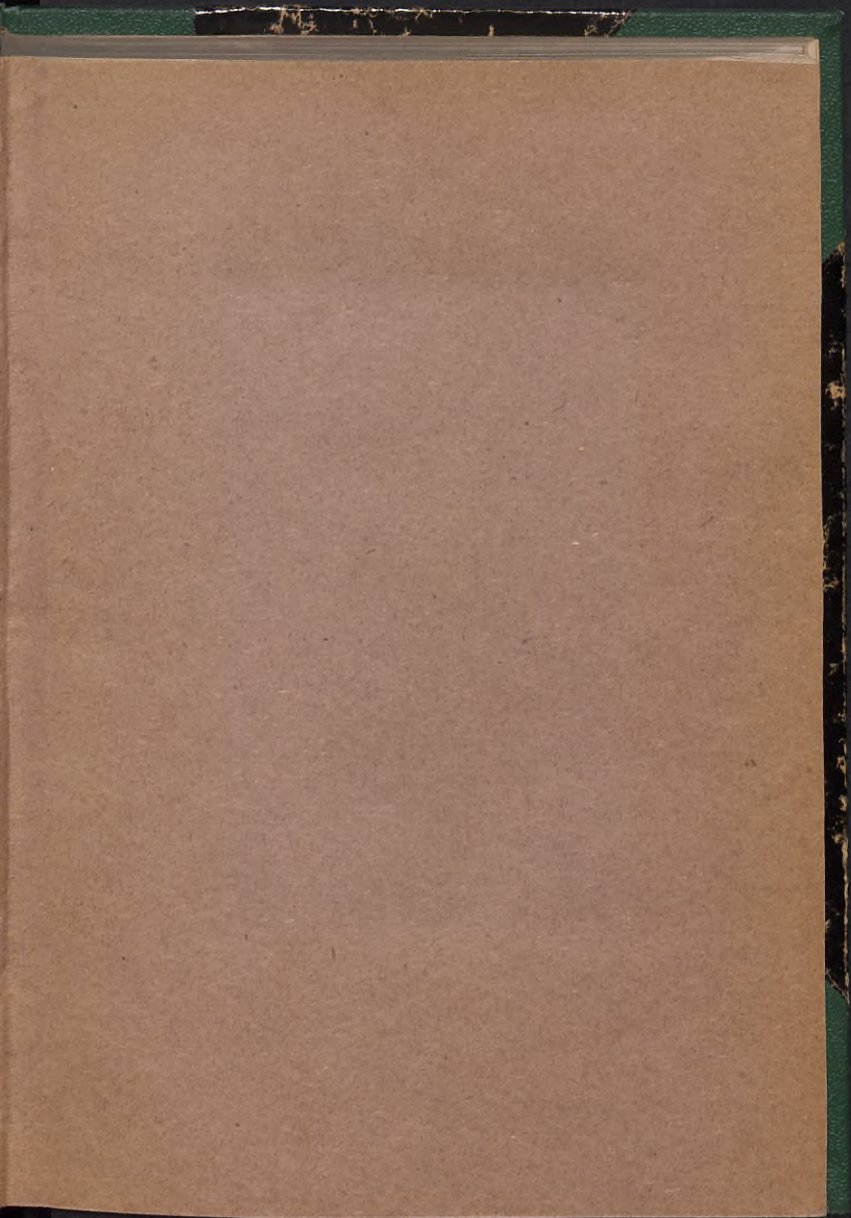
Litt.
Su.

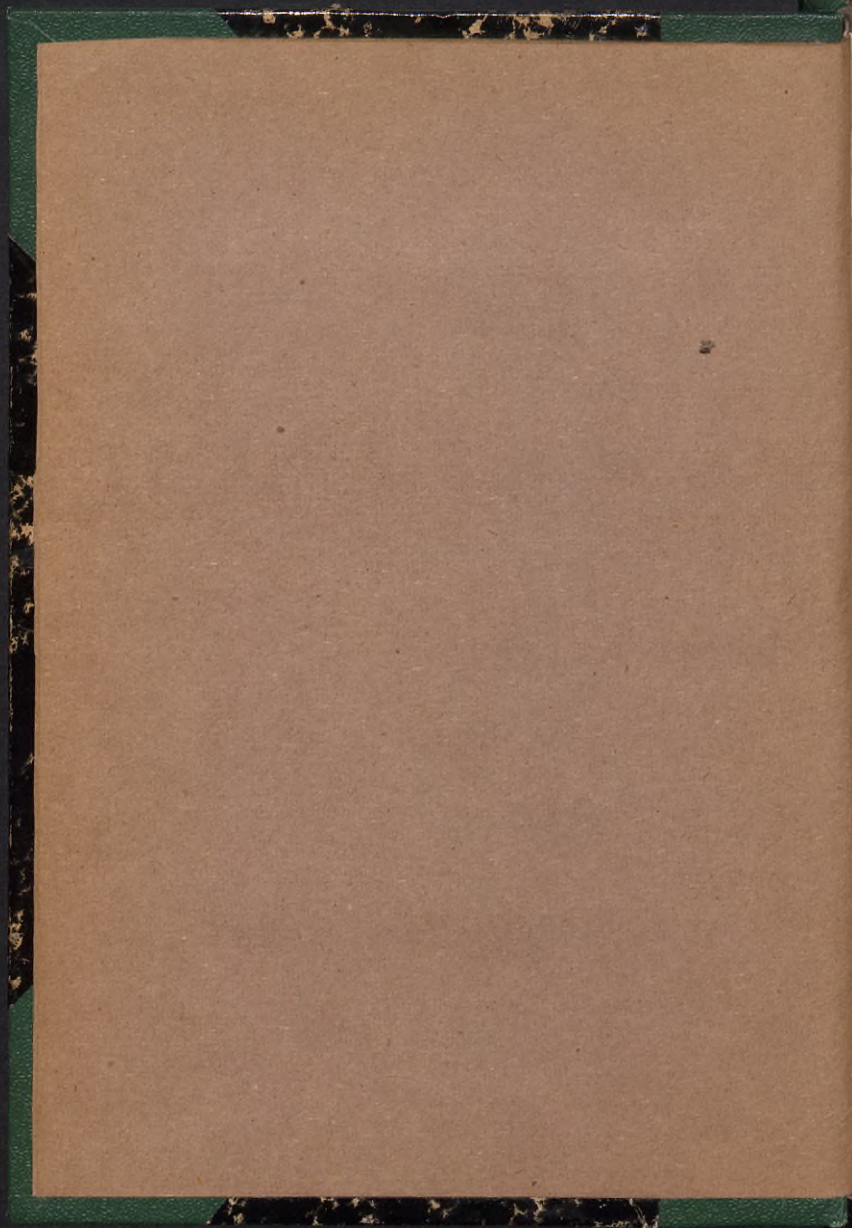
TRANEMÅLA
SAMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

Små bilder ur folklivet i Östra Skåne

förr och nu

af

HENRIK WRANÉR,

Förf. till »Stuesnack och Stätteslams», »Gärafolk
och Husmän», m. fl.

Med 12 silhouetter af **ERNST LJUNGH.**

Stockholm. Albert Bonniers förlag.

Pris: I: 50.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

I SKÅNSKA STUGOR.

---

1 SKANSKA STUGOR

I
SKÅNSKA
STUGOR.

SMÅ BILDER UR FOLKLIFVET I ÖSTRA SKÅNE

FÖRR OCH NU

AF

HENRIK WRANÉR,

FÖRF. TILL »STUESNACK OCH STÄTTESLAM»,
»GÅRAFOLK OCH HUSMÄN», M. FL.

Med 12 silhouetter af Ernst Ljungh.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

SKÅNSKA
STUGOR.

ENLIGT HILDEBRANDTS FÖRELÄSNING I ÖSTRA SKÅNEN

AF HANS HÖGHE

HENRIK WARRER.

Med tillstånd af Högskolestyrelsen i Upsala.

Med tillstånd af Högskolestyrelsen i Upsala.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1886.

De män och qvinnor af Östra Skånes allmoge, hvilka jag tagit mig den friheten att i "*Stuesnack och Stätteslams*", "*Holger Skräddares*" och "*Gårafolk och husmän*" framföra för Sveriges läsande allmänhet, hafva blifvit särdeles väl emottagna. Kritiken har både i Sverige, Norge och Danmark varit ej blott öfverseende, utan i hög grad uppmuntrande och lofordande; vid arbetareföreningars och goodtemplares fester hafva de små skizzerna blifvit upplästa otaliga gånger, att döma af tidningarnes redogörelser; ja, ett par af dessa folklifsbilder hafva i dramatiserad form uppförts ej blott af och för allmogen vid skyttefester, utan ock af ordenssällskap för välgörande ändamål. Inom kort torde också ett urval af mina äldre och nyare folklifsbilder, på norskt bygdemål tolkad af en norsk qvinna, framträda för brödras folket, liksom en och annan skizz redan uti "*Nordstjernen*", "*Ny Illustreret Tidende*" och "*Bergens Tidende*" vågat sig utom fosterlandets gränser.

De skåningar, som jag denna gång vågar anbefalla i den benägne läsarens åtanka, tala ej sin hembygds egendomliga språk: på det att mellersta och

norra Sveriges allmoge lättare må förstå dem, har jag i det hela taget klädt deras uttryck i riksspråkets former — liksom stafningen ej bör afskräcka någon. Men jag har tagit mig friheten att i allmänhet använda allmogens lösare satsfogning och behållit mera egendomliga uttryck och ålderdomliga ord, fast jag till dessa fogat de förklaringar jag ansett vara af behovet påkallade. Äfven har jag understundom begagnat mig af allmogespråkets böjningar, hvilket jag här vill påpeka, på det ej möjligen blifvande granskare må anse dessa former härröra från vårdslöshet i språkets behandling eller som rena tryckfel. Jag vågar därför hysa det hopp, att äfven i detta häfte ett och annat må finnas, som kan intressera dem, hvilka studera allmogemålen, helst jag i dylika fall troget följt Jerrestads härads munart.

Slutligen vågar jag vördsamt upprepa min i föregående häften gjorda anhållan, att Herrar Redaktörer af de ärade tidningar eller tidskrifter, i hvilka dessa små folklifsbilder möjligen kunna varda anmälda, benäget ville i korsband under nedanstående adress tillända mig ett exemplar af anmälningensnumret.

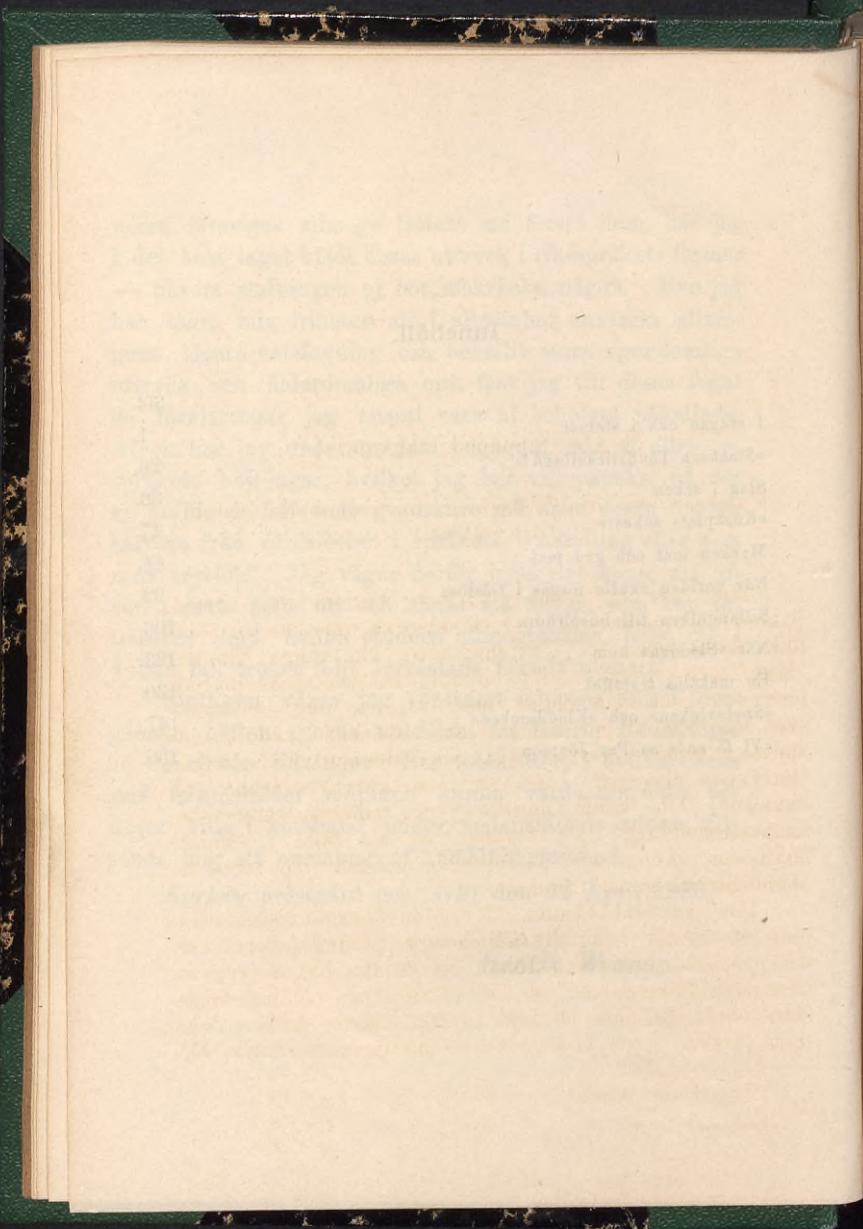
Kyrkoby prestgård och *Arlöf* den 22 April 1886.

Henrik Wranér.

Innehåll.

	Sid.
I stugan och i sterset	1.
»Stackars Tändstickstösen!»	26.
Slag i saken	36.
»Kuskplats sökes!»	47.
Mycken mat och god mat	68.
När världen skulle förgås i Gåslösa	92.
Sillamjölken till husförhörs	106.
När »Sladdan» kom	123.
En makalös trätöffel	130.
»Spelevinken» och »Kladdsocken»	147.
»Vi få se!» sa Per Jönsson	156.

I stugan och i sterset¹.

En sann historia från 1860:talet om ett frieri och en inmurad kopparkittel.

Det var en förfärlig värme: hunden hade krupit bakom brunnskaret för att få skugga, men han pustade lika fullt som ett litet lokomotiv, och tungan hängde långt fram ur munnen på honom; hästarne nickade med hufvudet och klatschade med svansen, der de stodo, två och två ihop; korna satte svansen i vädret och sprungo som de varit vilda, och svinen på gödselhögen snarkade högljudt. Det var som hela byn legat i en bakugn. Och hvad flugorna voro gemena denna söndagseftermiddag! De surrade, så att man ej kunde hålla sig vaken, men så fort man nickade till, voro de blodsugarne genast framme.

Det var vid 4-tiden. Mor Jöns Jöns hade så småningom hunnit ända till *tillämpningen* på dagens predikan uti postillan, och lille Johan höll redan bakom ryggen den nya tömmen med de dubbla milorna och han sneglade bort till den bukiga byrån, bakom hvilken den nya piskan stod: i dag skulle han minsann rasta *lille*

¹ Brygghuset, köket.

bror och skomakarens Oskar riktigt! Och hvad han skulle klatscha!! Och komme skraddarens Per som vanligt och ropade: "smörmadakista!" så skulle han få sig en sticksmäll redigt. Far låg i kakelugnsbänken och hörde på — med slutna ögon. Allt emellanåt drog han en djup suck, som var förvånande lik en snarkning, och slog sig sjelf i ansigtet, så att det sade "smask!" Det var, när flugorna stucko honom på de feta kinderna eller den svettiga pannan eller kittlade hans hårbvuxna näsa.

När mor sagt *Amen*, och hennes enformigt sjungande, söfvande stämma ej längre hördes, gned far sig i ögonen, reste sig och sade: "Ja, granna ord är der i den predikoboken, men så har hon också kostat sju och tjugo daler¹ en gång." Så hade han sagt nästan hvar söndag i sju och tjugo år.

De små ville rusa på dörren. Men lille Johan fick återvända på halfva vägen, och så fick han en *pannknäpp* af mor och en mängd förmaningar att en annan gång inte sitta och leka, när der lästes i Guds ord. Först lipade han litet, men så rusade han hastigt ut, och ett ögonblick senare hördes hans klatschande på gården och barnens glada stoj:

"Nu ska vi leka! Per och jag ska vara hästar, och du Ingar! ska vara gris!"

"Nähä, jag vill inte vara gris — jag vill också vara häst."

"Då kan du vara häst, så bli' jag och Per grisar."

"Nä, då vill jag vara so! Hvarför kunna vi inte vara grisar allihoppsan? Vi ska vara detsamma!"

"Se, nu *tudar*² den!! Då bli vi hästar, så kunna vi ha *ärtabällar*³ till föl!"

¹ 4: 50; ² tjuter; ³ ärtbaljor.

“Det är inte roligt att leka häst: vi kunna plocka syror och ha till kor. Det är så roligt att mjölka dem: de ha röda frön, och det låtsa vi är mjölk.”

“Har du sett röd mjölk? Hva? Då ta vi potatisar och sätta pinnar i dem och plöja med dem — det är stutar!”

“Eller ska vi leka skolmästare? Då blir jag skolmästare, och så låtsar ni, att ni inte kan edra lexor, och så ska jag ge er ris?”

“Du kan inte vara skolmästare: du orkar ju inte slå! Du kan bara *pjätta* ¹ litet grand — nej, jag blir skolmästare, så ni kan få redigt.”

“Nej, du slår för hårdt! Vi leka häst, och jag ska rasta er dugtigt: men så ska ni vrenskas och sparka, eljes är det inte roligt.”

Och så foro de ut genom porten.

“Ge mig en flottmat till merafton i dag!” sade far till den tjugotreåriga dottern Ellemina, en flicka, som ingalunda var någon skönhet, men hade hjertevarma, klara, blå ögon och lingult, krusigt hår. Flickan utbytte ett skälmaktigt ögonkast med drängen Janne, som satt vid bordet och lekte med en *kattasmurra*,² och fäste en frågande blick på modern. De visste så väl alla tre, att fars förslag innebar, att den om söndagarne vanliga smörgåsen skulle utbytas mot den billigare hvardagsflottmaten. Men mors blick var fast: hon hade varit vaken, hon, under läsningen af predikan och den handlade om: “Huru en sann kristen genom kärleken till bröderna visar sin kärlek till Gud”. Och därför kom Ellemina in med en flottmat åt far, men smörgåsar åt Janne och syskonen.

Far blef röd i synen.

¹ Slå utan kraft; ² göres vanligen af ett ben ur en svinfot, genom hvilket drages en ylletråd.

“Äro de andra för goda att äta flottmat, när det är godt nog åt mig?” sade han.

“Du kan få smörgås, du också, far!” sade gumman mildt, men bestämdt, “jag trodde bara, att du trådde efter flottmat. Det är söndag i dag, far! Och du känner mitt ord: “hvardagsmat och hvardagsslid, söndagskost och söndagsfrid!”

“Mmm! sade Jöns Jönsson, tog flottmaten och vände sig mot väggen.

Med sin hustru ville han ogera byta ord: hon var alltid mild och undfallande, stilla och fördragsam. Men hon hade ett så besvärligt sätt att med anförande af Guds ord eller något träffande ordspråk visa honom hvilken verldstrål han var. Och då kände han sig så förlägen, så afslöjad: han tyckte om det jordiska goda och ville gerna “lirka” sig till så mycket deraf som möjligt, men han höll också mycket på att vara ansedd som en man, den der tog Herren till råds i allting, och vågade därför ej motsäga henne.

Men så mycket godt han kunde få, ville han ha, och därför ville han också gerna, att Ellemina skulle bli hustru åt deras närmaste granne, Ingvar Mickelsson, ty denne var så rik. Gumman tyckte ju, att det kunde passa sig bra nog på ett sätt, ty hon föraktade ingalunda den jordiska välmågan, helst hon sjelf vuxit upp i armod och flera år tjenat som piga. Men hon kunde dock ej riktigt med Ingvar, dels därför, att han ej brukade Guds ord, dels var småsnål mot folket och alltid uppträdde så styfnackadt, endast talade om sig sjelf och sina rika bekantskaper.

Och hvad tyckte Ellemina? Hon tyckte som Janne, och Janne tyckte, att Ingvar Mickelssen var en apa, en poppgjöja!¹ Och denna likhet i tycke kom sig

¹ Papegoja.

deraf, att Janne tyckte om Ellemina och Ellemina tyckte om Janne. Visserligen hade de just ej så stora utsigter att få hvarandra, men Janne menade som så, att så länge Ingvar inte hade talat rent ur skägget, var ej allt hopp ute, och så länge han sjelf blott fick se Ellemina hvar dag, ständigt vara i hennes närhet och ibland en söndagskväll kunde få sig en kyss af henne i trädgården — ja, så länge ansåg han sig som den lyckligaste människa på jorden. För öfrigt var han en af desse lycklige, som lefva nöjde i det närvarande och aldrig göra sig bekymmer för framtiden. Till Jöns Jönsson eller gumman hade aldrig ett ord blifvit sagdt om deras unga kärlek, men Ellemina var ständigt rädd, att det en dag skulle bryta löst, och detta så mycket mer som hon kände, att hon aldrig skulle ega mod att trotsa föräldrarnes vilje — dertill hade hon från sin spädate barndom lärt sig att hysa för stor vördnad för dem. Och därför låg hon vaken mången natt, drömde och bygde luftslott, suckade och bäfvade för hvad framtiden skulle bära i sitt sköte. Men hon hade alltid vant sig att frambära alla sina bekymmer för Honom, som är kärleken sjelf och i kärlek leder allas öden. Och gret hon, så gret hon i tysthet — ingen såg henne annat än lugn, blid och vänlig, kärleksfull och öm mot föräldrarne.

Ellemina satt i trädgården och plockade bladen af en röd marenblomma¹ — kanske satt hon och räknade ut om det, hon tänkte på, skulle slå in. Janne satt på grindstolpen utanför och sjöng af hjertans grund:

»Skönt är med sviskon och med apelsiner —

Men hva ä dä mot en kyss utaf dej! — aj, aj!!

¹ Tusensköna.

O, hvad din mun den är fager och finer —
Låt mej få smaka'n — ack, säg inte nej!

Blir jag din man och så du blir min qvinna,
Då ska vi lefva så skönt, må du tro! — o, o!!
Du ska få slippa att hösta och spinna —
Du ska få sitta och sy uti ro.

Du ska få ligga så länge du vill, du,
Du ska få må som en blomma i ägg! i ägg!!
Ge mig på stunden ett par kyssar till, du!
Var inte hård emot din keledägg!»

Här afbröt han sången, kilade ned från grindstolpen och hviskade: "Ellemina!"

"Hvad står på, din gaphals! Du vet jag tycker inte om, att du sjunger den visan. Om der är någon, som hör det, kunna de tro någonting! Hvad vill du?"

"Ingvar kommer!" hviskade han ängsligt. "Han är klädd i den aldrafina apekostymen! Nu gäller det nog oss två, du! Men låt mig nu se du står på dig så godt du kan!"

"Janne, Janne! Jag är så rysligt rädd, så. Hur skall detta gå? Får jag inte dej, så blir jag olycklig i alla mina dar! Men har far sagt *ja* en gång, se'n är der ingen hjälp. Ack, om bara vår Herre kunde ställa det så, att Ingvar sade någonting, som kunde stöta far eller mor, helst mor, du! Ack, kan du inte hitta på någonting, du, som alltid är så femtanfinurlig? Ah, försök!"

Och tårarne stodo henne i ögonen. Men det var ändå som hon känt en viss tillfredsställelse att den afgörande stunden var inne: hennes egna tankar och bekymmer hade på senaste tiden börjat bli henne för tunga.

“Jag skall försöka på! spring nu du in bara! Och vill du jag ska komma in, så bara ge mig ett tecken genom det lilla fönstret i sterset!”

Ellemina gick in med bäfvande hjerta, och Janne kilade åter ner till sin grindstolpe.

Ingvar kom. Klädd i den finaste apekostymen. Han hade mycket vida, röd- och grönrutiga byxor, svart klädeströja, en eldröd yllehalsduk virad flera hvarf kring halsen, trots den förskräckliga värmen, en grårutig mössa med ofantlig kulle, klart skinande kragstöffar och käpp i handen.

“Är Jöns Jönsson hemma?” sporde han utan att helsa.

“Ja!” svarte Janne och lyfte ödmjukt på mössan.

“Fruentimmerna också?”

Och nu nickade han förnämt, nedlåtande.

“Inte annat än jag vet. Det var en stilig käpp! En sådan en måtte kosta en hel riksdaler!”

Och Janne lade hufvudet på sned och såg beundrande ut.

“En!! Den har emellertid kostat fyra! Min vän, patron Bergman på Nosarp har en precis likadan.”

“Ja, se, Ingvar Mickelsson har då alla dar varit fin som en grefve!”

Ingvar log huldt, han kände sig smickrad af Jannes beundran och stora ögon.

“Åhå!” sa Janne. “Ingvar måtte vara ute på “friarefosingar” i dag — glänser som en silverbägare julafton! Jo jo, lycka till!”

“Tack! Inte lätt att köra undertecknad i gropen, hva? tänker jag, det!”

Janne fick en idé.

“Åh, bevaras väl! Det är der nog ingen, som försöker; jag tror inte sjelfva prosten skulle vara så väl-

kommen hos husbond — inte ens om han låge på sotsängen. Jag hörde han sa till mor en gång: "Kommer Ingvar och friar — som han väl gör en dag — så ska han få'na, om han så begär halfva hemmanet och den inmurade kopparkitteln också". Se det är den finaste kittel här fins i tre härad — det är af den gamla kopparen — de säga der är guld i den, och må tro, de slita inte för tidt på den. Men inte mina ord

Ellemina i trädgården och Janne på grindstolpen (sid. 5).

igen, för han försöker nog att slippa för så godt pris som möjligt. Se, han är inte mild i synen precis, när han ska fram med grejorna. — Ingvar har nog hört talas om att han vänder gerna en tvåstyfver två gånger innan han ger ut den. Men är man bara bestämd och fast, så ger han alltid med sig till slut — han sitter

gera och ser lite gudelig ut en stund, men der är inte stort allvar med det. Ja, hade man den koppar-kitteln! Här ska ha varit en farliga lärder man från Stockholm en gång i världen, och han ville köpt den till de kongeliga samlingarne, säga de, så han är nog värd fläsk, den."

Ingvar log belåtet och trädde in i den sorgfälligt pyntade stugan, der han blef särdeles väl emottagen af båda de gamle, och äfven Ellemina, som gick och dukade kaffebordet, såg som vanligt blid och vänlig ut, fast hennes hjerta emellanåt bultade, så att hon hörde dess slag, och under stundom tycktes stå stilla en lång stund.

* * *

Kaffet var drucket, merafton spisad, piporna hade kommit i gång, och Jöns Jönsson var mild som en morgonmjölk. Så småningom ryckte Ingvar fram med sitt egentliga ärende.

"Jaha, ni har det emellertid bra, ni Jöns Jönsson, som har hustru och barn och allt godt!" sa han.

"Hm! så bra kan hvar och en få det med ordning och sparsamhet och en bra qvinna," menade Jöns Jönsson förnöjd. Han kastade en uttrycksfull blick på sin hustru, som satt vid fönstret och slätade ut hundöron i en gammal psalmbok.

"Och der är väl inte många i byn," tillade han, "som ha det så bra som du Ingvar, både med regeringen inne och ute, och allting så patentligt."

"Men man skulle ha sig en hustru emellertid!"

"Hm," sa Jöns Jönsson glad, ty nu syntes det ju så klart hvad meningen var. "Hm! Här fins nock så många fruntimmer här i världen, så der kan bli en till dig med! Är här ingen häromkring, så är der på

vesterlen;¹ der äro de så rika, att de koka gröten i smör, doppa den i smör och ligga i smör om natten, som pojken sa om kungen.“

“En får emellertid aldrig någon ordning i ett hus, så länge der inte är någon hustru. Pigor är något riktigt fyle, som min vän, patron Pettersson på Bölarp alltid säger! Slarfviga, hamsiga, sturska, *våneråds*², när det är någonting, slå itu allt hvad de få i näfvarne, och aldrig man emellertid kan lita på deras ärlighet,“ sade Ingvar öfverlägset.

Gumman lade bort boken, bet sig i underläppen och sade med lindrigt hopdragna ögonbryn:

“Der fins nog många pigor, som kunna vara att räkna som ett afskrap, och sådant kan der vara ibland patronerna också. Men det fins många bra, ordentliga och ärliga pigor, och är tjenstefolket sturskt, så har husbonden många gånger sig sjelf att skylla. Jag har aldrig haft någon stursk tjenare, ty jag talar till dem på samma sätt som till mina egna, och aldrig heller jag har kunnat med de qvinnor, som sitta vid gillena och förtala sina pigor; har man en, som är svår att dras med, så har man nog af henne hemma, och göra pigorna sin skyldighet så godt de kunna och förstå, så kan man inte mer begära. En mor skulle alltid tänka, att hennes egna töser kunna komma ut och tjena för brödet en gång — och då skulle hon vara likadan mot sina pigor som hon önskar, att andra måtte bli mot hennes barn. Och hvem som helst kan slå itu en kopp; det hände mig, när jag tjente piga.“

Gumman darrade på rösten riktigt.

“Riktigt lika kan en ju inte behandla dem: der är ju lite skilnad här i verlden på gåratöser och tjenstepigor!“ tyckte Jöns Jönsson, för att mäkla.

¹ Säges af Jerrestadshäradsboarne om Ystads-trakten; ² rådlösa.

“Der är så, ja,” sa gumman, “för gåradöttrarna ha större ansvar. Men till många af dem kan inte Herren säga en gång: “Du gode och trogne tjenare! Öfver en ringa ting hafver du varit trogen — gack in i din Herres glädje!” som prosten Berggren sa en gång på ett husförhör.”

Jöns Jönsson blef tyst. Ingvar påtade ner askan i piphufvudet med fingret och sade:

“Ja, ja. Emellertid är jag trött af att lefva ungarlivets glada dagar, som min vän patron Jeppsson på Kullarp sade i fjor — och jag har funderat på att gifta mig.”

Ingen svarade något på en stund. Så tände Jöns Jönsson sjelf en ny pipa, räckte Ingvar schatullet och sade:

“Var så god, om det ska vara!”

Ellemina blef röd: hon tyckte det var för tydligt.

“Tack!” sa Ingvar. “Jag har emellertid länge funderat på er Ellemina: det är en nätter tös och har fått god uppfostran, det vet jag, och har ansedda föräldrar och har emellertid något så när lika mycket att vänta en gång som jag har, och lika kalvar leka bäst. Välstånd är också en försynens gåfva emellertid, som min vän inspektoren på Hosarp säger alltid.”

“Ja, den karlen har der alltid varit kloka ord i!”
tyckte Jöns Jönsson.

Ellemina satte sig vid norra fönstret. Hon såg att Janne satt på gropavallen och kastade förstulna blickar mot fönstren. Stackaren! Måtro han vändades. Ja, Ellemina satt inte för trefligt, hon, i sin förbidan, hur det skulle lyktas. Hon knäpte samman sina händer och bad, men hennes tankar voro omöjliga att sammanhålla: hon kunde ej samla dem till en tydlig, avslutad bön. Det blef blott ett: “hjelp mig, Herre!” ty Jannes

bild trängde sig mellan henne och nådastolen; hon kände det, och var bedröfvad — på en sådan bön kunde hon ej hoppas bönhörelse.

“Vi ä nu inte i sådana omständigheter som du,” fortsatte Jöns Jönsson, “fast vi inte precis ha någonting att jämra oss för. Annars har ju rågen varit bra skrin¹ de två sista åren.”

“Vara gudelig och låta sig nöja är vinning nog,” mente gumman och knäpte händerna samman. “Men eljes ser det ut som allting försämrades, både med säd och hör² och kreatur.”

“Nu börja de klynkja³ för att slippa dra fram med grunkorna. Men jag ska väl klämma dem emellertid!” tänkte Ingvar.

Högt sade han:

“Sjelf har jag emellertid en fin gård både innan och utan, blanka tre trinda ök och kreatur som hvilken af patronerna som helst. Han säger så alltid, min vän patron Engvold på Dannehus: “Fannen tapessere mig!” säger han, “är icke Ingvar Mickelsen den fineste bonde-djefvel i det heleste härat,” säger han. Och därför vill jag ha en qvinna, som både är fin och har någonting. Hur mycket kan Ellemina få, när hon flyttar hemifrån? Frågan är ju fri, när hon är ärlig emellertid, som man brukar säga.”

“Ja, det är ju sant nock,” mente Jöns Jönsson.

Gumman teg, men hon tyckte synbarligen inte mycket om frågan.

“Se, det är emellertid bäst att tänka sig för innan man kommer i förtret — som min vän sergeanten brukar säga alltid. Se’n man en gång är gift och fast,

¹ Dålig; ² lin; ³ klaga, särskildt öfver fattigdom.

är det för sent att tänka på att man kunde fått bättre. Nå?"

"Jaaa!" menade Jöns Jönsson försigtigt. "Hemmanet kan väl vara värdt ett par tunnor guld, men de äro tre, som skola dela det en gång — — —"

"Den som gör sig bar för barnens skull, får frysa för sin dumhets skull!" sa gumman. "Så länge far är kry och jag kan rocka mä hoed, blir hemmanet i våra händer. Men lite får hon väl med sig. Far har några styfver utlånta, så att inte ska vår dotter behöfva gå och önska lifvet af sina föräldrar precis, fastän — —"

"Och lite kreatur också!" tillade Jöns Jönsson försigtigt. "Och både ylle och linne har nog mor i kistorna, tänker jag.

"Det är emellertid hufvudsaken att få klart för sig, hur mycket tösen kan värderas till med löst och fast, som min vän fanjunkaren säger!" sa Ingvar.

"Tösen är ovärderlig, om jag sjelf, som är hennes mor, skall tala om det, och är det fråga om hvad den eller den brukar säga, så säger Salomo: "En dygdig kvinna är ädlare än aldrakostligaste perlor!" Och Salomo var en vis man, han, så har jag lärt."

"Hi hi hi! Salomos ordspråk kunna nog vara bra, men lefva på dem, kan man emellertid inte, utan man får lite stekt fläsk till då och då," skrattade Ingvar.

Gummans panna blef allt mer och mer molndiger.

För att afvända stormen, skyndade Jöns Jönsson att säga:

"Se, tretti tusen¹ skulle hon kunna få genast i skuldsedlar, och två hästar och två kor och tre kistor — —"

"Åh, fyra har jag till henne, om inte fem!"

¹ (= daler) = 5,000 kronor.

Gumman rätade på sig med stolthet.

“Huru många får och svin får hon emellertid?”

“Ja, det ha vi nästan inte mer än vi sjelfva behöfva, nästan,” tyckte Jöns Jönsson.

Men när Ingvar satte pipan ifrån sig, knäpte ett par knappar i tröjan och gjorde min af att resa sig, tillade Jöns Jönsson:

“Ja, ja, en tre, fyra får kan hon väl få kanske — — —” han dröjde ett ögonblick — — — “och lika många svin. Lam? — Ja — — en fem, sex stycken kanske.”

“Lam ha vi inte ett enda att undvara!” sade modern bestämdt.

“Nej, mor du, när jag tänker rätt efter, så — — — men ett par stackars lam mer eller mindre — — —”

“Qvittar mig inte mer än en pris snus!” sa Ingvar myndigt, “så det är inte därför, men gifter man sig, så skall man ha något med qvinnan. Hvad för kopparkar får hon?” tillade han om en stund.

“Åh, på ett sådant ställe som i Mickelagården fins nog allt hvad som behöfs i den vägen!” mente Jöns Jönsson. Han sade det med en egendomlig ton, liksom han velat lugna sina egna och Ingvars farhågor.

“Ja, ja men!” instämde gumman.

“Lite glas och porslin kan nog mor söka opp,” tillade Jöns Jönsson, “om det skulle behöfvas.”

“Snålvargar riktigt!” tänkte Ingvar, och sade:

“Ja,” sa han, “det är då emellertid mindre af allt slag än jag hade tänkt,” sa han, “och mindre än fyrtio tusen kommer väl inte i fråga?”

“Då skulle jag sjelf komma till att låna en del och det vill jag inte gerna: jag har aldrig i lifvet behöft låna ett enda öre förr!”

Och han vred sig hit och dit på bänken och ref sig bekymrad i hufvudet.

Gumman teg.

“Ja, då får ni åtminstone lemna en inmurad koppar-kittel emellertid!” sa Ingvar.

“Vi ha inte mer än en, och den flyttas aldrig från gården,” sa gumman kort, nästan ovänligt.

“Och inga lam!” sa Ingvar med låg röst och liksom för sig sjelf. “Hm, hm!” Och han började räkna på fingrarna. “Jag kan få Per Hans Peolina hvilken dag jag vill, och hon får femtitusen utom allt bohag emellertid. “Man tar heller kläde än vadmal,” som min vän patron Elling på Oxagården brukar säga.“

“Vi behöfva inte nödga vår dotter på någon!” sa modern, och ådrorna på hennes panna begynte svälla.

Ellemina började hoppas: hon smög sig ut i sterset, men lät dörren till stugan stå på glänt. Så gaf hon Janne ett tecken, att han skulle komma in, och om ett ögonblick stod han i sterset vid hennes sida.

“Nåå?” hviskade han och tryckte krampaktigt hennes hand.

Hon lade handen på hans mun, gick på tå bort och stälde sig bak dörren och vinkade, att han skulle komma efter. Han satte tofflorna och snart stod han der, men som der var trångt om plats, smög han sig tätt intill henne.

Inne i stugan hade der några ögonblick rådt en pinsam tystnad. Jöns Jönsson såg oroligt än på sin hustru, än på Ingvar. Slutligen sade han:

“Fyrtio tusen skulle jag kanske kunna skrapa samman, om jag tömde taskan.“

“Det ger sig nog,” tänkte Ingvar. “F—n så dumt jag inte begärde femtitusen.“

“Den, som är söt för matpåsens skull, glör surt, när den är tom!” sade gumman, nästan hånfullt.

“Nå,” sa Ingvar, “då kommer det an på den inmurade kopparkitteln!”

“Den ska vi inte tala om!” sa Jöns Jönsson, och blef lite het. “Se, den kitteln har sin egen historia: han är inte som andra kittlar, och har du inte hört det förr, så kan du få höra det nu. Se, den har gått i arf ända från den hedna tiden, och när så Karl den tolfte låg och krigade och var envis, så att hela landet höll på att stryka med, så hade en af mina förfäder sju söner. Och så kommo de och togo dem ut i kriget, den ene efter den andre, och man hörde aldrig talas om dem mer. Nu var der inte qvar mer än den yngste, och han gick och trälade som ett kreatur för att hålla lifvet i sig sjelf, sin mor och en gammal lam faster. Men så hade der i flera år varit en piga der, en rask och resolverad jänta på ett par, tre och tjugo år. Och hon hade gått der nu utan lön, men hennes mor hade tjent der och hon tyckte hon hörde till stället. När så knektarne en dag kommo ridande och sökte efter folk i gårdarne rundt omkring, så stoppade hon den der sonen in i den inmurade kopparkitteln, klädde sig sjelf i hans kläder och gick ut som rekryt. Och vår Herre höll sin hand öfver henne och bevarade henne för de glödande skotten och för knektarne, så att hon kom oskadd hem igen, och hade inte fått så mycket som en rispa. Och så blef hon gift med den pojken, som hon hade räddat lifvet på — han hette till och med Jöns Jönsson han som jag — och hon blef min stammoder. Och derfor har den kitteln stått der alla dagar se'n, och så länge gården står, och jag har efterkommande, som inte behöfva låta den gå ifrån sig, så ska kitteln stå der också. Ty hade inte min stamfar

blifvit gömd i den en gång, så hade jag kanske inte suttit här nu och hetat Jöns Jönsson. Se, den kitteln är som ett klenodium, ska jag säga: inte för det jag annars tror, hvarken att troll ha gjort den, eller att der är guld i kopparn — det är bara trams. Men har den frälst *en* i min släkt från olycka, så kan den komma att göra det en gång till!“ sa gubben.

“Der sa han ett sant ord,“ hviskade Janne i Elleminas öra, “för det var jag, som kom Ingvar på, att han skulle begära den särskildt.“

Ellemina log, ehuru hennes ögon stodo vidöppna af spänd väntan, och håret klubbade fast vid hennes svetiga panna. Hon kunde ej underlåta att lägga sin ångande kind intill hans — och så utbytte de en blick.

“Jaså, då kan jag ju ge kitteln efter!“ sa Ingvar: han märkte, att han hade gått för långt.

“Såå? Verkligen?“ sa gumman, “jag trodde det var den, det kom an på. Jag började tro, att Ingvar skulle vara lika nöjd om Ellemina, om der bara vankades en bra bunke skuldsedlar och lite kreatur och så den inmurade kopparkitteln. Men jag har tänkt många gånger på min enda dotter, och hur hennes värld skulle gestalta sig. Med många sorger kan hon krönt varda i jämmerdalen, och mycket glädje kan hon få röna. Men den dagen, då hon skulle gå med krans och krona upp till Herrans altare, har jag tänkt, att det skulle vara med en, som tänkte ett litet grand på henne sjelf och inte bara på en kopparkittel. Och Ellemina är inte en tös, som man behöfver krångla om priset på, liksom det vore frågan om ett kreatur: hon kan få en god man ändå, om det så är Guds vilje; det fick jag i verlden, fast jag var fattig och inte hade det jag kunde luta mitt hufvud till, och ett hem har hon, om det skall bli hennes lott att vara ogift.“

“Det är en dugtig qvinna, mor din, du!” sade Janne till Ellemina bakom dörren. “Men också har hon en bra dotter att brås på. Vore hon härute, så skulle jag ta henne om halsen och ge henne en kyss — men eftersom hon inte är här, så tror jag att jag kysser dig i stället, lilla vän!” sa han.

Och det gjorde han.

Ellemina skulle se sträng ut, men det misslyckades, hon måste le. Så lade hon handen rundt kring hans hals och på hans mun, för att han skulle vara tyst och stå stilla — och det gjorde han.

“Jag tycker om Ellemina emellertid,” sade Ingvar temligen stukad, “och ska gerna vara nöjd med tretti tusen.”

“Nå, se det var då resonligt!” sa Jöns Jönsson och reste sig opp med framsträckt hand.

“Nehej!!” sa gumman med ett djupt allvar i stämman. “Nej!! Inte om Ingvar toge henne blott och bar utan en skilling, nej, inte om han så betalte till aldrig så mycket — för det skulle inte bli ett Herranom behagligt förbund, och inte skulle det bli henne lyckosamt heller.”

“Du är rent tornyr¹! De höra det! Janne då!” hviskade Ellemina derute i stersset till Janne, som började hoppa opp och ner på stersgolfvet och emellanåt kysste henne temligen högljudt. “Gack nu ut,” sa hon, “och kom in i stugan den andre vägen!”

Näppeligen hade han försvunnit, förrän gumman derinne fortsatte:

“Välmågan är god att ha i ett rätt och gudfruktigt äktenskap, men det är hvarken det endaste eller det bästa. Ellemina!!” ropade gumman.

¹ Vild, vanvettig.

“Ja, mor!” svarade hon och steg in.

“Om inte det så skulle vara,” sa gumman till dottern, “att ni har gett hvarandra heliga löften, eller du särskildt har ett riktigt varmt tycke för Ingvar?”

“Nej, visst inte!” sade Ellemina raskt.

Och der låg en klang af så oändlig lättnad i hennes stämma, att modern vände sig om och såg på henne ett ögonblick.

I detsamma steg Janne in om dörren och satte sig nederst vid bordet.

“Ja, ja,” sa Ingvar. “Vi kunna ju talas vid om det en annan gång emellertid, och vi kunna ju vara lika goda vänner för det så länge!”

Men inom sig tänkte han:

“Så går det, när man ränner hufvudet i gärdsgården! Hade jag lirkat, så hade det gått. Åhja, om en tid så glömmet käringen detta här! Och här är inte så tjockt med friare heller — det har inte hörts af någon enda ännu. Skönt är det att veta hvad hon får, emellertid.”

Så taltes der en stund om grödan och annat nytt, och om en stund gick Ingvar sin väg.

* * *

“Det var dumt ändå!” sa Jöns Jönsson närmare qvällen. “Hon kunde ha fått det så bra: suttit som ett bi i ett suene¹.”

“Bättre är en rätt kål med kärlek än en gödd ox med hat! De byxorna blir det aldrig någon tröja af!”

Och gumman gick bort och tog ner nya testamentet från bokhyllan.

¹ Klöfverblomster.

Janne reste sig upp, gick hän till dörren och tog på sig sin tröja. Så stälde han sig framför den lilla spegeln och slätade ut sitt hår.

“Någongång ska det fram,” sade han derpå, “om der ska bli någon fröjd med det, och då kan det lika så väl ske i dag som en annan gång,” sa han. “Jag håller Ellemina kär af allt mitt hjerta, af all min själ, af alla mina krafter och af all min hog, som der står i frågeboken, och jag vet också, att hon håller mig kär tillbaka.”

Elleminas ansigte blef glödande rödt vid föräldrarnes forskande blickar, och hon gick bort till fönstret igen. Nu var det sjelfva afgörandets timma: hon kände, hur hon kallsvettades på ryggen, hon såg ut i trädgården, men uppfattade ingenting. Genom hennes tankar brusade minnen från forna tider, minnen, som hon ej erinrat sig på många år, psalmvers och bibelspråk stormade i oordning genom hennes själ — slutligen hakade hon sig fast vid ett ord: “beder och I skolen få!” Och dessa ord upprepade hennes ångestfulla hjerta mekaniskt flera gånger — hon kände, att hon ej kunde bedja med egna ord, och därför fasthöll hon med ansträngning af alla sina krafter dessa ord af Honom, som i kärlek offrat sig sjelf för jordens barn.

“Jag har inte någon gård att komma med, som är att likna vid Mickelagården,” fortsatte Janne, då ingen af de gamle yttrade något. “Och inte har jag sådana fina vänner som Ingvar heller. Men när far dog, fick jag trettitusen, och nu ha de stått i sparbanken och ynglat, så nu är der nog femtitusen med hvad jag har sparat ihop dessa åren. Och fars gamla hemman kan jag få köpa hvilken dag jag vill, för den, som nu har det, förstår sig inte mer på att sköta jordbruk än jag förstår mig på att virka spetsar. Jag hade kanske köpt

det för länge sedan, om inte jag hade hållit Ellemina så kär, men jag kunde inte komma mig till att flytta härifrån: jag tyckte, att bara jag fick se henne och vara omkring henne, så var jag nöjd. Och det är säkert, att hade det inte varit för hennes skull, hade jag nog aldrig tagit mig tjänst på hos andra, men jag har varit glad vid henne, ända se'n vi gingo ihop i skolan. Mycket har jag inte, men min qvinna skall aldrig behöfva hvarken att slafva eller svälta eller frysa, och hjelpas två personer åt i gudsfruktan och kärlek, så välsignar nog Herren brödet, om det så vore till flera munnar.“

Han gjorde ett ögonblicks uppehåll. Men då ingen yttrade ett ord, fortsatte han:

“Nu har jag sagt min mening rent ut. Ni känner mig och vet hvad jag duger till. Någon gnidare har jag aldrig varit, för det är det jordiska goda, som skall tjena människan och inte tvärtom, men ordentlig är jag och har aldrig brukat *kölna*¹ för *kråkorna*². Nu har jag tjent här i sju år — just på spiken om Mickelsdag — det är som det skall vara för Rachel. Men inte behöfver ni svara genast nu i dag: saken tål att tänka på, och jag har tänkt på den i flera år. Annars kunde det vara bra nog om jag finge saken klar, så fort ske kan. Jag kan ju få besked om en månad. Men hur det nu går, så kommer jag inte att tjena här längre: får jag Ellemina, så köper jag fars hemman — får jag henne inte, så har jag ingenting att gå här efter längre, utan då blir det att gå ut i världen och glädjas åt den tid, som har varit, och trösta sig med hoppet om ett annat lif, der ingen skiljer våra hjertan.

Ellemina började snyfta.

“Min lilla piga! Min lilla piga!“ sa modern lugnande och gick bort till henne och torkade hennes kin-

¹ Elda; ² = slösa.

der med söndagsförklädet — hon, som alltid var så rädd om sina söndagsförkläden.

Janne såg det och han började fatta mod.

“Att du är trofast, Ella lilla! det vet jag, och att du har förståndiga föräldrar och en mor, som vill dig väl, det vet jag också — det vill din far äfven,” — tilllade han, “och sjelf har jag aldrig varit en rö, som drifts hit och dit af vädret. Och derfor är jag glad i hoppet emellertid, som min vän Ingvar Mickelsson säger.”

Han sade de sista orden med en så lustig ton och så likt Ingvar, att Jöns Jönsson kom i skratt, och modern torkade sig om munnen med söndagsförklädet för att dölja sitt leende. Ej ens Ellemina kunde underlåta att dra på smilbandet.

Så gick han ut.

* * *

Söndagen efter stod Janne i begrepp att gå till kyrkan, då han fick se Ellemina vinka i stersfönstret. Ett ögonblick senare stod han vid hennes sida i sterset. Genom den halföppna dörren hördes gummans stämma.

“Och hvad skulle nu det göra, att han har tjänat här? Jag var ju piga här, innan jag blef din qvinna! Det är en dunders pojke, och ordentlig på allt sätt, och säkert är, att Ellemina har fäst sig vid honom riktigt. Jag hade henne i förhör lite i jäns, och hon sa ju inte så värst mycket, men hon såg så bönliga på mig och hon blef så själglad, när jag frågte, om hon ville jag skulle snacka med dig. Lifvet är ju så kort, och hon har ju nog sjelf, så hon behöfver inte se på gods — då är det tusen gånger bättre, att hon får den hon håller kär. Du vet hur godt vi ha lefvat samman, far! Inte skulle du vilja, att vår enda tös skulle sitta som en olycklig

qvinna alla dar? Det är bättre att lefva med trefnad i en liten stuga än sitta och gråta i en fin gård. Och Ingvar får henne aldrig!"

Ute i sterset möttes två par ögon, strålande, fulla af glädjetårar; två händer lades samman i en fast handtryckning, och två unga hjertan höjde till Herren Gud ett hjertevarmt, lågande tackoffer.

"Hade jag bara vetat det, innan Ingvar kom: nu satt jag nästan och krusade honom! Det förargar mig!" sade Jöns Jönsson.

"Ack, du! Han talar aldrig om, att han friat för-gäfvcs, det kan du vara lugn för, och jag gaf honom tydligt besked för resten. Och du kan ha godt af att se, du far! att hur vi lägga våra rådslag i det jordiska, så gäckas de, om vi inte ta Gud till råds."

Då Janne en stund efteråt kom in i stugan, sa Jöns Jönsson till honom:

"Behöfver du pengar för att köpa tillbaka er gamla gård, så bara säg mig till!"

"Nej, pengar behöfver jag inte, men tack för det ordet!" sa Janne. "För då tyder jag det som hon och jag har så länge önskat, och tro ni mig: hvarken ni eller hon ska behöfva ångra det. Der har varit stunder, då jag inte trodde på, att den lyckan var mig beredd!"

Och så gick han bort till Ellemina, som smugit sig bort till modern och satt med ansigtet lutadt mot gum-mans axel.

"Må så Herran göra er bana lyckosam!" sade gum-man högtidligt och lade Elleminas hand i hans.

"För om du får dem ett par månader förr eller senare," sa Jöns Jönsson lugnt och betänksamt, men med en knappast märkbar darrning på rösten, "så kan det göra mig detsamma, och så slipper du att sätta dig

i skuld innan du gifter dig. Och skulle du få höra talas om en riktigt dugtig dräng, som är ledig om Mickelsdag, så kan du ställa honom hit. Men," tillade han en stund efter, "du behöfver inte precis tala om hur stor lön du har haft, för då kommer han och begär detsamma som du har fått."

"Det är inte farligt," sa gumman, småleende; "vi ha ju ifte mer än den ena tösen."

En stund senare stodo Jöns Jönsson, gumman, Ellemina och Janne färdiga att gå i kyrkan. När de kommo i förstugan, och de gamle gått före ut, hviskade Janne till Ellemina:

"Det var ett tjyfvingsens bra påhitt med den der inmurade kopparkitteln," sa han. "Hade jag den här, så skulle jag klappa den, så sotig som den är, men eftersom han står inne i sterset, så tror jag, att jag klappar dig emellertid, Ella lilla!" sa han.

Och det gjorde han, och det fastän gumman såg på.

"Men störst bland dem är kärleken!" suckade modern andäktigt och — torkade sig af misstag i ansigtet med den spetskantade, broderade kyrkonäsduken, hon, som alltid var så rädd om sina kyrkonäsdukar.

När de kommit utom porten, sade gumman:

"Kom nu du, far, och gå hos mig! I dag kan Janne gå bredvid Ellemina — folk kunna ju få lite att grunda¹ på, så blir det inte så oväntadt, när de 'flyga opp'² på predikstolen!"

"Ejja, vore vi der!" hviskade Janne till Ellemina.

"På predikstolen?" sporde hon skälmaktigt.

"Nej, bevars väl! då ville jag heller 'trilla ner'³." Hennes blick sade: "Jag också!"

¹ Fundera; ² = första lysningsdagen; ³ = tredje lysningsdagen.

"Se, der kommer Ingvar! Se, så han står på strutt för Josef Mårtens Agda! Ja, ja, hon är rik: kanske han öfverger dig, Ella lilla! och tar henne!"

"Ah, det beror nog på den inmurade kopparkitteln!"

Och så ringde klockorna från tornet på kullen. Och der var sabbat i de unges hjertan — hvad solen lyste utomordentligt skönt, och lärkorna qvittrade, humlorna surrade och allt var sommardoft.

"Hvad det är härligt att lefva, när man är två, som . . ."

"Som ska bli ett, menar du!" log Ellemina.

“Stackars Tändstickstösen!”

Ett blad ur de eländas lif.

“Jag vet hvarken, om hon nånsin hade blifvit kristnad eller hvad hon var kristnad till: hon kallades aldrig annat än *Tändstickstösen*. Hon hade sitt tillhåll nere hos Jöns Carls, och det var ett gammalt hål, der allt slags tattrar och dåligt folk togo in, så att der var supgillen och slagsmål hvar och hvarannan natt. Jöns Carlsson sjelf skötte ingenting, utan gick omkring och blåste klarinett och tiggde sig en sup, och ofta var han om qvällarne alldeles redlös. Då gick *Tändstickstösen* och sökte opp honom, lockades med honom och gret, svor och skälde ut honom, då inga böner hjälpte, men fick honom slutligen med sig hem.

Tändstickstösen gick aldrig i skolan utan strök omkring och sålde tändstickor — inte af dessa nya, som fräsa och ligga i träaskar, utan af de gamla, riktiga stickorna med fosfor på, de der, som ligga i pappers-tutor. Det var strax de hade börjat komma i rörelsen, så att det är en fyrtio, fyrtiofem år sedan nu.

Men *Tändstickstösens* egentliga ärende var att stjäla. Öfverst i den lilla spånkorgen lågo några bundtar stickor,

men inunder samlade hon allt hvad hon kunde komma åt. De sätta i tidningarne nu för tiden, att somliga menniskor äro födda till att stjäla och kunna inte låta bli. Det är naturligtvis bara påhitt: kunde folk freda sitt skinn genom sådana ursäkter, så skulle de ju kunna begå hvilka missgerningar som helst och så bakefter undskylla sig med att de inte kunna låta bli. Men det får jag då säga, att *Tändstickstösen* hade ovanliga anlag för att bli tjuf.

Ingen menniska kunde gå mera tyst i dörrarne: innan man visste ordet af, stod hon i stugan. Frågade man henne, hvad hon ville, hviskade hon alltid: "Köpa tändstickor?" Något annat sade hon aldrig, och alltid hviskade hon. Man kunde fråga henne efter hvad det mände vara: man fick aldrig ett ord af henne. Men vände man henne ryggen ett ögonblick — vips, var hon framme och knyckte någonting. Alla visste eller misstänkte, att hon stal, och ingen lemnade henne gerna ur sigte i rummet, liksom man alltid följde henne ut för att vara säker på, att hon verkligen gått sin väg. Men folk tyckte också, att det var synd om den stackars ungen, som inte hade någon att "*hydda*" sig till, utan måste stryka omkring i blåst och regn för jemnan. Hon gick barfota nästan året om, och hade hon någonsång fått ett par träskor och ett par gamla strumpsockar på sig, så hängde träskorna knappast samman, och sockarne voro nästan bara hål. Och därför gäfvu qvinnorna henne gerna en bit mat, när hon kom, och blef hon någonsång gripen på bar gerning, när hon stal, så nöjde man sig med att taga ifrån henne det stulna och skickade mera sällan bud på länsmannen. Men stundom kunde det inträffa.

Så kommer jag ihog, att en gång på den tiden jag tjente hos klockarens, saknade vi en dag en liten

urdyna af sammet med broderier af guldtråd. Och efter som *Tändstickstösen* hade varit der på förmiddagen, gick klockaren opp till länsmannen, och han följde med hem. Så om qvällen, när tösen syntes oppe på backen, stälde länsmannen sig på lur bakom porten, och när hon kom midtför, sprang han ut och högg henne och tog henne in. Hon var annars inte god att få fatt i, ty hon kunde springa som en hare, fast hon inte var mer än vid pass 10 år gammal. Och när korgen blef tömd, visade det sig, att stickor var der minst af. Der var prostens sigill och en silfverprestkrage, prostinnans lösfläta, ett stekt gåslår, urdynan, en silfverfingerborg, en liten ljusstake, en stängaffel, som klockaren *inte* hade saknat, ett par örringar, en silkesjalett och en urkedja af hår. Och på insidan af klädningalassen var der fickor utan tal, såsom de kommo under fund med, när de visiterade henne; och der hade hon samlat allt möjligt: knappar, spetsar, häktor, äpplen, ja till och med risgröt.

Der var ett spring hos länsmannen i fjorton dagar, innan hvar en hade känt sitt — lösflätan blef der, ty prostinnan skämdes visst för att gå och hemta den. Men *Tändstickstösen* fick sig ett dugtigt kok stryk af länsmannen i vitnens närvaro, och så fick hon förmaningar af klockaren och en tallrik korngrynsgröt af klockarfrun. Och dermed gick hon.

Men inte blef hon bättre för det, inte. En månads tid efteråt var der stort gille i byn, ty rike Matts Frennesson gjorde bröllop åt bägge sina döttrar, och de fleste i byalaget voro med. Naturligtvis voro klockarens der också och prestens och alla andra herrskap i församlingen.

Om qvällen hade jag och den andra pigan varit nere vid gillesgården och sett på ståten: det var ju lite bra mellan mig och Johan, som tjente i Frennesa-

gården på den tiden, så att jag var inne i stugan och fick både vin och gillesmat. Der blef för resten aldrig någonting af oss emellan, ty när jag hade haft kopporna, ville Johan inte ens se åt mig; och det kan man ju inte undra så mycket på. Han var den grannaste drängen i hela byn, och jag har aldrig sett någonting ut: det var väl mest för det han tyckte att jag var liksom lite förnämare än de andra pigorna, jag, som tjänade till klockarens, och så fjäskade han för mig lite. Det var väl inte min lott, kan jag tro. Jo, så när Bengta och jag hade kommit hem och skulle gå och lägga oss, så tyckte jag det var liksom någon hade gått förbi stersfönstret, som låg utåt trädgården. Bengta och jag höllo oss tysta som muren — lite rädda voro vi också. Så kom *Tändstickstösen* ansigtet fram; hon smög sig fram till fönstret, lade en tjärad lapp på rutan och kratsch! var rutan intryckt. Det åstadkom naturligtvis lite buller, och tösen dök ner bakom den stora rosenbusken, men om ett ögonblick återkom hon. Bengta och jag höllo hvarandra hårdt i handen och läto tösen hållas: vi ville se, hvad hon skulle ta sig för, ska jag säga. Så stack hon in hufvudet och lyssnade; derpå sträckte hon in handen och tog Bengtas söndagsförkläde, som hängde på ett skåp invid fönstret. Nu kunde Bengta inte hålla sig längre. "Tar du mitt finaste förkläde, din *kanallia!*" ropade hon, rusade fram och grep *Tändstickstösen* arm. Jag tände ljus. *Tändstickstösen* släppte förklädet och ville kila, men Bengta hade fått henne i örat och höll henne fast. Det var ibland de löjligaste tillställningar jag varit med på: Bengta höll ett långt förmaningstal för tösen, så att hon sjelf kom i gråt, och emellanåt gaf hon henne en örfil och luggade henne. *Tändstickstösen* stod der och såg ut som om det inte hade angått henne: de mörka ögonen riktigt gnist-

rade, då hon fick ett slag på örat, men för öfrigt förvred hon ej en min. Först när Bengta bad mig gå efter länsmannen, blef tösens uttryck ängsligt. För att riktigt skrämma henne, gick jag ut, men ej till länsmannen, utan ner i trädgården, der jag snokade rätt på hennes korg, som hon hade ställt strax bredvid sig. Just som jag böjde mig ned för att taga den, sparkade tösen till mig för bröstet, så att jag *dask*¹ baklänges. Nu blef jag ond på allvar: jag fick tag i en enegren, som låg i trädgården och så visst som det var både första och sista gången jag risat någon, så gjorde jag det ordentligt, det vill jag lofva. Och innanför "nackade" Bengta det lilla odjuret och gaf henne en sinkadus emellanåt, så att värre hade *Tändstickstösen* väl aldrig varit ute: hon hoppade som ett kid, men inte ett ljud kom öfver hennes läppar. Korgen tog jag in och vi undersökte den, så att tösen såg på: Bengta höll henne fortfarande i örat. Hon hade minsann gjort en vacker skörd, så att man kunde se, att hon hade varit på många ställen och helsat på. Slutligen tog Bengta, som var som bäst i tagen med att spå tösen fästning och halshuggning, en skoborste, som låg på bordet, och drog tösen några dugtiga drag med blankmörjan i synen. "Nu ser du ut som en riktig djeflunge, som du också är!" sa hon. Men tösen började skära tänder och gaf till ett tjut, så hemskt och vildt, att Bengta i förskräckelsen släpte henne. Och tösen kilade af som en blix, men vi hörde henne svärja genom hela trädgården, så att vi riktigt blefvo rädda.

Bengta hade en hvit katt, som var särdeles vacker och som hon var farliga glad vid: den blefvo vi af med

---

¹ Fäll.

ett par dagar efteråt, och en morgon låg han död på askhögen: hufvudet var doppadt i tjära.

Men, hur det är, skall människan ändå alltid ha någonting att fästa sig vid, och så är det nog med en tattarunge också. *Tändstickstösen* hade lagt all sin ömhet på en liten stackars kyckling. Som mycket liten hade han blifvit biten af råttor, så att han hade ingen gump. Han var halfdöd, då *Tändstickstösen* en dag fann honom på en afskrädeshög, men hon tog honom hem och pysslade om honom, så att han qvicknade vid. Tacksam för lifvet syntes han vara, ty han följde tösen som en hund, och det var ganska egendomligt att se tösen sitta i gropen utan för Jöns Carls och snacka med kycklingen såsom det hade varit en människa.

Jag gick der förbi en gång; då låg hon nere i gropen och var klädd endast i linnet, ty det var mycket varmt den dagen. Kycklingen låg mellan hennes båda händer, klipte med ögonen emellanåt och när hon spetsade läpparne, sträckte han upp näbbet och drack ur hennes mun. Hon såg mig inte, ty jag gömde mig bakom den store milapålen.

“Ser du, Pullan!” sa hon, “Nils Måns Per ha spar-
kat oss, men vi ska nock hitta’n — vi ska slå’n med
sten. Och få vi inte fatt’en, ska vi sätta eld på gården
— en gång qvinnan är borta, för hon är snäll, Pullan:
det var hon, som en gång skickade risgröt hem till
Pullan i julas. Och när vi bli stora, Pullan, så ska vi
resa långt bort, långt, långt bort från detta här bond-
paket, och så ska vi komma hit och vara rika och
slå dem i synen med guldpengar. Och då ska vi sätta
länsmannen i spiketunna och låta honom trilla ner för
åbackarne, men Pullan ska ha ett litet hus af guld och
äta risgröt och dricka honung till hvartenda mål. Och
Nils Måns qvinna ska få en ny gård — en rödstenad

en med tegeltak och hofmeja på taket, för hon alltid har varit snäll mot oss. Och så ska jag vara drottning och ha en riktigt grann kung till man, och Pullan

Tändstickstösen får stryk (sid. 30).

och jag ska aldrig mera frysa eller få stryk af Jöns Carlsson, och då ska han derinne, gubbaaset, ha, för det han har nackat mig och slängt träskorna efter Pullan!"

En dag var *Tändstickstösen* af med Pullan: hon blef alldeles öfvergifven, sprang rundt omkring hela byn, skrek och tjöt som en vansinnig. Äntligen fann hon sin lekkamrat i lergrafven utanför brytstugan. Hon efterspanade alltjemt, hvem det kunde vara, som begått detta brott, ty att någon kastat lilla Pullan ut, var klart. Hur hon fick reda på, att det var Nils Måns Per, vet jag inte, men säkert är, att en dag, då han stod vid lergrafven och seglade med en liten barkbåt, föll han ned och lefvande kom han inte opp. Ingen visste, hur han kommit dit, ty man hittade honom inte förr än om qvällen, men någon hade sett *Tändstickstösen* vara nere hos honom och leka strax på eftermiddagen. Här började ju talas mycket om saken, och både jag och många andra började ha våra tankar om hur det kunde hänga samman. Så kom der opp rykten, och Nils Månsson gick både till presten och länsmannen, men då visade det sig, att *Tändstickstösen* var som hon hade varit bortblåst, och ingen visste, hvar hon var att söka. Och så blef saken så småningom glömd, och så blef *Tändstickstösen* också, ty hon syntes inte till på många år.

Men så var det en sommardag några år efter — jag kommer spankulerande och skulle gå bort till Karna Anders Eilerts: deras lilla tös hade blifvit dålig, och jag skulle röka henne. Vi ha ju alltid förstått oss på lite sådant der i vår släkt — och nyttar det inte, så skadar det inte heller: åtminstone har det den nyttan, att en annan stackare kan förtjena sig en bit eller få sig några styfrar. Och vackert väder var det.

Och som jag kommer ner på bygatan, så får jag se en fin "heltäckare" komma åkande, och kuren den var alldeles nedslagen. Der satt en kusk med hög hatt och stora gula knappar på kuskbocken, och ett fint herr-

skap satt och bredde sig i vagnen. Och när jag såg på dem, kunde jag aldrig begripa, hvar jag skulle ta igen fruntimrets ögon; men så stannade vagnen utanför Jöns Carls — och med ens slog det mig, att det måste vara *Tändstickstösen*. Hon gjorde sig ett ärende in att få en tår vatten, men jag tänker, hon ville väl se sig om derinne, der hon hade gått i sina unga dar och farit illa. Jöns Carlsson låg sjuk, och det hade han gjort i flera år; han såg förskräcklig ut: aftärd, grå, skäggig och blek. Han glodde så stort på henne, men han kände henne inte — det jag tror åtminstone. Men han sade någonting till henne, hvad det var, och tittade så gudsnådeligt på henne — han trodde väl, hon skulle gifvit honom något, hon, som var så fin. Men det gjorde hon inte: hon tog bara en flaska luktvatten och stänkte med den i hela stugan — jag kunde se det så tydligt genom fönstret, der jag stod bakom den gamla milapålen.

Och innan de satte sig på vagnen igen, gick hon tvärs öfver åkern bort till den gamla lergravnen. Der stod hon lite, men när hon kom tillbaka, var hon hvit som krita, och ögonen stodo så besynnerliga i skallen på henne. Jag tänkte så, jag: "Jo, men! Hon har nog Nils Måns Per på sitt samvete!" Och fast hon var farliga utstyrd, tror jag aldrig de voro gifta, för många ringar hade hon på fingrarne — nästan på allihopa, men hon hade ingen på den rätte fingren. Han såg också mycket ung ut — nästan som en pojke bara — och hon var snäsigt mot honom först — se'n drog hon honom i öronen och i skägget, och det gör aldrig en hyggelig qvinna mot sin man på blanka landsvägen.

Några år senare blefvo der en hel massa saker stulna på flera herrgårdar, och det dröjde länge, innan man fick något väderkorn på tjuftarne. Slutligen var

der en fin mamsell i staden de började misstänka: hon var alltid utstyrd, men ingen visste, hvad hon lefde på, fast der var både det ena och det andra ryktet i svang. Och det gick så långt, så hon blef uppkallad inför rätten. Många gingo för att höra på ransakningen — och jag med, sa John. Och så fort jag fick se hennes ögon, trodde jag genast det var *Tändstickstösen*: så sökte jag opp stadsfiskalen och talte om allt detta här. Se'n blef hon pressad, och de kommo på henne med tvetalan, och ja, men, kom hon in till slut och blef dömd också.

Ja, hon fick ju äta sina gerningars frukt! Men hvad skall der bli af ett barn, som växer opp som hon? Och så hade hon väl dåligt att brås på, *stackars Tändstickstösen!*

Slag i saken.

Nutidsbild.

“Läs nu vidare, så vi få se hur det går! Jag kan undra om han inte får henne ändå till slut. Nej, du får ingen kyss, förrän du läst ut kapitlet,” hotade den täcka doktorinnan. Hon satt oppkrupen i soffhörnet, iklädd en smakfull, framtill urringad sammetsklädning och omslingrad af sin mans arm. Det var ett riktigt hundväder ute, och därför gjorde det trefliga rummet med den sprakande brasan och hänglampan öfver det runda bordet ett så mycket angenämare intryck. Doktorn lade helt enkelt bort boken, tog det rosiga, strålande anletet mellan sina båda händer och kysste det ett tjog gånger. Men den nygifta frun såg icke alls ond ut.

Då knackade det på dörren.

Jungfrun steg in och upplyste, att det stod en man derute, som ovilkorligen ville tala med doktorn.

“Usch, aldrig i världen får man vara i fred!” knötade frun. “Folk kunde då verkligen . . .”

“Låta den lilla frun få ha sin hustryrann i fred om qvällarne åtminstone, ja!” skämtade doktorn.

Mannen steg in. Sakta, dröjande.

Det var en liten hjulbent, ljuslett gubbe med skal-
lig hjessa och en ljusgul, jemnklipt hårfrans i nacken.
Ej ett spår syntes af ögonbryn eller ögonhår, och mun-
nen var betänksamt hopknipen. När han såg sig om-
kring i det smakfullt möblerade, hemtrefliga rummet,
blef han synbarligen slagen af all denna prakt: han
tummade förlägen sin hundskinnsmössa och såg ut som
om han hade tappat munnen.

“Ä' dä doktoren?” sporde han slutligen.

“Ja, hvad är det fråga om?”

“Jo, hingsten — det är en af hushållningssällska-
pets hingstar — han slog Hans i eftermiddag, så att
hufvudsvålen är alldeles oppristad: det är rent *ineligt*¹ —
man kan se skallen inunder. Doktorn får komma ut
och *salfvera* honom. Mor *dalade*² omkull. Det har hon
aldrig gjort förr.“

“Är det er son?”

“Ja, han var tre och tjugu år, när vi sådde ärter.“

“Hur långt härifrån bor mannen?” frågade doktorn.

“Här är inte stort mer än tre fjerdingsväg, fast de
ta för en mil på gästgifvaregården. Men der klå de
ju alltid folk, när de se sig *te håll*³.“

“Men det är ju ett gräsligt väder,” sa frun.

“Det är så, ja. Men vi ha inte mer än densamme.
Mor är så farliga glad vid honom också. Det är rys-
ligt hvad sådant der snöslask gör ondt i ögonen, helst
när man har vinden i ansigtet.“

Och dermed harklade han sig och snöt sig ljude-
liga i en blårutig näsduk, som han hade i bröstfickan.

“Jag står och skämmer bort fruns granna *pös*⁴ rent,”
sa han och pekade på mattan, der en stor insjö bildat
sig af det vatten, som dröp af hans kläder. Och så

¹ Hemskt; ² segnade, föll; ³ någon utväg; ⁴ mattor.

skubbade han sig närmare intill dörren, med armbågarne tätt intill kroppen.

“Anna! ge mannen en kopp varmt té! Och ställ så om, att jag får in pelsen och allt det der.”

Frun försvann, men den blick hon fäste på gubbstackaren, när hon gick ut, var ej så särdeles blid.

Doktorn plockade samman några småsaker.

“Mor tror jag är rest till den kloka gumman i Onslunda!” sade gubben om en stund.

“Såå.”

“Hon sa, doktrarne bara skära och få för att öfva sig. Se, der var en doktor, som skar benet af hennes bror en gång, och Onslundaqvinnan påstod, att han skulle fått behålla det, om hon hade skött honom. Är doktorn af dem, som skära så derna? Ja, ja! Jag bara frågar.”

“Är du rädd, att jag skall skära hufvudet af pojken för att bota honom?” sade doktorn och smålog.

Gubben måste också dra på smilbandet.

“Jag tror, att det är orätt att söka kloka. *Herren skall icke låta honom varda ostraffad, som hans namn missbrukar.* Doktorn är väl inte fritänkare?” sporde han om en stund.

Doktorn såg skarpt på honom, förvånad öfver en dylik fråga.

“Ja, jag har ju inte med det att göra, förstås. Men jag tror, att en doktor behöfver ha den till hjälp, som *öfverunnit hafver döden.*”

“Der är ord i dig, min gubbe! och tankar också!” sa doktorn. Han började få intresse för mannen.

I detsamma kom frun in med en kopp té.

“Var så god, men bränn sig inte!”

Gubben drack. Han var nästan rädd att röra vid den fina koppen, och såg nästan häpen ut, när han fann,

att det ej var något *starkt*: han smackade med läpparne, liksom för att få klart för sig om han ej smakade orätt, och kände med tungan i gommen. När han så förnam, att det var sött, log han, och när han druckit ut, sken hans ansigte af värme och belåtenhet.

“Tackar så mycket!”

Han satt lite. På yttersta kanten af stolen.

“Och så var det någonting till!”

“Nåå?”

“Jo, han har gått på och velat gifta sig med Bengta, som har tjenat hemma i flera år. Men mor är emot på det: hon tycker, han kunde få en rik *gåradotter*. Jag har alltid varit på pojkens sida, ty det är en bra tös, och jag har sjelf inte haft mycken glädje af mitt rika gifte. Ja, ja, inte för det jag vill tala illa om mor, inte: hon kan ju vara mycket bra i många delar — rent utmärkt. Men kunde inte doktorn tala lite med henne i dag? Jag har inte lätt att få fram hvad jag tänker, så att jag kan inte; men jag tror, att det vore rätta stunden nu. Hade det slaget så krossat mors högmod, och så, förstås, pojkens skalle inte har tagit värre skada än att doktorn kan tro sig till att lappa ihop den, så vore hästen värd dubbelt så mycket som förr. Och jag blef ändå bjuden femtonhundra riksdaler för honom i våras. Så skulle doktorn göra två menniskor lyckliga och mor också — efteråt, för hon är så farliga glad vid den pojken. Jag tror ljuset skär i ögonen.”

Och så torkade han dem på den blårutiga näsduken.

Frun fick också ondt i ögonen — af lampskenet, tycktes det.

“Ge mig nu en konjak, innan jag skall ut, Anna lilla, ta två glas! Nå, inte se butter ut! Du vet, pligten...”

Och så svepte doktorn in sig i pelsen.

Sedan de tagit konjaken, sade gubben:

“Farväl, fru! Och tack för *det varma våttet!* Med Guds hjälp skall jag snart vara här med doktorn igen! Det blir ljusare fram på morgonen!”

“Kör inte och vält bara! Jag är så orolig för dig, Henrik! Jag får inte en blund i ögonen.”

“Nu går *Anna trollunge* och lägger sig ögonblickligen! Seså, inga invändningar! Och inte läsa i förväg i *Kielland*¹, hör du det! Godnatt, *trollunge!*”

Och han kysste hennes ögon och mun.

“Den som i dag vore doktor!” sa gubben. “Och hade en sådan en qvinna!” tillade han efter en stund.

Frun klappade honom vänligt på axeln.

Och så foro de. Natten var beckmörk.

* * *

“Hvar har du qvinnan?” sporde en sträf röst.

“God qväll, mor!” sade doktorn och kröp ur pelsen.

Gumman stod med gapande mun och vidöppna ögon.

“Vårt enda barn skall inte botas *mot* Guds vilja, om det också kunde gå. I dag är det *jag*, som bestämmer: jag vill inte ha något att ångra, hur det så går.”

Hustrun fick ej fram ett ord af idel förvåning.

Doktorn såg sig om i den gammaldags stugan. Kalkade väggar, målade, gammaldags skåp, stenbord och *dalaklocka*. I sängen låg den sjuke, till utseendet medvetlös. Två pigor sutto och spunno, och rockarne förde ett enformigt, döfvande oväsen. En dräng reste sig yrvaken upp från bordsändan och ref ner “spader nia”, då han gick ut för att ta hand om hästarne. Luftan var qvaf, och hettan i rummet olidlig. Gumman gick i gammaldags, luggsliten dräkt och såg ut att vara

¹ Norsk författare.

äldre än mannen. Hon var temligen ful med små ögon och hopknipta läppar och håret hängde fram i stripor under en mörkbrun yllesjalett, som var knuten i nacken.

"I stugan får han ju ingen ro. Har ni intet annat rum?" frågade doktorn.

I detsamma kom frun in med en kopp té (sid. 38).

"Bengta! Gack genast och lägg i kammarkakelugnen!" sa mannen. "Dugtiga tag! Och så bäddar du ordentligt åt honom!"

Gumman stod tyst och handfallen.

Doktorn kastade en nyfiken blick på Bengta. Det var en sällspordt vacker flicka om tjugo år, fast ögonen

voro alldeles förgråtna. Hon såg ut som om hon gått i sömnen, och benen tycktes knappast vilja bära henne.

Den sjuke flyttades in och om en stund hade doktorn fullbordat sitt värf. Mor och far stodo hela tiden stumma och sågo på. Fadern torkade sig emellanåt i ögonen och snöt sig ljudeligen. Modern var blek, och hennes ögon följde hvarje min och rörelse af doktorn. Emellanåt öppnades dörren, och ett annat blekt ansigte tittade in och försvann ljudlöst igen.

“Tror doktorn han kommer sig?” sporde ändtligen far. “Se jag skall säga, Mor är så farliga glad i honom.”

“Åh jo,” sa doktorn. “Men han skall inte störas eller oroas — det händer han får feber. Ni vet ingenting, som han kan vara orolig för?”

I detsamma slog Hans ögonen opp. Han såg sig omkring liksom han sökt någon.

“Han har kanske någon, som han håller af och som han skulle vilja se här. Är han trolofvad?”

Och doktorn började samla ihop sina instrument.

Ingen svarade. Men gubben tog gumman bort i andra hörnet af rummet och talade tyst med henne en lång stund. Doktorn kunde endast urskilja ett och annat ord, såsom “*den orätta Mammon, ansvara, den yttersta dagen*, o. s. v. Slutligen började hon gråta, gick bort till sängen och kysste sonens bleka läppar.

“Kanske är det Herrans vilja att det ska så vara!” sade hon slutligen i beslutsam ton och snöt sig i förklädet.

Gubben gick bort och öppnade dörren. Hans steg voro lätta som en ynglings, ögonen strålade, fast tårarne tillrade, strida som ärter, en och en neråt hans kinder. Den hopknipta munnen fick ett egendomligt, belåtet, segrande uttryck och drogs längre opp, och så slickade han sig om läpparne.

“Bengta! kom!”

Och hans stämma var mjuk som ett barns.

Flickan kom in.

Än blef hon röd som blod, än hvit som vax. Hon såg frågande på de innevarande. Gubben tog henne vid handen och förde henne långsamt fram till modren-

“Nåå, mor!”

Hans röst var nästan otålig, och då gumman fort farande teg, sade han om om en stund:

“Kunna dina böner hålla lifvet i honom, så får du honom, säger mor.”

Gumman tog hennes hand, men med bortvändt ansigte.

“Det ger sig nog, bara vi tåla oss,” hviskade gubben till Bengta och ledde henne bort till sonens läger. Och då Hans i detsamma öppnade ögonen, lade fadren Bengtas hand i hans. Medvetandet tycktes nu hafva fullkomligt vaknat hos den sjuke: hans blick blef så säll, och när han åter slöt ögonen till, sprang en frisk purpur opp på hans kinder.

Bengta satte sig på fotsteget till sängen, och slätade med den lediga handen ut sitt hår och torkade sitt ansigte. Mor gick ut i köket för att slå opp kaffe. Far stälde sig vid fönstret, trummade en gammal vals-melodi på rutan och stampade takten med foten. En och annan gång snöt han sig ljudeligen: om en stund gick han ut och skulle spanna för.

“Han kommer sig väl, doktor?” hördes en ängslig hviskning.

“Visst kommer han sig, mitt barn! Der är inte tu tal om den saken — menskligt att döma. Men se nu efter, att han blir skött som jag har sagt, och lägg inte in ett helt lass torf åt gången — det är godt med lite varmt, men måtta med allt! Det är för resten synd

om Hans, stackars pojke! Han får ett så stygt ärr i pannan, så jag tror aldrig der är någon flicka, som vill ha honom!“

Doktorn smålog förnöjdt åt sitt lilla skämt.

Hvad Bengtas blick blef obeskrifligt vacker! Och hennes leende sedan! Innan doktorn kunde hindra det, hade hon kysst hans hand.

Så kom kaffet in.

“Doktorn kan väl ta en liten gök?“ sa mannen. “Jag har inte annat än rom, men slår man det i kaffet, så rifver det inte så rysligt i halsen. Hvad var det för något, det der varma våttet, som döktersfrun kom in med? Godt var det, men jag har aldrig fått sådant förr. Och det är inte godt att hålla reda på all kifistamad¹.“

“Det var té!“

“Åh nej, väl! Ja, det har jag läst om i naturläran. Ja, det var något som kunde *junka*², bara.“

När de så skulle gå ut och sätta sig på vagnen, sade gubben:

“Hvad är jag så skyldig doktorn?“

“Hmm! Hvad kan ni ha råd att betala?“

“*Doktorn kanske vill ta ett par tjog ägg — det är ju nattelid, så han har ingenting försummat?*“ sa gumman.

Så häpen hade väl doktorn aldrig blifvit förr. Men så genomkomiskt föreföll honom detta förslag, att han ej kunde bli ond, utan brast ut i ett hjertligt skratt.

Gubben blef röd ända ner på halsen.

“Åh, du skulle sannerligen blygas, Mor!“ sa han.

När gumman dröp ut i köket, gick han närmare doktorn och sade helt skamsen:

¹ Herrskapsmat; ² värma.

“Inte för det jag vill tala illa om mor, inte: hon är verkligen bra i många delar — rent utmärkt. Men lite närig har hon alla dagar varit: hon vill samla till pojken, kan tänka, för honom är hon så farliga glad vid.”

Och så stack han ett par sedlar i handen på doktorn.

“Men var säker,” sa han, när han fått doktorn opp i vagnen och svepte färskinnsfällan kring hans knän, “var säker, att om brinnande böner förmå något hos *Honom, som kan läka alla sår — och hjertats också* — så skall det nog gå doktorn väl i världen! Gud har hört mig så tidt i sorgen, så han hör mig nog äfven i glädjen! Och doktors snälla fru ska jag be för också: det var ett farliga rart fruntimmer. Men inte skulle jag kalla henne för *trollunge*, inte, om hon vore *min*. Jaja, inte för det angår mig,” tillade han om en stund.

Midt under färden höll han inne hästarne och lät dem gå i skridt.

“Doktor!” sa han.

“Nå?” sa doktorn, som suttit och halfslumrat.

“Får han något ledt märke, måtro?”

“Åh strunt, en sådan der liten rispa missklär inte en karl!”

Han satt litet och sneglade på doktorn.

“Sådant går väl inte i arf på barnen?” sa han ändt-ligen. “Ja ja, en spørjer som en har förstånd till — man har ju ingenting fått lära.”

“Ärret? Nej! det behöfver ni inte vara rädd för.”

Och doktorn skrattade hjertligt.

“Ja, jag menar bara, i fall han skulle få en tös, för, hurudant det är, så är det alltid ledsamt, när en tös ser illa ut eller har något lyte — om hon är aldrig så rik.”

När de voro framme vid doktors hem och gubben knäpte opp fotsacken, sade han:

“Jag ger mig hunden på, att det var frun, som var framme vid fönstret och lyddes, för gardinen rördes. Ja, det är en rar fru! Men tyckte inte doktorn, att Bengta har ett grant ansigte, hon också, hva?”

“Jo, det var en riktigt fager flicka!”

Gubben log förnöjd.

“Och Hans ser godt ut, han också!” tillade doktorn.

“Tycker doktorn också det?” sade gubben lifligt.

“Ja, det har jag alltid tyckt, fast han har då inte grant att ty¹ på hvarken efter mor eller mig. Men hvar och en tycker om sina. Ja, såå! Så doktorn tyckte det också? Det var då treffigt!”

Om en stund tillade han liksom för sig sjelf:

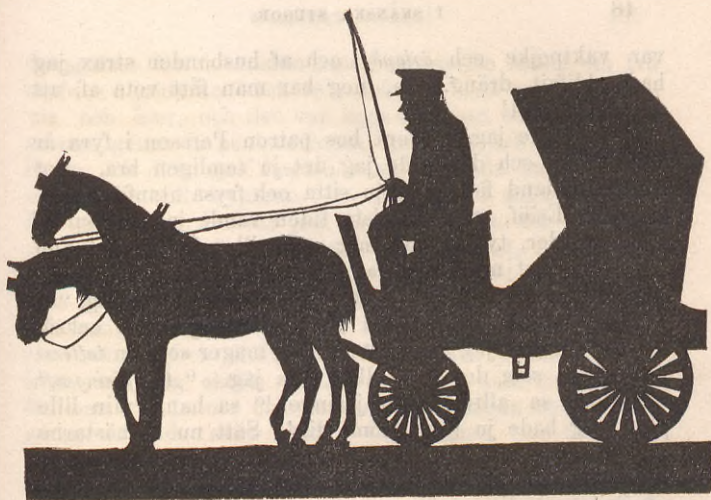
“Ja, men kunna de barnen få grant att ty¹ på.”

När han så tagit farväl, tillade han:

“Jag tror inte jag skiljer mig vid den hästen så brådt, vet han, doktor! Det måtte vara ett välsignadt djur — der har alltid varit tur med den. Men jag lär få sköta'n sjelf efter denna dan. Det är alltid bra att ta vara på hufvudet, förstås, men strax man har blifvit gift, är det aldranödvändigast. Fruntimmer kunna vara bra i många delar, men de vilja så gerna vara husbonde. Godnatt!”

---

¹ Brås.

“Kuskplats sökes!”

En sann historia från Malmö.

“De snackade så mycket om herregårdsdrängarne förr i världen, och det hettes alltid, att de vore värre än alla andra människor, men om studenten har ro af att höra, så skall jag kunna tala om en historia om en stabodräng, som jag råkade ut för en gång, och det är då säkert att det var den otäckaste varelse jag har träffat på i alla mina dar — han var *värre än kall mjölgröt*, som de säga alltid. Och ändå är jag på det tredje till tretti och har fått lida och slita alla mina dar som en skjuts-häst, som de säga alltid. Prygl fick jag af syskonen hemma och af mäster i skolan, af drängarne, när jag

var vaktpojke och *öggjapåg*, och af husbonden strax jag hade blifvit dräng. Ja, nog har man fått veta af, att man varit till!

Nu hade jag ju tjent hos patron Persson i fyra år som kusk, och der hade jag det ju temligen bra. Det förstås: ibland fick man ju sitta och frysa utanför hotel-lerna i Eslöf, men på sista tiden vande jag honom af med det der, ty jag tog mig mod till och *räfsade*¹ opp 'en. "Är det meningen jag skall sitta här ute och hacka med *köttqvarnarne*"² hela natten," säger jag en gång, "så får jag — min lif och död — ha nånting i mig också, för annars går jag af, eller blir jag mager som en *tattersfullblöding*, som de säga alltid," sa jag. "Åh, *jäsing*," som han sa alltid; "Åh *jäsing*!" sa han, "min lille påg! jag hade ju rent glömt dig! Sätt nu in hästarne och kom så in här!" sa han. Och jag fick in *kulorna* och fick mig ett par kappor hafre *till* dem och täcken *på* dem och lite ströboss *under* dem. Och så gick jag in igen. Och ja, — min lif och död — fick jag icke sitta inne hos honom och de andre herrarne och dricka toddy.

Först var jag liksom lite *schönerad*, så jag ville heller haft mig en tår varmt ute i *restartionen* — för jag ska säga, jag var liksom lite gammal bekant med Mathilda, som stod ute vid disken, och det var både en grann tös och en snäll tös: herrarne voro rent galna i henne, de, som gingo och spiste der. Men der var ju ingen råd: jag slapp inte utan jag måste in i det innersta rummet, som de hade *prenumererat*³ på, för de sutto ju och handterade kortlapparne — och det var måntro inte småstyfrar! Patronen tog opp en riksdaler efter en annan. Det var annat än när jag och de andre

¹ Lexade; ² hacka tänder, huttra; ³ abonnerat.

drängarne förr i världen sutto och spelte *kasina* om två styfver i juldarna. Och se'n fick jag både mat och bränvin och bier, och det var inga slumpar, som kuskarne annars gerna få på hotellerna, utan jag fick fram mata-listan och fick sjelf begära hvad jag ville ha. Så hvi-skade jag till kyparen, att han skulle säga ifrån till kökspigan, att det var jag, som skulle ha det — för då visste jag, att jag inte skulle få för litet, för jag var bekant både med henne och hvarenda katt på stället — som de säga alltid. Och jag fick också så att det dugde och pantofflor till — ja det var då icke många — och sås också. Och ifrån den dagen fick jag alltid sitta inne, när jag skulle vänta på honom, som tidt hände, för han var ju ute och flackade för jemnan och *slet vägarne*, som de säga alltid. Och mätro han talte om många ting för mig, när vi åkte hem om qvällarne, så här är nog ingen, som känner honom så bra som jag hvarken utan eller innan, som de säga alltid. Men se, det var ju så usliga liten lön han gaf, så jag kunde — min lif och död — inte få *lasset opp för backen*, som de säga alltid, utan jag hade ju tänkt på att flytta, fastän det frestade också på. Se, det hade ju länge varit lite väl emellan mig och Signe, som också tjente der, och jag hade ju tidt tänkt, att om jag bara kunde få mig en bra plats som kusk på någon herrgård, så skulle vi kunna slå våra påsar ihop, och det hade vi talt om många gånger: vi ville gerna bli våra egna, bägge två.

Derför hade jag skrifvit till desse här *komsjonärerna* i både Malmö och Lund och uppåt landet, och betyg hade jag skickat, men inte fick jag något ordentligt besked af dem, inte. Jag hade då till all lycka inte skickat några pengar, så jag blef inte af med mer än postpengarne för brefven. Men jag såg ju att de inte voro att lita på, och derfor så tänkte jag: "*Hjulen få*

väl smörjas, om det ska gå, kan jag tro, men smita ut mina pengar för kråkorna vill jag — min lif och död — inte. Jag får väl lof att be mig om lof en dag och så får jag ta in om till Malmö och höra, hur det är. Kanske de ha inte fått mina bref, bara, en gång — man ser ju i tidningarne för jemnan, att postmenniskorna äro som de vore galna till att bryta andras bref. Kanske der är någon, som har trott, att mina betyg voro papperspengar — men den har — min lif och död — blifvit kuggad och fått hackelse för hafre. Och fritt fick jag ju: så köpte jag mig en *rif-åtu-biljett*¹ och for.

Det var en rysligt stor stad, den Malmö! Man tycker ju Eslöf är stort, och det är den enda stad jag har varit i förut, utom "*Landspina*". En gång var jag der som liten pojke med far, och då gick jag och bara glodde på krigskarlarne som de *exerade*, så att jag nästan ingenting såg af staden. Och de andra gångerna jag var der som dräng med betelass, hade man ju aldrig tillfälle att se sig om, för så fort man hade lassat af, så var det att gno hem igen genast. Men Malmö — det var — min lif och död — en stad bara. Der låg en sådan oändelig mängd med fartyg *nerre vid sjön*, och en folkmassa var der, som alla hade varit ute och gått — hvar man kom, så myrade det som i en myretufva eller som *sparfvar i en hes*². Och de körde så att jag höll — min lif och död — på att bli öfverkörd flera gånger. Eller sådana hästar! Jag, som är liten, hade då inte kunnat komma opp på dem utan med stege! Och kuskar i *liberi*, så man kunde bli rent *komfys*! De kunde slå klatschar, de! Det var som de hade skjutit med puffertar! Eller sådana vagnar och seldon! Och

¹ Bland allmogen rätt ofta förekommande förvrängning af »returbiljett»; ² halmstäck.

sådana hus sedan! Der var ett stort ett, som der satt en stut på taket på, och det — sade de — skulle vara *Krämarens*¹ hotell, och der som landshöfdingeämbetet — han som är förman för länsmännen — der han regerar, satt der liksom en stor hvit lök på ena hörnan, och der gick en soldat med sabel i näfven utanför. Och tre kyrkor var der: den ena såg ut som en stor spettkaka — rent rund. Aldrig i mina dar har jag sett en sådan kyrka förr! Och hus var der så höga, att man kunde med nöd och näppe se opp till taket utan att bryta halsen af sig: jag hade minstingens ondt i nacken i flera dar. Eller fönsterrutorna i de stora boderna! Som stalldörrar, ja, min lif och död! Skulle man komma till förtret och slå itu en sådan en, så finge man väl gå och rykta krakar i tie år, innan man kunde bli karl till att betala den! Jo, der var bara lite att glo på, bara!

Så gick jag ju och sökte upp min *komsjonär*. Der stod på dörren, att han var att träffa mellan 9 och 4, och jag var der visst nie gånger, men inte var der någon hemma, inte. Kanske det bara var *schåser* likaväl! Han var hemma, det tror — min lif och död — jag, fastän han skämdes, för det han inte hade skrivit till mig, så han *var hån*² för att öppna.

Och så blef jag ledsn af att springa der och hoppa och slita strumpor och skor, utan jag funderade på att gå ner någonstans och *fodra* lite i en källare. Och det gjorde jag. Det kostade halffemte daler³, och jag var — min lif och död — lika tom som när jag kom ner der. Det måste vara orimliga pengar, som staboarne förtjena på dem, som skola gå och äta ute. De ta fyra,

¹ Förvrängning af »Kramers»; ² skämdes; ³ 0,75.

fem skilling¹ för en smörmat och tre, fyra daler² för en bit oppstekt kalfvakött, och så är det segt, så att man får bita i det med tänderna och slita i det med händerna, om man skall få det i sig. Det enda goda der är med alltsammans, det är, att man kan ta så många snapsar man vill, och det kostar inte mer för det.

Och justament som jag hade slutat opp med att äta och skulle till att gå, så kommer der in en kusk, en farliga *schångtil* karl: han hade ett sådant vackert *liberi* på och ett bredt band om mössan. Han kom *gratis*³ hän till mig och sa: "godda!" Se, der va ju ingen mer på lokalet. Och jag sa ju: "tack för dä!" När man är så derna ute, så är man ju genast dusbröder med sina likamän, och derfor sa jag: "Vill du dricka ett glas bier med?" sa jag. Och det var han genast lifvad för: bier var justament det han tyckte bäst om ofvanpå middagen, sa han.

Det var en praktiserad karl, må han tro! Det hördes — min lif och död — genast, att han hade varit mer än i selkammaren och på högällen. Han sa han hette Pettersson och var kusk hos grefven på Byagård; och så talte jag ju om, att jag hette Erik Ersson. Se'n tog han fram en bier, och så kom jag ju att snacka om, hvarför jag hade tagit ner till Malmö. "Hur stor lön har du?" sa han. "Jag har haft hundra banko," sa jag, "men så har jag klädt mig sjelf." Han slog näfven i bordet. "Ja, är det inte sjelfva fan?! Der sitta de der patronerna och göda sig, och det är vi staccare som få samla ihop pengar till dem och underhålla dem och slita för ingenting i alla våra dar. Och sådana der kunna förfalska och göra konkurs och djeflas, hur de vilja, och der är ingen, som talar dem till; men om

¹ 8—10 öre; ² 50—67 öre; ³ rakt.

någon af oss tar en sup och inte kan hålla midt åt hjulspåren eller säger ett ord till en polisrackare eller lägger en fähund på tuggan, så — huitt! är man inbåsad! Men vänta bara, tills *sosalismen* har gått igenom på riksdan bara!“ sa han. “*So-sosalismen?!* Hvad är det för nånting?“ sa jag. “Vet du inte det?“ sa han. “Hvad bönderna äro dumma ändå?! Jo du: *sosalismen* är ett nytt regeringssätt. Då ska alla ha lika många pengar, och berggårdarna ska delas, och då gifter man sig, när man det vill, och kör af karingen, när man inte vill ha’na längre. Och då kan det hända, att det blir vi, som bli herremän, och grefvar och baroner få bli kuskar och passa opp oss, om de vilja förtjena något,“ sa han.

“Det går — min lif och död — *i gropen med hela ekipaget!*“ sa jag. “Åtminstone duger jag då inte till att bli herreman — *inte mer än en rullebör duger till karet.* Det är nog bäst, att det blir som Gud har förordnat det: somliga ska tjena och andra *kallas nådige herrar,*“ sa jag. “Dumheter, som presterna ha satt ihop för att inte folket ska mucka!“ sa han. “Hvem, tror du, får släppa till pengarne, när de rike roa sig och gå i sidenklädningar, som kosta flera hundra riksdaler, och armband och allt slags bråte? Jo, det är vi tjenare och arbetarne! Och de här store husen — hvem har bygt dem, tror du?“ sa han. “*Murarne!*“ sa jag och grinade, ty jag tyckte det var inte så dumt sagt af mig, som är bonde född. “Jaha! Grine-Ola! *Det är ingen konst att grina, men gå ner och fodra se’n det är mörkt* — det är något annat. Såg du här gick en husar oppe vid ett hus?“ — “Ja, hvarför går han der?“ — “Hvarför? Jo, alla pengar, som länsmännen och fogdarne ha presat ut och alla skatter — dem låser landshöfdingen in der. Hela huset är fullt med pengar, och der gå de

rike och ta hvad de behöfva. Men försök du att gå dit och ta bara en tolfskilling, så kommer du *i vasken* genast. Är sådant rätt? Nej, allting ska delas lika!“ sa han.

“Det kunde kanske på sitt sätt vara trefligt nog,“ sa jag, “men aldrig gå de store in på det. Och inte byta de rike bönderna bort sina gårdar mot husmännens jordkulor. Och så annan sak, du snackebror!“ sa jag. “Om vi nu hade delning i dag, så att du och jag hade lika mycket i qväll, men jag i morgon förmiddag blefve kvar här i Malmö och ginge från den ena källaren till den andra, så skulle jag i morgon qväll vara fattig som Hjob, men du skulle ha ditt kvar — och då kunde jag ju komma och begära på ny delning eller påstå, att krögerne hade födt och gödt sig på min bekostnad. Nej, du!“ sa jag, “det der går inte: somliga bli alltid rika och somliga fattiga — min lif och död — blir det så alla dar,“ sa jag. “Ja ja,“ sa han och blef liksom lite hängmunnad, för han visste inte, hvad han skulle svara. “Du skulle höra här på mötena, bara! Men vänta till om några år: ni skall få se på annan don, sa’ den, som red på stuten.“

“Men nu skulle vi,“ sa han, “först och främst försöka skaffa dig en plats, som lönte sig lite. Låt mig se nu! Du kunde ju gerna få ett par af mina betyg att söka på, men jag är bekant öfver hela Skåne på herregårdarna, så det går nog inte!“ sa han. — “Dina betyg?!“ sa jag; “inte kunde *jag* söka på *dina* betyg?! — “Åh, det brukas mycket! Här ska du få höra ett, som jag har för till exempel:*)

Att egaren af detta betyg, som har gått ijönom körskola för mig och är nykter och ordentlig

*) Ordagrann afskrift.

att sköta hästar och köra i spann, som har varit hos mig i tre månader och är skicklig och ordentlig, hvarföre han till det bästa rekommenderas — —

Och så namnet! Ja, det gör detsamma, hvem som har skrivit under, för du känner honom inte ändå. Men på det betyget ha fyra stycken fått plats, du. Men du kan väl inte köra i spann, väl? Nej, jag kunde väl tro det — och därför få vi göra på annat sätt. Nu ska vi fundera ut något hyss. Hm? Jo, du: jag ämnar flytta nu den 24 oktober: Jag kan inte med grefven riktigt. Han är nosig, den fan! Liksom inte en annan kunde få ta sig ett glas ibland, fast man inte är grefve. Och sista julen fick jag inte mer än 10 kronor i julklapp — *bättre är man van vid! sa hästen, när han blef bjuden på takhalm.* Och därför har jag skaffat mig plats i Köpenhamn hos en dansk baron: der skall jag ha 500 kronor och allting fritt och två liberier om året. Der ska man ha roligt med de danske piebörnen, ser du! Di ä rent galna i oss svenskar. Men, hör du! Vill du inte dricka ett glas punsch, eller du tycker bättre om bränvin och bier? Nå, då ta vi punsch då: toddy har jag aldrig kunnat med riktigt — det är så djäkla simpelt: det brukas aldrig i finare hus! Nej, så har jag då aldrig sett på fan förr!!! Ligger icke min *portmonnix* i den andra vesten!! Nå, det gör då ingenting: Pettersson har *krita*, hvar han kommer, ser du; man råkar vara känd!“

“Då kan jag ju få bjuda på ett glas punsch!“ sa jag, fast jag hade — min lif och död — ondt om styfvarne. Jag skulle ju köpa en *presangt* till Signe, och ett par hängslor hade jag varit nödig om i ett halft år — de gamla voro nästan bara segelgarnsstumpar och knutor. “Nej,“ sa han, “jag låter aldrig bjuda mig

på någonting utan att bjuda igen — det är jag alldeles för stolt till — du känner inte Pettersson! Men kan du låna mig en femma eller en tia, så bjuder jag på punsch — när vi gå härifrån, skall jag gå in och hemta pengar åt dig. En annan gång vi träffas, kan du få bjuda!“

Ja, punschen kom in. “Jo, ser du!“ sa han, “jag hade stadt mig hos baronen på Gårdby, och den platsen har jag kvar. Men se'n jag nu har fått en bättre kon-dition hos dansken, så ger jag den svenske baronen fan. Nu tror jag, att jag tar och skriver till honom, att jag har blifvit sjuk, så att jag inte kan komma, utan att du kan få min plats!“ sa han. “Inte tror du det går?!“ sa jag. “På min rekmasjon?! Jo jo men! Skål, bondkanin! Ja, du förstår väl skoj?“ sa han. “Åhja bevars! Skål, stabosnut!“ sa jag och skrattade, fast jag visst inte tyckte om det. Han bara grinade. Han var inte så noga på det han, för resten, hvad han sade. När mamsellen kom med bläck och papper till oss, tog han henne om lifvet bums. “År det din fästmö, den stiliga tösen?“ sa jag. “Fan heller!“ sa han. “En fin karl tar hvilken vacker flicka som helst om lifvet, och jag vill se den, som muckar.“ — “Det skulle jag då aldrig våga mig på,“ sa jag, “de kunde ju ge en på örat!“ “Du är en hare!“ sa han. “Det tycka töserna om, ser du. Vänta bara, till du har tjent hos adels-män lite, så går snart den buskablygheten af dig. Men nu skrifva vi. Skrif du, så skall jag diktera. Jag sätter mitt namn under sedan — han känner ju hvarken min stil eller din. Går det inte an?! Jo, bevars! Nå!“

Jo, vi skrefvo, och jag har brefvet kvar ännu och roar det studenten att se det, så går det an, för här är det:

“Bäste här baron

Här med vill jag under rätta her baronen att den plattsen som jag är bevilligad att emotaga är mig rent omöjligt. I anledning af sjukdoms anfall och der för vill jag en kamratar rekommendera min plats som är lika duktig som jag både i stallet och i körsel och derfor vill jag honom istället insätta i min plats tils vidare om jag blir duktigt riktig i gän och jag hoppas att Her baronen ej får någon bättre åtminsone för närvarande — —

“Men hur kan du reckmedera mig, som du aldrig har sett köra!” sa jag. “Tror du inte, jag ser hvad folk går för genast? Bara skrif!”

han har vist icke många bety för der brukar di aldrig kunna hafva mer än ett eftersom di aldrig får mer än der di reser ifrån — det husbonden får det beholler han men han är lika god för de, det ansvarar jag för

högaktningfullt

J. M. L. Pettersson.“

“Men namnet får du sjelf skrifva!” sa jag. “Nej tusan!” sa han. “Din stil är så dålig emot min, så der skulle bli för stor skilnad på namnet och det andra. Nej, skrif du alltsammans: jag ger dig lof.”

Och så skref jag; han lade ett kuvert om brevet, och så kommo vi öfverens, att jag dagen derpå skulle resa till baronen på Gårdby och lemna fram brevet. “Och du kan ge dig tusan på att du får platsen!” sa han. “Skål på dig och lycka till! Ser du, en sådan en hjälpare som mig träffar du inte på hvar dag.”

Och det hade han — min lif och död — rätt i, det kadavret!

När vi så hade druckit ut punschen, säger han: "Nu kan du gå så smått ner mot tåget, så ska jag ränna hem efter din femma, och det ska gå i kortgalopp." Det der tyckte jag ju var lite märkvärdigt, och därför sa jag: "Jag förstår inte, hur du kan ha hem i Malmö, när du har kuskplats på Byagård?" sa jag. "Du förstår då inte ett dugg! Grefven, som ligger här inne sina 8—14 dagar i rad stundom, har naturligtvis stallrum och stallkammare i staden — kan du begripa det, du. Just midtför tåget vid Vallgatan — vill du se det?" — "Nej, det har jag inte tid till, och du får ursäktas den som inte har långt varit!" sa jag.

Så traskade jag så smått af mot tåget. Glad var jag — ja ja, det var inte af punschen, åtminstone inte allt. Tänka sig: plats hos en baron! Nu skulle snart lilla Signe få sig en egen stuga och slippa ta emot informatorns ögonklatschar och hans eviga: "god morgon, lilla sötungen!" Usch, jag var — min lif och död — så retad på honom ibland, så jag kunde slagit honom både "i sönder och samman", som de alltid säga. Och hon skulle få slippa att ta emot snäsor af frun, när patronen hade varit för länge i Eslöf och festat. Ja, den resan var då en riktig tur! Jag köpte — min lif och död — ett par hängslen, som kostade en hel riksdaler, och till Signe kommersade jag ett litet vackert syskrin med rosor och förgätmigej på locket. Jag måste nästan ta till de sista styfrarne, som jag hade med mig, men jag visste ju, hur glad hon skulle bli, och biljett hade jag tillbaka också, och på den kom jag ju så godt som ända hem. "Ja, den som vore hemma!" gick jag der nere och tänkte. Nu felades det bara tre minuter innan tåget skulle kila. Och Pettersson, som inte syntes till! Tänk, om han inte komme!! Då vore jag af med min femma, jag! Ah, man kan lätt bli för-

dröjd! Han kommer nog, tänkte jag. Kanske någon ting har tagit vid hästarne, eller grefven är der oppe för tillfället. Och så försökte jag trösta mig sjelf.

Men den, som inte kom, det var Pettersson!

Ja, inte var det mycket bevändt med mitt humör, när jag kom hem om qvällen. Mindre för pengarnes skull, ty största delen af lönen hade jag innestående och fem riksdaler är en verldslig sak, fast — nog är det bättre att få dem än mista dem, som de säga alltid. Men hvad som mest oroade mig, var, att der möjligen kunde vara något skoj äfven med historien om platsen, om nämligen Pettersson med flit kommit för sent, och ingenting nödvändigt uppehållit honom. Huru skulle det gå med giftermålet, och alla de vackra förhoppningarne?!

Lilla Signe *hoppade som en häst i en brudstass*, som de säga alltid, när hon fick skrinet, men när hon hade hört historien om brevet, tyckte hon, att jag skulle inte bry mig om att ha med saken att sköta. Hon gick slutligen ända derhän, att hon påstod, att man kunde inte söka opp ett enfaldigare lif än mig, för hvem som helst kunde lura mig hur mycket som helst. "Du också, kanske?" sa jag, ty jag var både ond och ledsen. Men då började Signe gråta och gick ifrån mig, och inte blef mitt humör bättre af det, inte.

Och, måntro, följande dagen var jag i tu betryck hur jag skulle göra, och jag både ville och ville inte, men så beslutade jag mig för att resa. Jag kunde ju inte mer än bli lurad, och i nödfall var der ju ingen annan råd än jag fick hålla ut hos patronen ett år till — så kunde der kanske bli någon utsigt under tiden.

Klockan var inte mer än 9 på morgonen, när jag kom fram till Gårdby, och det första jag fick veta var att — baronen var i Stockholm. Måntro jag blef ledsen,

fastän se'n fick jag klart för mig, att det var det aldrabästa för mig. Men som der ändå var en timma tills tåget gick, gjorde jag ett slag ner i stallarne: då man kommer till en herrgård någon gång, vill man ju gerna se lite på hästarne och på hela regeringen, och hur de fodra och med vattenledningarne och med seldon och sådant: på landet går ju allting i de gamla färorne.

När jag hade spankulerat omkring en god stund och *glanat*¹ på allting, fick jag syn på en gammal man, en redig gråskägging, som satt på en kista och smorde sig med stekt fläsk och kalla pantofflor, och det luktade — min lif och död — så godt, så jag kände mig riktigt *häng*² och lysten, för jag hade inte fått någon frukost: Signe *pyste* om morgonen, och jag tyckte jag ville inte krusa henne; annars brukade hon ju alltid se mig till godo, när jag skulle ut någon gång på morgonen. Jag sa ju "Signe maten och den, som äter den också!" som de säga stundom, och så kommo vi i prat. "Hvad heter kusken här på gården?" säger jag om en stund. "Det är jag, det," sa han. "Hur länge har han varit här?" sa jag — jag tordes inte säga du till honom, för han såg så vördig ut. "Det blir 26 år till oktober," sa han, "jag fick medaljen i fjor," sa han. "Då skall han lefva på sina räntor nu, kan jag förstå," mente jag. "Hvad menar du med det?" sa han. "Jo, någon annan plats tar han väl inte?" — "Nej, inte så länge jag kan hålla i tömmarne!" — "Ja, men jag har hört, att platsen är ledig här till oktober," sa jag, men jag började på att begripa, att jag hade *kört åt Fosie*, som de säga alltid. "Kanske du har *spicklation* på den?" sa han. "Åh bevaras väl, jag!" Jag tordes — min lif och död — inte erkänna det, för gubben såg ut som

¹ Glott, kikat; ² hungrig.

han hade haft vagnslyktor i skallen i stället för ögon. "Ja," sa han om en stund, det rör mig inte hvilket; jag vet bara en sak, och det är, att jag skall ha platsen så länge jag kan sköta den, och se'n skall min son ha den: han ligger på Klämostorps körskola nu. Baronerna håller honom der och har gett sitt hedersord, att pojken skall efterträda mig. Och när min baron har lofvat något så — så är det inte värdt, att några snokar eller etterormar komma slingrandes, för då få de sig en sticksmäll, så gadden ryker af."

Jag blef — min lif och död — *skamsen som en stubbsvansad häst* och önskade bara, att jag skulle varit väl hemma hos Signe, och så fort jag kunde, gick jag min väg och lomade af mot stationen. Men hade jag mött den luskraken Pettersson, så hade han, ja — min lif och död — fått prygl för de fem riksdalerna och ränta på ränta.

Det var trefligt att komma hem till Signe, skall jag säga! hon, som hade afrådt mig! Ja, man skulle alltid lyda en förständig tös, helst den, som man är glad vid. Och så hade bägge resorna gått till öfvertie kronor, om jag räknar med den femman, som det kräket hade lurat mig på. En har godt af resor, säga de alltid: men det ordstäfvet måtte en expedit ha hittat opp eller en åkare i staden, för jag har — min lif och död — aldrig haft godt af någon resa. Den första jag gjorde i verlden var, när jag skulle resa till kyrkes och döpas, och då skenade slagtarens hvita, spattiga krake, så att jag trillade af vagnen och gudmodern gjorde sällskap. Käringskrället begick sig, men jag slog skallen i stengärdet, så att jag har märke af det än — här kan studenten se sjelf.

Men studenten kan tro patronen glodde stort och *gapade som ett bagarugnhål*, när jag kom hem klockan

tolf i stället för på qvällen. Men ändå mer förvånad blef jag, när han säger: "Så du vill öfverge mig, min kära Erik? Nå, jag säger inte om det! Jag vet du gerna vill gifta dig och det vilja alla karlar och alla qvinnor med — så det säger jag heller inte om. Och då behöfver du större lön än jag kan ge dig: hade det inte varit därför," sade han, "så hade du nog blifvit hos mig, hva?" Jag började nästan ångra mig, för han var ju snäll alltid. "Jaa, patron," sa jag, "men — —" "Så glodde han lite ättika, som de säga alltid, och så sa han: "Men en annan i ditt ställe hade du då inte behöft skicka hit: jag ska nog få kusk, du! Och så till på köpet en, som inte kan göra reda för sig, utan ljuger, som en häst trafvar, och inte har några ordentliga betyg, för jäsingem!"

Strax blef jag så *förplex*¹ så det var som jag hade fått en näfve af fars gamla beckrispor i munnen och skolat svälja dem. "Har — har jag skickat hit någon?" sa jag. "Ja," sa han, "bittida i morse kommer här hit en slok, som kallar sig Pettersson, och säger, att det var då riktig skada att du inte var hemma. Ni hade träffats i går i Malnö, och du hade fått en präktig plats och skulle flytta härifrån, och du hade lofvat rekommendera din gamle vän, som hade varit snäll mot dig många gånger och lånt dig många femmor i världen — hvad tusan rör *det nu mig?* Och så står han och pratar hit och dit och det *hänger inte ihop mer än stöflar och gamla lädergaloscher*. Men du ser ju ilsken ut som du ville bitas!! Tåla du dig; jag ville bara säga dig min mening, för jäsingem!"

"Jag har burit mig åt som ett äkta få," sa jag. "Men — —" Han började skratta rätt i vädret. "Se

¹ Perplex, förbluffad.

nu inte så hängfärdig ut! Jag vet väl, att du inte har gjort det på skälmstycke, utan för att hjälpa en gammal vän: ta inte så illa vid dig heller!" sa han.

"Jöss!" sa jag, "den som hade det kreaturet i ena handen och mitt nya piskaskaft i den andra!" sa jag. "Han skulle — min lif och död — bli både skrapad och borstad!" Och så talte jag om hvart enda dugg för patronen.

När jag hade slutat, så säger han: "Åh, jäsingem! Jo, du har allt råkat ut för staboskälmar, du, som sjelf är det enfaldigaste, godaste lif, som kan lägga på en sele. Ha, ha, ha! Nå, hur ska du nu göra?" — "Jo," sa jag, "om patron är snäll och inte blir ond på mig för den här torskadumheten, som de säga alltid, så ska jag be att få bli kvar ett år till, och så skall jag be patronen ha mig i minne, om någon bättre plats skulle höras af bland patronens bekanta," sa jag. "Hm, ser du, Erik!" sa han, "hos mig tror jag inte det är värdt du blir längre — efter detta här — — "Då blef jag — min lif och död — ledsen som jag hade kört itu ett tusenkronors ök. "Åh patron!!" sa jag, "när en sjelf är ett hederligt och snällt lif — och det är jag — min lif och död, — så" — — — "Nej," säger han, "men patron Österbergs voro här i går qväll, och deras kusk skall flytta — Olsson, du vet — och hur bra den platsen är, vet du bättre än jag. Men du vet kanske inte, att jag bad honom inte sätta till någon förrän i morgon; så kunde du gå dit i qväll och säga besked, om du vill ha den eller inte. Ser du, jag har lite mer erfarenhet om lifvet än du, och jag tyckte den der Pettersson var mig en underlig *horsagök*," säger han.

Jag tror inte jag har gråtit mer än en gång sedan jag läste mig fram, och det var en gång på Hörby marknad, när Signe lofvade, att hon skulle hålla mig

kär alla dar, och då hade jag druckit ett par toddar också. Men nu kommo — ja, min lif och död — tårarne som ett par stutar, när der ä bromsar efter dem. Och patron blef sjelf lite våt i ögonen, och så klappade han mig på axeln och tog mig så bastant i näfven, och så skrattade han så godt och sade: "Och när jag nu ändå blir af med min gamle Erik, så får jag lof att skaffa mig en annan kusk. Hvad säger du om ett förslag jag har? Om jag skulle ta Pettersson?! För resten kan du vara glad att inte der blef något värre af det: tänk, om baronen på Gårdby hade varit hemma och du hade lemnat fram brefvet, så kunde du ha råkat bli stämd för det du hade skrivit en annans namn, du! Då hade du varit skönt ute och rest — men jag tänker, att en annan gång tänker du dig bättre för." Det var som jag hade fått en hel spann vatten på ryggen på mig, för det hade jag då aldrig kommit att tänka på. Men jag kunde inte låta bli att skratta ändå, så glad som jag var. "Nu ska jag in till Signe," sa jag. "Nehej!" sa han, "du ska rädda bort till Österbergs först: Signe kan vänta tills du kommer igen och har allting klappadt och klart. Se så! sjumilastöflarne på!"

Jag var hos Österbergs och om igen på halfannan timme, fast der var en half mils väg. Svett var jag, när jag kom igen, och hungrig var jag också — men jag kunde — min lif och död — inte få ner en bit af glädje om qvällen, fastän vi hade bohvetegröt, som jag alltid har varit rent galen i.

När jag hade varit hos Österbergs och kom in i stugan, satt Signe och gret. "Fick du platsen hos baronen?" säger hon. "Nej!" sade jag så derna tvärt och gjorde mig till likasom jag hade varit ledsen. "Jo, nu blir det roligt att vara glad!" sa hon. "I eftermiddag kom patronen in och sade, att det var bäst jag såg mig

om efter en annan tjänst; här hade jag inte mer att gå efter nu, och han ville inte säga, hvad jag hade förbrutit mig med. Jag kunde gjort som moster ville i fjor och flyttat till prestgården; men så stannade jag för din skull.“ Och så gret hon än värre. “Ja, den patronen!“ sa jag. “Det är den raraste människa här fins: här går inte en själ på denna syndiga jorden, som jag är så glad vid som honom — jo, dig förstås. Det var det käraste han kunde göra, ja — min lif och död — var det så.“

“Jag tror du har fått en skruf lös!“ sa hon, och såg på mig med en sådan en min, så jag kom i grin. Och jag bort, fick henne om gördslastan¹ och svängde henne rundt kring golfvet i folkstugan, fast hon slog ifrån sig, och jag kysste henne, så det klatschade som små pisksmällar. “Begriper du inte,“ sa jag, “att jag skall vara kusk hos Österbergs i stället för Olsson, och att vi ska ha bröllop till märtenstiden, och begriper du, att patronen har varit som en far för mig, när jag bar mig åt som ett fåralår — för, vet du, Signe! det har jag — min lif och död — varit i går och i dag!“ Så började hon skratta. “Det har du varit alla dar,“ sa hon, “men du är så hjertegod, så en är tvungen att hålla af dig, om en vill eller ej.“ Och så kysste jag henne igen, förstås, för de der rara orden.

Och vid märtenstiden blefvo vi verkligen gifta: och patron Persson gaf mig 25 riksdaler till hjelp till bosättning, och både han och patronen och frun voro med på bröllopet — och ett redigt bröllop var det, för patron Österberg är en, som inte brukar knussla, när det ska vara fint.

¹ Lifvet, midjan.

Pettersson har jag sett en gång sedan: var det inte märkligt? Då strök han omkring och tiggde, trasig och full af allt slags uselhet. Men munnen gick lika bra på honom som förr i världen: så att *glöttarne*¹ mina hörde på honom med riktig förundran. Han kände mig inte, och jag tyckte jag hade ro af att göra honom godt, för det han hade burit sig så uselt åt mot mig, och därför gaf jag honom ett riktigt godt mål mat, fastän Signe tyckte det var eget att jag gjorde sådant *ppjös*² af en *tillier*³ en Lasarus. Men hon sa ju ingenting, medan han var der, utan tog fram, hvad jag sa till henne: för på sättet har hon alltid varit, fast jag ju får mina gliringar se'n, för det jag är för god.

När Pettersson gick, så följde jag honom ut om dörren. "Tackar ödmjukast!" sa han. "Ingen orsak!" sa jag, "det är för den derna femman, som du lurade ifrån mig i Malmö. *Men hvad du tänkte ondt öfver mig, har Herren vändt till godo*, som der står i bibelskan." Först såg han på mig så stort, så; se'n blef han röd som ett bär och började gråta. Men de tårarne voro nog salta tillräckligt. Jag tyckte nästan det gjorde mig ondt om honom.

När jag så kommer in igen, säger Signe: "Om jag kunde begripa, hvem det der var?" Så talte jag om det. "Usch, var det den otäckingen?" sa hon. "Ja, men det var en hungrande like, du!" sa jag. "Det förstås, men inte hade du behöft ta fram den goda rulle-syltan, inte. Men se, du är nu alltid ett sådant enfaldigt lif, så!" — "Jaha, men jag är så hjertegod, så du kan inte låta bli att hålla af mig, om du vill eller ej," skrattade jag ju. Och då tog hon mig om halsen: "Du gaf honom väl inga pengar, när han gick?" sa

¹ Barnen; ² fjäsk; ³ dylik.

hon. "Nej, så enfaldig var jag inte — det hade varit att löna ondt med ondt," sa jag.

Men der står Signe i dörren: vill inte studenten gå med in om dörren och ta ett glas mjölk? Något annat har jag inte att bjuda på, för jag kramade romflaskan, när patronen var inne om hos mig i söndags åtta dagar sedan. Men prata inte om för Signe, att jag har talt om allt detta här, för då säger hon: "du är då ett enfaldigt lif, som snackar om sådant för en främmande människa". Men jag tyckte vi voro likasom bekanta, för det jag har haft sådan ro af studentens bok — jag mins inte hvad den heter, men det är den der med de svarta gubbarne i, der de ska skriva bref till brodern, som är i Lund. Var så god och stig på — fastän här inte är så fint: det kan en inte ha som en vill, när en ha små barn. Men det får en finna sig i, och kärt är det med dem. Nu ska studenten få se, så glada de bli, när jag kommer in. Och Signe också! För det — min lif och död — kan jag säga, att det är lika rart med oss ännu, fast vi ha varit gifta i 6 år — och det kunna många patroner inte säga. Var så god! Kan du skaffa oss lite mjölk, Signe?"

Mycken mat och god mat.

Nutidsbild.

“*Försyltna*¹ kattakräk! Undan med dig! Bara sparka till honom! Han kommer alltid och snyltar, när här är någon främmande någon gång, annars är han så kräsen, så han äter inte groft bröd, om inte der är smör på det — och knappast ändå; se han har blifvit oppfödd med siktebröd. Nej, håll nu till godo och ät af det lilla här är: han ser rätterna. Jag ska säga, det är inte så godt att få något färskt här ute så långt från städerna. Köper man hem en bit någon gång, så håller det sig inte *från sillamerafton, tills hönsen flyga opp* — helst vid denna tiden: någon källare har man ju inte, och flugor och annat otyg äro ju färdiga att göra kål på hvad man ska ha både i sig och på sig! Ja, usch, det är några vämjeliga kreatur! Men det är säkert, att de förstå dem på hvad som är godt: sätter jag en tallrik spickefläsk och en tallrik med stekter gås opptill hvarandra, så var inte rädd, att de röra fläsket, inte. Och därför så, om man skall ta vara på en bit kött någon gång, så har man, ta mej tjyfvingen, ingen annan

¹ Eg. utsvultna, här och ofta = snåla, giriga.

råd än att svepa den in i en trasa och hänga den i brunnen. Håll till godo! Åh! Sjelf tycker jag inte om fläsk, så att jag kan nog förstå, att det är ingenting att komma till en stabo med, och pantofflorna äro så kladdiga och dåliga i år — ta en sup till, så gå de lättare ner, ta en sup till, säger jag. Den gamle riksdagsmannen han sa alltid: 'somliga tycka bäst om pantofflorna stufvade, andra vilja ha dem stekta och somliga råskalade, men jag tycker bäst om dem destillerade', sa han. Ta dricka till! jag tog hål på en ny åtting, så jag tror det är godt och friskt: annars vill det gerna surna på stunden. Åh, ät en bit till! Der är ett riktigt fett stycke! Jo, min lif och gonn! ska han ta det, annars blir jag ledsen. Ta mig tjyfvingen, här fins större förargelse till, än när man har gjort sig besvär och lagat en bit mat, och så folk inte vill äta. Se så.“

“Jag har ätit, och det så jag är fyrkantig!”

“Ät lite till då, så han blir rund!”

“Jag kan väl inte sitta och spränga mig heller?!”

“Har han inte hört det gamla ordspråket?”

“Jag har hört så många: hvilket menar mor Svenborg?”

“Der fins inte bättre till på jorden än till att spränga sig, för det blir allt bättre och bättre!”

“Det kan vara sant nog, men ät måtteliga, så sofver du säteliga.“

“Han säger så, Syrach, ja. Nej, han skulle sett gamle Krans i verlden, husaren, som var hos Arvid Offes på den tiden jag tjente der. Han som så många andra krigskarlar brukade ju vara borta och tröska om vintern. Der var, ta mig tjyfvingen, en, som kunde äta, när han kom till gilles: han gaf sig knappast en gång tid att putsa näsan utan gick på som det hade gällt lifvet. Och ända opp till öronen var han smord

och *blank som ett pankaksjern*. När han så hade vält i sig så mycket han tyckte han hade plats till, spände han, ta mej tjyfvingen, ut lifremmen, och så sa han: 'Se så! Nu är jag lika hungrig igen!' Och dermed började han äta på ny räkning.“

“Den svalt nog inte ihjel med vett och fri vilja?“

“Nej, men han åt ihjel sig, ta mig tjyfvingen!“

“Aj, aj, aj! Man kan få för mycket af det goda också!“

“Jo, han var ju på julagille hos Måns Åstrads, i den här gården här vid källan, der de ha glasdörrar utåt trädgården. Och der var ett riktigt stort gille, och der bullades upp både vått och tort. Krans spände remmen ut ett par tre gånger, och till slut var han, ta mej tjyfvingen, så proppad, att han kunde *känna gröten i halsen med fingret*, som man säger. Men risgröten hade nog inte varit kokt ordentligt, utan den *ballnade*¹ ut i magen på honom och tog döden på gamle Krans om natten. De både valkade honom och mer, men der var ingen bot. Åhja, här äro så många, som dö, för det de få för lite mat — så ska här väl vara några, som få för mycken. Nej, nu ska han inte resa sig opp, utan bli nu vid bordet: jag kommer genast in med en kopp.“

“Men jag orkar verkligen inte!“

“Har han inte hört, hvad den gamle klockaren sa?“

“Nej!“

“Jo, han brukade säga: 'Hur mätt man är, så har man alltid plats till ett par koppar kaffe och tre, fyra hvetekakor', sa han alltid.“

“Nå drack han sig inte ihjel på kaffe?“

¹ Svälde.

“Nej, han begick sig, fast han kunde dricka en 5, 6 koppar å rad ibland. Nej, han strök med af ett fiskaben, som han fick i halsen en trettonafton: mån tro de der benen i *torr fisk*¹, de äro besvärliga nog! Han gick och hade det i öfver en månad, innan — — Tyst, jag tror, ta mej tjyfvingen, det pös öfver på kaffekitteln — —“

Och dermed kilade Svenborg Jeppa Helges ut i köket och lät mig roa mig sjelf.

Hon och min mor hade varit väninnor och förtrogna allt sedan skolåren och läsetiden och hade ständigt gått till hvarandra och samtalat. Mor Svenborg hade hållit mig till dopet, gett mig två hufvuddynor och en ost, då jag skulle i *rektorskolan*, och frågade alltid mor, huru långt jag hade igen, innan jag kunde få lof att komma på predikstolen. Hon skulle aldrig hafva förlåtit mig, om jag försummat att besöka henne, då jag var hemma. Som hon var munter, glad och gästfri, gick jag gerna dit: endast en sak vållade mig alltid betänkligheter och gjorde, att jag helst gick till henne bort emot qvällen. Hon proppade mig nämligen så full med mat, särdeles stekt fläsk, att jag mådde illa i flera dagar och ej på långa tider kunde förtära fläsk på mitt *mathål* i Lund.

Hon var verkligen *rund som en rofva*, och inte skulle jag varit menniska att taga henne *tvärtom lifvet*, om jag så fått alla godterna i hennes spiskammare — så mycket mindre som man ej kunde tala om, att hon hade något *lif*. Ansigtet var stort och rödlett, och såg alltid ut som om det varit betäckt med en fet svett. Hennes armar voro förfärligt tjocka, men alltid skinande hvita, liksom hon i sin klädsel i allo var ett mönster af renlighet, ja, prydlighet. Endast oppe vid halsen var kläd-

¹ Lutfisk.

ningen genom beröringen med gummans tre väldiga *hakesmäckar* blank och flottig, hvarjemte vanligen ett par mörka fläckar funnos å hennes rödrandiga förkläde. Hon brukade nemligen alltid, när det var fråga om något särdeles märkvärdigt, slå sig på knäna med sina feta händer och säga: "*ta mej tjysvingen!*"

Hon gick alltid klädd i gammaldags släboqvinne-
drägt: svart- och rödrutig sjalett, som hon knöt i nacken; kring halsen en stor broderad, spetskantad och starkt

»Försyltna kattakrök! Undan med dig!» (sid. 68).

blånad, lindrigt stärkt krage, som nådde ut på axlarna och frammanför den runda, fett veckiga halsen sammanhölls af en väldig silfverknapp med ihåligt hufvud och besatt med 8 röda, slipade glasbitar; mörkblå vadmals-tröja, på hvilken endast de tre öfversta och de tre nedersta häktorna voro knäpta, under det en röd blommig silkeduk eller också det fint utsydda, med *S. M. D.* (*Svenborg Månsdotter*) i rött namnade linnets blickade fram ur den aflånga öppningen deremellan; temligen

kort kjol af samma slags tyg som tröjan och med besättning af svart eller grönt sammet; hemväfdt förkläde med långa, röda band, som hon alltid sjelf väfde på en liten väfstol; mellanblå strumpor samt lädertofflor med rött skinn på hälarne och nästan utan klackar, mycket korta öfverläder med taggiga *korsband* och spetsiga näsor.

På en hylla bredvid kakelugnen lågo några andaktsböcker, en samling gamla almanackor samt en packe flottiga och nästan utnötta visor. Jag hade så ofta varit hos gumman, då någon "viseman" kommit dit: hon köpte genast hvad nya visor han hade, dock aldrig sådana, som handlade om mord eller andra hemska ting — "sådant elände är det synd att sjunga visor om, och bäst är det att slippa höra talas om sådant," brukade hon säga. Nej, det som handlade om kärlek — det var i gummans smak, riktigt: hittade hon en sådan visa, så fick "visemannen" sitta kvar hela eftermiddagen och sjunga den, så att hon kunde lära sig "tonen", och under tiden proppade hon honom så full med mat, att han slutligen knappast kunde resa sig och gå derifrån.

Jag hade så ofta i min barndom läst samlingen, och alltid brukade jag vid mina besök se efter, huruvida högen hade vuxit. Jo, jo men!! Icke mindre än fem stycken nya! Jag gnodde igenom dem som hastigast. Jag läste just med förtjusning de dråpliga verserna i visan om "*Skön Serlin och en ung sjöman*":

"Skön Serlin, skön Serlin, skön Serlin!" sade han.

"Ditt unga, falska hjerta har fatt mitt lif i pant.

Men om ditt falska hjerta en gång skall ändra sig,

Så får du en gång swara för hvad du watt mot mig!"

"Nej, aldrig för dig, ej heller någon ann,

Ty jag har älskat dig långt mer än jag nånsin kan.

Håll opp med din inbillning, håll opp med den orsaken.

Tro aldrig, aldrig, att jag gifter mig med någon fjömatros."*)

*) Ordagrann afskrift.

Mor Svenborg återkom med kaffekitteln i handen. "En ska då," sa hon, "en ska då stå och passa den 'kaffesurran' för jemnan, för det minsta man går ifrån den, så ligger, ta mej tjyfvingen, *det, som kostar pengarne*, genast på spisen. Jag måste lägga nya böner på. Ah, det tåler ingen tack: hvad skulle det vara för något med middagen, om man inte finge kaffe till! Sitt nu ner och berätta någonting treffigt! Den, som är i Lund får väl höra och se mycket vackert och treffigt? Det måtte vara mycket besynnerligt ändå att se de många lärde männen! De kunna väl allting? Och biskoppen är väl aldra lärdest?"

Så fick jag ju tala lite om de lärde männen, om en och annan mera egendomlig personlighet i Lund, om konserter, studentspektakler och karnevaler och hvad annat, jag trodde kunde roa henne.

"Jaha! Den som kommer ut i verlden, får, ta mej tjyfvingen, se något och vet något också. Men han har ju inte talat om, hvar han äter; får han någon ordentlig mat dernere? När man bryr hufvudet, skall man äta för tu tag; jag kommer ihog det året jag gick och läste — då åt jag dubbelt så mycket som annars."

"Hur gammal var mor Svenborg då?"

"Femton år. Ja, han skrattar. Han tror väl, att det var derför, att jag växte så mycket då? Nej, det var mest för läsningen? Nå, hur ha de stackars studenterna det med maten?"

"Åh, i den vägen så väl som i så mycket annat har man det efter som man har råd till. Man kan äta sin middag på *Föreningen* eller *Stadshuset* eller *Skandinavien*, om man har råd att betala en krona; man kan äta i *familj* till 4 eller 5 daler¹, och der fins så kallade 'mathål', der man spisar till en plåt eller tre daler²."

¹ 0,67 eller 0,83; ² 0,33 eller 0,50.

“Det blir dyrt med en riksdaler om dagen. Men då får han väl, så han kan inte äta mer än ett mål? En fem, sex rätter väl med kakor och sylt?”

Jag tog henne snart ur denna fagra tro, när jag beskref, hvad matsedeln gemenligen hade att bjuda på. Gumman slog sig förskräckt på knäna och ropade ideligen: “ta mej tjyfvingen, är det rent omöjligt!” Något sådant som 1 krona eller 75 öre för en half kyckling hade hon aldrig kunnat tänka sig: i staden fick hon sjelf aldrig mer än 40 eller 33 öre för en hel. “Och fjädern,” sa hon, “ska väl vara värd någonting!”

Och när jag så upplyste henne om, att den soppa, som vankas på *mathålen*, sannerligen ej åstadkommer halsbränna, och att det stundom *inte* käns, som om någon vid soppans kokning *gått igenom köket med ett talgjus*, samt att kötträtten oftast är ett slags frikassé eller kalops af outgrundligt och obestämbart ursprung, fick hon tårarne i ögonen.

“Han ska, ta mej tjyfvingen, ha ett lammalår med sig der ner till det der svältehålet, när han reser, och svinhufvud vet jag han är glad vid — han ska ha ett halft med sig dit, så han kan få smaka en *menskelig* bit kött — åtminstone om söndagarne! Det var ju rysligt rent! Sådana menniskor måtte aldrig bli rika: der kan inte vara någon drygsel med pengar, som de klå till sig från fattiga studenter på ett sådant ogudaktigt sätt. Och så till på köpet inte vara måna om dem, inte ge dem något godt, inga frikadeller i soppan, åh!!!”

Jag sökte göra klart för henne, att de hade dryga lefnadskostnader: skatter, hyror och alla möjliga afbränningar. Men det var fruktlös möda.

“Det är syndapengar ändå! Ta mej tjyfvingen är det icke det!” var hennes obevekliga dom. “Men nu ska han sätta sig bort och ta sig en kopp, medan det

är varmt. Här vill man ha det godt, när man ska ha något — han är inte i Lund nu. Var så god!“

Jag visste, att der fans ingen möjlighet att undslippa, så att jag gick tillbaka till bordet och slog mig opp en kopp.

“Ska han inte ha kakor till?! Han måtte väl inte vilja göra mig en sådan sorg; jag har bakt dem sjelf. Stabokakor har jag aldrig kunnat med: man vet inte om de der bagaregesällerna snusa eller tugga tobak! Tvi!!! Och jag har alltid haft ord om mig att kunna laga god mat: hade jag inte det haft, så hade jag bara inte blifvit gift i mina dar, nej men hade jag ej.“

“Hvad säger mor Svenborg? Det får mor tala om!“

“Så han tror, jag talar om ett enda ord, förrän han har tagit en kaka! Se så, *här hjälpa inga baggaböner!* Han ska ha en kaka! Åh, han förmår nog, ta mej tjyfvingen, förmår han.“

Jag kämpade en svår kamp!! Men historien måste jag höra — i värsta fall finge jag bli en martyr för min vetgirighet. Jag tog en smörkringla, men hvad jag afundades *Jakob Kahle*, om hvilken jag i *Berlins naturlära* en gång i verden hade läst, att han kunde sluka i sig så mycket matvaror som han kunde komma öfver.

“Sååja!“ sa gumman Svenborg. “Jag visste väl att Bengtes son inte var högfärdig för det han hade fått den hvita mössan — nä, nä men! Lägg nu socker i: gudsonen skall ha det riktigt godt.“

Jo, jag tjente ju hos Jeppes föräldrar ett par år, innan hans mor dog. Det var en snäll qvinna, det var det verkliga, men hon hade då rent inte något handlag vid spisen: antingen blef maten halfrå, eller brände hon upp den, och alltid hade hon händerna skällade eller fulla med blåsor. Men der blef annan regering der i

huset, när jag kom dit: en sådan kosthållning som der fans det inte på långa vägar. Se, lust hade jag ju alltid haft, och nu var jag kommen till ett ställe, der det fans någonting att ta af. Ja, måtro moran var också glad vid mig: när hon låg på sitt sista, så sa hon, att jag skulle ha alla hennes kläder, och der blef heller inte såldt så mycket som ett förkläde. Men Jeppe och jag hade ju länge haft ett slags klockarekärlek till hvarandra — ja, sådant förstår han inte ännu —“

“Hm, det är inte så godt att veta — —“

“Hva — hva säger han?! Unga menniskan! Bara barnet! Jag har ju hållit en till dopet — och han skulle börja på att fundera på fruntimmer?! Den, som kan vara lagom till åren för att en gång bli hans qvinna, är väl inte mer än en tie, tolf, fjorton år nu, och inte duger hon till att koka så mycket som en panna mjölgröt ännu. Han bara skrattar!! Ja, ja. Men tro han gamla mor Svenborg: när han ska ta sig en fru en gång, så ska han inte ta någon, som inte är dugtig till att laga mat; det blir måntro snart slut med kärleken, om mannen inte får lite godt att äta. Åhja, han har så godt förstånd, så det begriper han nog, utan att en gammal kärning, som inte har fått lära någonting i sina dar, skall komma och säga honom det. Här ha många qvinnor blifvit olyckliga för de inte ha förstått dem på hushåll: får mannen dålig mat, så vantrifs han hemma, och så börjas sällskapslivet ute för honom, och så får hon sitta ensam hemma. Jo, sådant har man nog sett i sina dar!!“

“Det har nog sina sidor, förstås!“

“Ja, jag visste nog han kunde begripa det. Och han kan tro, Jeppa var också en rar man, fast han inte hade fått någon skole. Det var aldrig värdt att komma

till honom med risgröt, om mjölken hade varit aldrig så litet *blå*, eller det hade rykt i köket, ty han hade den finaste smak på jorden, det kan han ge sig tjyfvingen på.“

“Det tror jag nog: han valde åtminstone sin qvinna med smak!“

“Han, lille spickjelerade der!! Ja, ja; jag såg måtro inte så *anskrämmelig* ut på den tiden. Men ändå så tyckte ju gubben, att Jeppa skulle ha naboens Mätta, för det hon var så rik, fast der för resten inte var för två styfvers reda med henne: hon kunde, ta mej tjyfvingen, inte steka ett jern sill — åtminstone inte vända det ordentligt.“

“Är det så svårt?“

“Inte när man kan det; men här stekes sill på femton vis och de tretton äro galna. Jo, så säger jag till Jeppa en dag: “När *gubbastören* inte vill ge med sig, så får jag lof att säga opp mig; nu är han så väl vander med maten, så jag tror, ta mej tjyfvingen, inte han kan undvara mig.“ Och det tyckte ju Jeppa var så fiffigt funderadt, fast vi trodde nu inte, att gubben skulle låta mig resa. Men gamlingen var envis: han bjöd mig dubbla lönen, men när jag sade nej, och Jeppa slog fram om att jag ville bli kvar endast om jag blefve hans hustru, så sade gubbaskrället, att det var för stor lön rent. Och så flyttade jag hem till mor. Jag ångrade mig fasligt till att börja med — —“

“Kan väl tänka det: *det var väl andra bullar* — —“

“Åh, inte för matens skull så mycket: jag har alla dar varit mer lifvad för att laga ihop och anrätta åt andra än att smörja mig sjelf. Men jag leddes så obeskrifligt vid och mest efter Jeppa. Merendels en gång i veckan kom han och såg om mig och tröstade mig, och jag hörde både af honom och hans bror, att den

pigan, de hade fått i mitt ställe, hon var rent omöjlig. Jag hade ju sjelf skolat skaffa en annan piga i mitt ställe, och jag tog ju den sämsta jag visste, så att de skulle riktigt få känna på ombyte, för jag hade aldrig lofvat att skaffa någon, som var lika dugtig som jag sjelf. När hon hade varit der en månad, tälte inte gubben att se henne, bara: hon var inte en gång renlig utan en riktig snuska — fast det hade jag då inte haft reda på, för då hade jag väl inte skickat henne dit. Och gubben kunde inte äta, utan blef mager och usel, så det såg ut, som kläderna hade hängt på en stake.

Så en dag de skulle ha främmande, brände hon rent opp den aldrararaste kalfstek, så att gubben blef ursinnig och körde pigestackaren på dörren. Och morgonen efter kom han till mig och sade: "Du ska, ta mej tjyfvingen, få gifta dig *med bägge pojkarne*, om du så vill, men bara kom — och kom genast för annars *svälter jag*, ta mej tjyfvingen, *ihjel som en tandlös kärning i ett kafringatråg*¹. Och gubben riktigt gret. Jeppa och hans bror hade det ju inte varit så farligt för, ty de hade fått sig ett godt mål mat hos mig *någon ynkja gång*². Jag var ju inte rent *barfött*, och lite fick jag ju också af Jeppa till hjälp ibland. Och så flyttade jag ju dit igen, och om fjorton dagar var det gubben, som begynte fylla opp i vesten igen. Så blefvo Jeppa och jag gifta, och han kan tro, der var ett hejdundrande bröllop och mat, som dugde!"

"Mor Svenborg gick väl inte och lagade mat sjelf den dagen heller?"

"Åh, jag kunde ju inte ställa mig derute för jemnan, precis; men, ta mej tjyfvingen, lagade jag icke om

¹ Kafring = ett slags mycket hårdt bakadt, 1 ½ tum tjockt rågröd; ² någon gång då och då.

såsen till kalkonen! En ynk!! Matlagerska ifrån staden och har lagat mat i en massa fina hus och så inte kunna laga kalkonsås!

Ja, der ser han sjelf: den som kan någonting, han får någonting till slut ändå. Maten hör också till *det dagliga brödet i fjerde bönen*, och därför ska han ha sig *femton droppar* och en kaka till. Se så! Hade jag vetat han skulle bli så envis, så skulle jag tagit honom i näsan, när jag bar honom fram till dopet. Se nu! hit med koppen!“

“Nej, jag kan inte: jag dör som en sprängder älling —“

“Dör han af en kopp kaffe, så är han, ta mej tjyfvingen, inte värd att lefva. *Inga hamsekakor* bara! Nej, han ska också ha tefatet fullt. Så ja! Drick nu den på bit: det tycker jag alltid är så skönt med den andre koppen på bit. Här är hvarken *cegoria* eller *lefvetand*¹ eller kaffevickor i och inte några svedda brödskorpor heller!“

“Ja ja, mor Svenborg får ta sig ansvaret på: jag tvår mina händer!“

“*Det är bra, så blir di rena! skall det vara tvål till?*“ som den gamle klockaren brukte säga. Hade jag inte värre att ansvara för! Hå hå ja! Men nu ska jag tala om något annat för honom, för det han alltid har varit så snäll. Jo, jag gjorde ju inte riktigt rätt mot gubben, hvarken när jag flyttade eller när jag skaffade honom en dålig piga i mitt ställe. Se, jag var ju för ifrig att få Jeppa, så jag ville inte ha tålmod, tills Herren fått röra gubbens hjerta: vi menniskor vilja ju så gerna föreskrifva *Gudi tid och stund*, och därför skulle jag väl inte få behålla Jeppa länge. Det var liksom jag skulle

¹ Lövetand.

fått äta mina gerningars frukt. Ack ja, en menar så väl och gör så illa många gånger i lifvet!“

“Men det fins en, som dömer uppsätet!“

“Ack ja! Det har varit min tröst många gånger. Jo, Jeppa var ju aldrig mycket storsluken af sig, han åt så litet, så litet, så. Men han ville gerna ha det riktigt godt, och när jag höll honom så obeskrifligt kär, så kan han väl tänka, att jag alltid lagade sådan mat åt honom, som han bäst kunde lida, och hade alltid någonting godt åt honom, som han inte visste af på förhand — fast det var svårt nog stundom att dölja med något, för han luktade det genast, om det var något, som han var riktigt glad vid.

Ål var han rent galen i. “Åh, mitt lilla knyte!“ kunde han komma in och säga ibland, och han sa gerna: *mitt lilla knyte!* när det skulle vara riktigt rart, “tror du inte, att ’ålamannen’ kommer snart?“ Och så hade jag ju tidt bud och fick några mark’.

Men så blef han ju sjuk, och doktorn sade, han skulle bara ha mjölk — och helst med is till — och han fick rent inte förtära någonting fett eller rökadt. Och vi hade ju bud efter is för jemnan, fastän det var midt i sommaren; och jag stod emot i det längsta, när han låg der och tiggde om en bit riktig mat, fast det gjorde mig så rysliga ondt om honom.

Så en dag säger han: “*Mitt lilla knyte!*“ säger han, “var det inte ’ålagubben’ här var i dag: jag hörde någon främmande, som pratade i sterset i dag? Kan du inte skaffa mig ett stycke ål, hva? Jag trår så obeskrifligt efter det — jag tycker jag känner på mig, att här är ål i huset i dag. Vore det skadligt, så vore det inte så godt som det är. Allt, hvad Gud har

¹ Skålpund.

skapat, är godt; det är bara doktorerna, som ha så många besynnerliga *fundamenter* för sig," sa han. Ja, jag hade inte hjerta att säga *nej*, utan jag gaf honom ett par små stycken, men från den stunden blef han med ens sämre och sämre, och rätt hvad det var, så tog vår Herre honom. Jaa! Står der inte i ordet, att *Herren har räknat alla våra dagar?* Joomen står der så! Men likväl sade doktorn sedan, att det var ålabitarnes skull. Det skulle ju vara rent rysligt, om jag hade tagit lifvet af Jeppa, jag, som bara gaf efter af kärlek till honom och aldrig kunde se honom längta efter något, helst när han kom och tog mig om halsen och sa: "*mitt lilla knyte!*" Hvad tror han?"

"Ja, jag är ju inte hemma i doktorsväsendet, men söker man läkare, så får man väl inte göra rakt tvärt-
emot hvad de säga!"

"Jo jo, der ha vi det!"

Och gummans tårar började tillra, trinda som ärter, nedför de rödletta kinderna.

"Jag har gråtit många gånger för det, kan han tro, men jag gjorde det i välmening, det känner *Han*, som ser till *hjärtat*. Och hade Han velat, att Jeppa skulle lefvat längre, så hade väl inte den lilla åla-
kladden kunnat göra så der mycket. Der står, att man skall sköta sitt kall: styra och ställa för de mina har varit mitt kall — och det har jag försökt göra så godt jag har kunnat. Åh hå ja! Men sitt nu ett ögonblick!"

Och gumman försvann på ett par minuter och återkom derefter med en djup talrik, alldeles full med de yppersta körsbär.

"Var så god! De äro, ta mej tjyfvingen, rara!"

Jag kunde inte låta bli att gripa mig an, fast jag inte visste, hur jag skulle få plats till dem.

“Ja såå!! Dem tyckte han om! Jo, jo, ungdomen är gerna glad vid *kyssebär*: det var jag också i min dag! Åhå! jaja! Det är längese'n den tiden nu — men den tid, som har gått, glömmen en inte, när en har riktigt hållit en menniska kär. Men hvarför ser han så på klockan?”

“Jo, det kan vara tid på att ge sig af hemåt!”

“Ah trams! Han kan sitta lite, så komma töserna hem från staden — och så ska han ha sig en bit mer-afton, innan han går — jo, ta mej tjyfvingen, ska han det!”

Detta såg ut som säkra döden — jag mådde redan som en hund, och min enda räddning var att så fort som möjligt komma ut och få mig en promenad på en timme eller ett par. Jag skyndade mig att tillägga, det jag lofvat min mor att vara hemma klockan fyra, hvardan jag ofördröjligen måste bryta upp och ge mig i väg hemåt.

“Det var en annan sak,” sa mor Svenborg, “har han lofvat något, så skall han hålla det, helst mot sin mor. Men säkert är, att han ska ha en påse bär hem till mor och några kakor hem till syskonen: för deras skull kan han väl bära ett litet knyte — eller en liten korg. *Mat är det lättaste här fins att bära hem* —“

“Ja, helst om man har den i sig, som ordspråket säger.”

“Då ta vi en korg!”

Ja, det var jag ju med om. Hon fick fatti en spånkorg.

“Och det säger jag honom, han får lof att titta ut här, innan han reser! Kom på söndag åtta dar, så ska jag ha någonting riktigt godt åt honom! Tycker han om *målad mat*?”

“*Målad mat*? Hvad är det för slag?”

”Så det kan han inte gissa? Så kallar jag alltid *sillsalat*. Jaja, tycker han inte om det, så bry vi oss inte om det: annars bruka herrar vara glada vid det. Nå, jag hittar nog på någonting annat — men han lofvar att komma?”

Ja, jag lofvade, men beslöt ta mig en liten svältkur på två dagar dessförinnan.

”Det är bra: då vet jag, att han kommer. Se här är korgen! Är han för tung? Åh, skräp! Se der ligger en liten bit rullesylta nederst; det är till lille bror — hvad är det han heter nu igen? Elof, var det, ja — många sköjtiga namn de ha nu! Nå, kallar ni honom för *Luffe* än? Jaså? Nå han är och vaktar i Kullagården ännu? Ja, då vet jag han mår inte för fett der, och då ska han ha syltan. Arna Kulla har aldrig bredt för tjockt smör på till folket och på *stjfmorssidan*¹ breder hon, om hon kan — det ger jag mej tjyfvingen på. Också någonting att tacka för! Helsa nu mor! Men om söndag åtta dar är han så god och inte sätter ut något bestämdt klockslag för hemfärden, och då äro också töserna hemma. Och så ska mor ta och titta ut här en dag i nästa vecka: jag har lite att snacka med henne om, och lite kläder, gamla, som hon kunde böta på åt hans små bröder. Asch, det var också något att tala om — inte värdt att ta opp på en väg — men blir det ansadt till en, som går i slubb och slarf, så kan det ju vara lite ändå. Ja, farväl med honom! Vill du ut med dig *kattahund*?! Farväl, helsa dem nu derhemma.“

¹ Den sidan, som har minsta ytan.

Under flera års tid helsade jag på hos mor Svenborg hvar gång jag var hemma. Alltid var hon lika trind: det såg ut, som om hon tillhört dessa människor, som bli yngre med åren, och hvilkas muntra och älskliga lynne är af den art, att det bäst passar samman med de hvita lockarne och det faderliga rådet eller den moderliga omvårdnad, som tyckes vara dem medfödd. Och alltid var hon lika ifrig att bjuda på något godt, alltid lika barnsligt glad, då hennes anrättningar smakade gästen, alltid lika flink att skicka hem en bit godt åt syskonen, och alltid lika säker att det en dag skulle gå åt *helsingland* med alla dem, som hade klått studenterna på matapengar — "syndapengar, ta mej tjyfvingen," sa gumman.

Om Jeppa talte hon nästan aldrig, men hon kunde sitta långa stunder och blicka ut i rymden — hennes blick tycktes ej hafva något mål, men der drog emellanåt ett blidt leende öfver hennes drag. Frågade jag henne då, hvad hon tänkte på, svarade hon gemenligen: "Åh ingenting just! Det var bara det, som har varit!" Ibland kunde hon säga: "Nå, har han inte fått fatt i någon prestadotter ännu? För en prestadotter ska det väl vara, när det är en studerad karl, som ska tänka på fästmö? Jaså, inte det? Ja, tro mig, hela lifvet är inte annat än som att likna vid hvardagsmat och husmanskost, förrän man får en hjertevän — för det är en *kostelig rätt!*"

Så kom jag till min födelsebygd en sommar. Då var gumman Svenborg sängliggande. Man fruktade det värsta.

"Men du får ändå titta bort till henne ett slag," sade min moder till mig. "Jag måste lofva henne, att du skulle komma."

Och så gick jag dit en dag, dyster i hogen. Jag hade lärt att uppriktigt värdera henne, ej blott för det präktiga sofvel, hon så ofta sändt till den fattige studenten i Lund, ej heller uteslutande för all den vänlighet hon visat min moder och mina fattiga, faderlösa syskon. Nej, det var isynnerhet detta heliga minne, hvori hon höll sitt lifs fagraste och dyrbaraste gåfva, sin kärlek till den hädangångne mannen.

Dukar voro hängda för fönstren, på det ljuset ej skulle skära den sjuka i ögonen. Hon var lika rund, men hennes hy var blek och hennes fylliga armar sågo ut som vax i den egendomliga belysningen. Rummet var i hög grad pryddigt och nätt inredt och sänglinnet försedt med breda, vackra spetsar.

“Hvad det var snällt, att han ville se om mig en gång ännu!” sade hon.

Och hennes anlete strålade, när hon räckte mig sina båda händer, mjuka som två sammetsdynor.

“Ingeborg!” sade hon till sin äldsta dotter, som var hemma på besök för att vårda modern, “Ingeborg! Gack genast och ställ om lite middag! Kom hit, så skall jag säga dig hvad du skall ta. Prat!” afbröt hon mig, “inte är det något besvär! Inte ska han sitta här och svälta, då han har gått hit för att hëlsa på ett gammalt käringaskrälle!”

Och dottern fick utförliga föreskrifter.

“Nå, det blef en prestadotter ändå, som jag sa: tack ska han ha för det lilla, granna kortet. Ja, köpsta-folk ha många schåsor för dem — måtte det nu bara bli bra för honom. Jag har alltid tyckt det skulle vara så roligt att få se min gudsons fästemo, innan jag *lade skeden ned för alltid*. Han har ju alltid legat mig lite om hjertat — och det var ju en rar tös: jag såg det

porträttet, som hon hade skickat till hans mor. Sådana stora, granna ögon, och så såg hon så snäll ut. Men nu ska han tala om, hur det är med hennes matlagning: kan hon något der? Det är nog bra att de kunna spela lite *portefiano* och snacka tyskja, men kunna de inte koka en gryta grönkål, så — —“

“Jo, de äro flera systrar och de skiftas till att ha hushållet hvardera fjorton dagar under moderns öfverinseende, och hon har god lust, så att — —“

“Då är det inte farligt: der behöfs öfning, men är der lust och fallenhet och vilje, så — —“

“Och så är hon inte mer än sjutton år ännu — —“

“Det var, ta mig tjyfvingen, bra bittida att fästa sig vid en man — nå ja, jag var inte mer än sexton, jag, när det var bra mellan mig och Jeppa. Ja, så helsa henne så rysligt mycket från mig och säg, att — att jag önskar er allt godt. Hade hon kommit hit i år i stället för till åre, så skulle jag lärt 'na ett slags präktiga kakor, de der kransarne, han vet, som han var så glad vid i fjol — hon skulle ju haft ro af att lära dem, när han tyckte så bra om dem, och de äro inte feta, så de kunna inte vara skadliga. Ahå, jaja!“

“Kan inte mor Svenborg lära min mor det?“

“Jo då, det är redan gjordt och hansas mor har präktigt handlag med stek och sådant, men kakor är hon inte så dugtig till — det beror så mycket på hvars och ens talang. Men hon har fått det uppskrifvet.

Ja, nu är det nog sista gången vi talas vid här i världen; nu har jag nog *ätit min meste mat* — jo, men har jag så; det känner jag mäntro bäst sjelf. Och inte har jag mycket att gå här och stampa efter: töserna ha blifvit bra och anständigt gifta, och jag börjar allt mer och mer längta efter Jeppa. Ta och läs en psalm för mig!“

Jag läste n:o 484 för henne.

“Pastorn var här i går och vi talte så mycket samman. Men der är en sak, som jag liksom tyckte jag inte kunde fråga honom efter: han är ju en sträng man och har ett högt Herrans ämbete. Jo, jag har på sista tiden tänkt så mycket på Jeppa och hans hädanfärd. Jag skulle så gerna vilja fråga honom efter någonting: han har ju också studerat och har förstånd och umgås i ett prestahus, och så är han ju nu kommen så långt, så han har fått en hjertevän. Det har inte pastorn,

och jag vet inte hur det är, men en prest, som inte är gift eller trolofvad, den tycker jag en kan inte riktigt vända sig till med hvad det är. Det är ju hvars och ens sak, och *de ogifta dömer Herren*, men en tycker, att den, som icke är gift, han

kan nog vara bra och känna Guds råd, men han har inte pröfvat på det viktigaste i lifvet — och det är att ha en, som en älskar öfver allting näst Gud. Nå?“

“Jo, gerna det, mor Svenborg!“

“Det är bara det: Jag tror att Jeppa hade det så stäldt för sin själ, att han är i Abrahams sköte nu, och dit hoppas jag också komma, när min pröfvotid här är ute. Men om — om det skulle vara som doktorn sa — om jag nu gjorde galet, när jag gaf honom den lilla åltärningen, tror han, att Jeppa inte nu vet, att jag gjorde det i välmening, hva? Så att han kommer

och tar emot mig deroppe lika mild och kär som han var förr? Hva?!“

“Jo, var viss, att om kärlekens eviga källa tagit honom upp i sin rolighet, så äro nu alla gåtor lösta, och han väntar er i kärlek.“

Och jag måste vända mig bort, ty mina ögon fuktades: här var *den tro, som öfvervinner världen.*

“Ja, så, han tror det? Ja, det har jag också ofta tänkt, men *vi se endels och profetera endels.* Ja, då kan jag lugnt gå hädan!“

Hon låg länge som i halfslummer, under det jag läste för henne i psalmboken.

Så öppnades dörren och Ingeborgs ungdomliga gestalt trädde sakta öfver tröskeln.

“Var så god!“ hviskade hon, sedan jag slutat psalmen, under hvars uppläsning hon stått med sammanknäpta händer.

Jag reste mig för att gå in i kammaren, der ett dukadt bord dignade under en mängd rätter, hvilkas lukt angenämt kittlade min näsa.

“Ingeborg, du?!“ sade gumman och reste sig på armbågen. “Har inte såsen blifvit svedd? Jag tycker, ta mig tjyfvingen, det käns så. Ja, håll nu till godo!“ sade hon till mig. “Töserna äro ju rätt dugtiga i köket, det vore inte rätt att klaga på dem, och när de fått vara med några år, så bli de nog bra, ja, men bli de så, i synnerhet Gunborg, som är gift med klockaren i Kullarp. Jaja, Ingeborg är bra hon ock, men hon har alltid haft mer lust för nålen och väfven, och hvar och en har sin talang. Men si, såserna det är inte småsaker, ska jag säga: här är en massa qvinnor, som ha lagat mat i femtio år, men deras såser ville jag inte sätta för min katt en gång. Ja, var nu så god och gack in och håll till godo!“

Sedan jag slutat min måltid satt jag ännu en god stund och talade med gumman. När jag så skulle gå, sade hon:

“Och så ska han lofva mig en sak: om han kan komma ifrån, så kom hit till begrafningen, när jag har slutat. Han har kommit och sett om mig så tidt och alltid varit snäll och vänlig, och hans mor och jag ha alltid varit så förtroliga mostrar. Hon kunde, ja men, gerna kommit hit lite oftare och fått en bit då och då till de små: här har ju alltid varit godt om det emot som hos er!”

“Ja, kan jag, så — —“

“Och så ska han be sin fästmö, lilla Anna — det var ju så hon hette? — att hon skall vara snäll och också komma med. Får jag inte se henne på jorden, så tycker jag det skulle vara högtidligt ändå, om jag visste, att hon vore med på min begrafning. Hon är ju inte högfärdig alls: hansas mor tog hon ju genast om halsen och kysste henne och kallade henne för mor, så prestadotter hon är! Jag begriper inte hur hansas mor kunde säga *du* till henne! Be henne ifrån mig — —“

“Ja, kan hon, så skall jag lofva, att — —“

“Det var snällt! Ni ska inte behöfva gå hungriga hem, för jag har befallt, att här skall bli ett ordentligt gille — det har här alltid varit här i huset, utom när Jeppa var död och skulle i jorden, för då var jag så ifrån mig, att jag tror inte, jag kunde kokt en panna pantofflesoppa bara. Och helsa så hem till mor, om hon vill titta här ut någon af dagarne: jag har lite jag skulle tala med henne om. Hon har lofvat att ha tillsyn öfver alltsammans den dagen — och hon har tanken med sig och är riktigt dugtig: här fins inte qvinna i tio socknar, som kan laga kalkon-sås bättre än hon, fast hon har inte tidt fått tillfälle att öfva sig, stackarn

— sill är det mesta hon har fått äta i sina dar. Men någon stabomatlayerska kommer här inte: det har jag förbjudit — dem har jag haft nog af i lifvet — och kalkonsås kunna de inte laga. Men kalkonsås ska der vara på begrafningen efter Svenborg Jeppa Helges: det är visst och sant, för gås och höns är så vanligt; det har här, ta mej tjyfvingen, varit på hvart och hvartannat höstagille här i huset!“

När världen skulle förgås i Gåslösa.

En historia från Skåne för sjuttio år sedan.

“Ahja, något skulle man väl kunna ha att tala om, när man har varit med så länge som jag, men se, man har ett sådant ett hönsaminne. Och inte är det mycket roligt man har upplefvat — det har mest varit slit och bråk, men guskelof att humöret hänger i: annars vore det inte värdt att lefva. Men det har jag då lagt märke till, att världen alltid har varit galen på något sätt — så långt jag kan minnas, åtminstone, och så var det nog, innan jag kom hit på jorden också, och så är det nu. Nu äro de rent galna med sina uppfinningar: snart går allting med ånga, och de *höra med tråd* och de *snacka med tråd* och de fotografera och de telegrafera och de *assekurera* både folk och fä och ök — ända till speglaglas och vattenflaskor. Ja, de gå på som tosingar! De så med maskiner och hösta med maskiner: de karda och spinna, väfva och sy med maskiner — snart börja de väl äta och sofva också med maskiner. Ja, får världen stå lite till, så blir det väl rent obegripligt, allting! Och det märkvärdigaste af allt är att de förstå allting, också — de måtte förstå med maskiner, ja, men måtte de så! Om en får fatt i en tidning, som är aldrig så liten och inte en vet, ho som

skrifver en rad der — — jo bevars! *deriktören* han begriper allting! Han säger kungen, hur landet skall styras, och han vill lära riksdagsmännen, hur de ska rösta! En kan bli så galen på tidningarne stundom, så man vore frestad att — — Nå, någon slags nytta göra de ändå, förstås. De ha tagit mycket bort af den vidskepelsen, som de hade rundt omkring i mina barnaår här på landet: folk äro inte lifvade för att tro på hvad slags prat som helst — såsom förr i tiden. Då kunde en gammal käring skrämma ett helt härad halfvägs från vettet. Han skulle bara varit med den gången, när världen skulle förgås här i Gåslösa — det var måntro inte ledsamt det!“

“När var det på en pass?“

“Ja, låt mig se nu! Jag blir fyra och åttatio sju-sofvedagen, och jag var 13 år då för tiden: ja, det skulle väl vara 1815, kan jag tänka! Hva?“

“Det stämmer nog, det.“

“Då var nog studenten bra liten! Hvarken hansas far eller mor voro väl födda ändå? — nej, kan tro det.

Se, här var ett sådant lif och kif i hela världen på den tiden — åh ja, det har nog han reda på, som här läst så många böcker! Här voro ju många, som hade varit med uti Tyskland och slagits vid *Leppsi*, der general *Kadrill*¹ var så galen som ett rytande lejon; och när de kommo hem, hade de så fasliga mycket att tala om — och en stor del var lögn, förstås, kanske det mesta. Bonaparte — eller *Dundrapart*, som de brukade säga för det mesta — den målade de ut, så der var många, som trodde han var mer än en meniska: han var fem alnar lång, brukade gå i blod ända opp till knäna, och var så stark, så han kunde ta ett

¹ Cardell.

ök under armen och bära åstad med det lika lätt som en annan menniska tar en källing. Och der var ju så många som sade, att han hade försvurit sig till *Lanterflammaren*.¹ Men nu hade ju Karl Johan satt honom af — påstods det — och lagt honom i kedjor ute på en klippa, som der står i Uppenbarelseboken. Men när en tid var gången, fick man höra talas om, att Bonaparte hade blifvit lös igen, och då kom der ut ett allmänt tal om, att han skulle vara Antikrist. Se, der står ju i Johannes Uppenbarelse, att vildjurets namn var *Apollyon*, och det är ju nästan precis desamma som *Napolion*.“

“Jo, det är ett skönt sätt att läsa bibeln!”

“Ack, här fans flere prester, som påstodo det — och hvad skall man då säga om oss bönder, som ingenting begripa? Och det var mycket, som slog in med profetiorna. *Vredens skålar* hade visst blifvit utgjutna öfver vårt land: någon sill vankades nästan inte; det hade varit missväxtår; säden var så dyr, så att der var inte många, som kunde ha ren säd till bröd, och många fattiga måste äta hästkött och hundar och råttor och hvad de fingo tag i. Finland hade vi blifvit af med; på många ställen var der både hungersnöd och pestilentie, och der hade synts *himlaris*, som de gamle kallade kometerna, och det hade regnat blod; qvinnorna födde missfoster, och der var så många, som gingo ifrån förståndet och togo lifvet af sig. Jag mins min mor talte om så många sådana der *tecken och under*, ty då för tiden hade folk ju inte så stora kunskaper som nu, så de kunde inte förklara någonting utan trodde till och med på väderleken i almanackan. Fattigt och eländigt var det också för nästan alla, utom för dem, som sutto på de store

¹ Den onde.

herrgårdarne, och när det är dåligt stäldt för menniskan i det lekamliga, så tänker hon mer på andeliga ting. Nu tror folk nästan för litet — då var det galet på det andra sättet. Men på något sätt skall det vara galet, väl: annars blefve ju menniskan fullkomlig, och det har endast En varit.

Jo, så hade der ju kommit ut en historia, att verlden skulle förgås det året — det påstods, att Murbeck¹ skulle hafva profeterat det, fast det tror då inte jag. Men människorna skrämde opp hvarandra: de läste i Uppenbarelseboken, tills de blefvo yra i mössan, och allt hvad der står, tyckte de slog in. Se, ur bibeln kan man plocka fram nästan hvad man vill, helst om man tar några ord här och några der, och så lägger det samman utan att ta Herren till råds i bönen. Och så påstods det, att den Högstes tillkommelse skulle ske Michaëlidagen: då skulle striden stå mellan *Michaël och hans änglar samt draken och hans änglar*.

Folk frågade knappast efter att hösta, utan på flera ställen fick säden ruttna ner. Och när det så led emot den utsatta tiden, gjorde qvinnorna ingenting: de sutto klädda i sin söndagsdrägt, bara greto och läste i andaktsböcker. Ah, det var ett förfärligt tjutande, rent! Somliga började predika och profetera, andra sågo onda andar och en del slog sig på att supa, så att de voro inte nyktra på hela veckor, och ingen tänkte på hvarken skulder eller fordringar.

Hemma hos mina föräldrar var det inte fullt så galet som på de flesta andra ställen, ty far var en af de lugna gammaldags bönderna och hade alltid till regel: "*Sörjer icke för morgondagen, ty morgondagen hafver*

---

¹ Peter Murbeck, bekant väckelsepredikant, född år 1708; död i Fridlefsstad i Bleking år 1768.

själf sin omsorg med sig.“ Och mor var en af *de stilla i landena*, som alltid höll sig beredd på *brudgummens ankomst*. Åhå, ja, ja!

Vi hade en piga, som alltid var så munter och rolig — Mätta hette hon. Hon kommer hem en dag och säger, att Bengta, naboens dotter, hade börjat tala med tungomål.

Något skulle man väl kunna ha att tala om (sid. 92).

“Det var rätt väl det,” sa far, “ty förut har hon alltid talat som hon haft gröt i munnen.”

“Hon läste opp långa rader ur bibeln, och så sa hon, att verlden skulle förgås!”

“Ja, men när?” frågade far.

“Det sa hon inte, så det vet jag inte,” mente Mätta.

“Så god profet kan jag vara och lite till — i min tid blir det inte, för judarne äro inte församlade än och inte omvända heller,” sa far. “Åtminstone lura de alltid folk, om de kunna.”

“Men ändå,” sa Mätta, “visste jag, att det skulle vara slut nu till Michaëli, så skulle jag sannerligen gå till hvardags med min nya vadmalsklädning! Det fins inte förargligare till än att ha fina kläder och så inte få någon glädje af dem!”

“Nej, gör du inte det!” sa far, “för jag har inte råd att lägga till på lönen åt dig, inte, utan spara du dina kläder, så kan du vara fin till jul, när alla andra pigor ha sjaskat ner sitt! så kan du få så många fästmän du vill ha — att välja på!”

Och Mätta lydde far.

På tal om fästmän så var der ett bröllop här i Gåslösa vid pass fjorton dagar innan världen skulle till att förgås — och det kan herrn tro der blef talt om i långa tider, fast nu äro han så väl som hon både döda och begrafna.

Jo, der var en dräng, som skulle gifta sig — Nils Oredsson hette han, men kallades gemenligen *Slubberten*. Både han och den pigan, han skulle ha, voro mycket fattigt folk, och fastän det hade varit utlyst för dem i ett par månader, hade de inte blifvit vigda ännu. De ville ju, att bröllopet skulle vara i kyrkan, men bägge två tyckte de ju också, att de inte kunde låta viga sig, förrän de förtjenat ihop lite finare kläder, ty den dagen vill ju en qvinna vara fin, förstås — ja, det vill hon för resten alltid, om hon kan. Vänta bara, tills han får en fru, så får han se!

Jo, så tyckte de ju båda två, att det gick så smått, och när en skall gifta sig, tycker han alltid tiden är lång. Men kan han tänka sig någonting tokigare?

Går icke den galne *Slubberten* åstad och bryter sig in i sommarstugan en natt hos riksdagsmannens och tar både kjortel och lifstycke, tröja och linne och strumpor och silkesjalett och så ett par spritt nya kängor. Och så går han till presten och säger ifrån om vigsel, och om söndagen gå bägge två helt lugnt opp i kyrkan och låta viga sig. Der blef ju ett förfaseligt undrande och hviskande i bänkarne, för alla menniskor kände ju riksdagsmannadöttrarnes kläder — det var, minsann, de finaste der fans i hela församlingen. Och så gingo de nyvigda hem, och der fans ingen, som talte dem till.

Men på eftermiddagen gingo riksdagsmannen och länsmanen ner der. Och *Slubberten* sade helt rätt fram och uppriktigt, att hans fästnö flera gånger hade varit åt honom, att han skulle gå åstad och "skaffa" en bröllopsdrägt åt henne någonstädes. Nu, när verlden ändå skulle förgås i detsamma, så behöfde ju ingen ha en massa kläder liggande på kistebottnen, tyckte hon, och då riksdagsmannens hade bäst om det, hade han gått dit, det erkände han. Och så sa han, att hans fästnö hade kallat honom för en riktig *drahas*¹, som inte kunde skaffa kläder, och skulle hon vara gift här i verlden, så kunde det inte kortare tid vara än fjorton dagar — längre var det inte till Michaëli nu, så der var ingen tid att förlora.

Så fick hon ju först och främst taga af sig alla de fina, främmande kläderna, och *Slubberten* fick ju lägga dem ihop och lofva att bära dem hem igen till riksdagsmannens.

"Och så är det nog aldrabäst, att du följer med mig till tjuvfahålet genast!" sa länsmanen.

Men då började bruden gråta och jämra sig, så att

¹ En som drager hasorna efter sig = sölkorf.

de trodde hon skulle gå från vettet, och *Slubberten* bad ju för sig så godt han kunde, han också.

“Förgås världen om fjorton dar,” sa länsmannen, “så slipper du ju att sitta inne så länge.”

“Jag kunde då få uppskof till dagen efter det är slut, åtminstone!” tyckte *Slubberten*.

“Tala inte på det sättet, Nils,” sa bruden, “för då skall du se der blir inte dugg af alltihop!”

“Det är min tro också,” sa riksdagsmannen och skrattade åt det nya äktafolkets ynkliga miner.

“Det vore ett öde, om det skulle barka omkull nu,” sa länsmannen. “Jag har fyra hundra riksdaler i auktionsmedel ute ännu! Och två tjufvar skall jag ha fällda på vintertinget.”

“Ja, om nu världen står eller förgår,” sa riksdagsmannen, “och nog tror jag hon står lite till — så skall jag be kommissarien, att han inte gör sak af det, ty det är Eva, som har besvikit dig, stackars Adam, men så ska du också lofva oss, att du aldrig hittar på sådana galenskaper mer, min kära Nils!”

“Det kan han gerna,” sa bruden, “för bröllop har man aldrig mer än en gång!”

“Det beror mycket på, hur tidt man blir enkeman!” sa länsmannen och log. Han var gift för tredje gången.

“Förgås världen, när hon skall,” tyckte Nils, “så kan det inte räcka till flera gånger här på jorden.”

Ju längre det led fram emot Michaëlidagen, dess värre blef det; och så bar det sig så, att dagen förut blef det ett förfärligt haglande och stormande, och så åskade det, hvilket just inte är så vanligt vid den tiden på året. Och der var inte många, som sofvo den natten, kan studenten tro: och bittida om morgonen sutto de samlade rundt om i stugorna i sina bästa kläder med psalmboken i ena handen och kaffekoppen i den andra.

Det var ju inte så vanligt då som nu, förstås, att fruntimren trattade sig fulla af kaffe, och inte brukades det tre, fyra gånger om dagen, men när det var något riktigt högtidligt, skulle kaffet ändå vara med. Och verdens undergång var ju någonting riktigt ovanligt och högtidligt, det hade ingen varit med om förr — så att de flesta hade skaffat sig kaffe och kakor också.

Till och med hemma hos mina föräldrar var det litet ovanligt. Mor var kanske inte riktigt lugn ändå, så att hon hade lagat kaffe, hon också; och tjänarne gingo fram och tillbaka, sågo bleka och tysta ut och tittade allt emellanåt på himmelen. Ska jag ut med sanningen, så var jag ute i sommarstugan och föll på knä vid en af kistorna, och ja, men kommo icke tårarne och det så det förslog. Och samvetet hade lite hvarjehanda att slå en i synen med, för när man riktigt tycker man är i nöd, så har man ingen annan att gå till än Herren. Det hjälper inte alltid att slå bort de der tankarne med den trösten, att *det reder sig nog*: der kommer alltid ett besvärligt *om* med. Se på en, som ligger sjuk och börjar tro, att han inte ska komma opp mer: jo, men ser han så gerna, att der är någon, som läser lite för honom. Men då — skall jag säga — är det aldravärst, om fienden talar för en, att det är för sent! Tro den, som har försökt det!

Det kunde man se i de der dagarne hemma.

Der var en gubbe, som gick hemma och passade kreaturen: *Sillanacken* kallades han vanligen, därför att han alltid kastade bort nackbiten, när han åt spickesill. Far slog i en sup åt honom, när vi drucko kaffe om morgonen. Men *Sillanacken* ville inte ta den.

“Det är nog inte värdt att smaka något starkt i dag!” sa han, fast han sneglade så kärvänligt på den.

“Det är så kallt i dag, så det kan nog behövas, men gör som du vill — jag ska inte tubba dig!” mente far och tog sig en dugtig *dram* sjelf.

“Hm, det kan bli hett nog innan qväll!” sa *Sillanacken*.

Han satt lite och såg på sin “gök”.

“Men synd och skada är det ändå att låta den stå och förfaras!” sa han slutligen, “kanske det är den sista jag får här i verlden!”

Och dermed drack han ur den i ett drag.

Fram emot middagen kom han och bad, att han skulle få gå hem, och det väckte stor förvåning, ty han brukade annars inte gå hem på år och dag: han var nämligen mycket rädd för sin gamla käring; ty hon klådde honom allt emellanåt.

“Hvad skall du hemma att göra?” sporde far.

“Åh, om någonting skulle komma på, så vore det kanske bäst att vara hemma hos qvinnan!”

“Jag tycker,” sa far, “att du inte har varit för glad vid henne i dina dar!”

“Men det var väl vår Herres mening ändå, att vi skulle höra ihop, efter vi blefvo ett par!” sa *Sillanacken*.

“Åh, jag tror, du tänkte mest på, att hon hade torf i undantag, när du tog henne, och så, att hon hade hus.”

“Kanske det; menniskan gör så mycket galet här i lifvet. Men om det kunde bli lite bättre oss emellan i elfte timmen, så kunde vi skiljas hädan som folk, om vi också inte ha lefvat ihop som folk!” sa han.

“Inte så galet sagdt!” tyckte far.

Så stod *Sillanacken* lite och så sa han:

“Det vore kanske så godt, att jag finge lite middag nu, innan jag går — en skall ju aldrig ge sig ut på långresa fastande,” sa han och försökte skratta. Men

det var inte mycket med humöret. Mat fick han, och så gaf han sig i väg.

Rätt som det var, så kommer Mätta, vår piga, fram till far och mor, som sutto vid bordet.

“Ni äro tvungna att förlåta mig,” sa hon, “annars får jag inte nå'n ro: jag är så ledsen och eländig, så att jag kunde gå i ån!”

“Vänta åtminstone till i morgon!” sa far. “Nå, hvad är det då? Har du också någonting på samvetet? Kanske du vill gå och vara hos någon dräng, om någonting skulle komma på, hva?”

“Trams!!” sa hon, och hon kunde inte låta bli att le, fast hon gret, så att hon ristes. “Nej, när mor var så sjuk i fjor, sade doktorn, att hon skulle äta kött och ägg och sådan der stark mat. Och höns ha vi ju inte derhemma, och fläsk får den stackars gumman inte tio gånger om året, kanske, utan hon får lefva på ärtabröd och vara glad, om hon slipper blanda åkannerötter¹ i.”

“Och så tog du af våra ägg!!” sa mor. “Ja, inte för det jag missunnar gummekråt dem, inte, och hade du sagt ifrån, så skulle du fått, så länge jag sjelf haft några. Men det förargar mig, att jag inte har kommit underfund med det: jag tycker jag har sjelf läst ordentligt om allting hvarenda qväll, och jag har för det mesta strött aska innanför dörren i spiskammaren. Se så! gråt nu inte längre för det, mitt barn!”

Mätta skrattade, men tårarne runno likafullt.

“Nej, jag tog inte af edra ägg, men der var en af riksdagsmannens hönor, som gick och värpte på vår loge här; och de äggen tog jag till mor. Och det var ju ändå orätt, för antingen skulle ni haft dem eller också riksdagsmannens: jag tyckte ju då, att det inte

¹ Neckrosrötter.

var något farligt, därför att jag gjorde det för mors skull, men — jo jo men — när det lackar mot slutet och mot domen, blir der ett stort berg af ett litet sandkorn. Men annars har jag alltid handlat ärligt, så godt jag har förstått — det vet Gud i himmelen!“

Far skrattade, och mor också.

“Jag tror, ni bli galna allihop! Om det väl vore slut på denna dagen också, bara!“ sa nu far.

Så på eftermiddagen gingo alla människor i kyrkan: så mycket folk hade der aldrig varit i Gåslösa kyrka förr vid någon gudstjenst. Se, på många ställen hade der kommit fram hvarjehanda saker, som förr hade legat i det fördolda. På ett ställe hade det varit för väl mellan mannen och pigan, på ett annat mellan drängen och qvinnan: en qvinna kom och bekände med gråtande tårar, att hon under långa tider hade undansnillat lin, ull, lärft, smör och hvarjehanda saker och köpt godter för pengarne, när hon gjorde gillen i mannens frånvaro; en annan hade tagit pengar i skåpet och skickat dem till sin son, som låg i Lund och läste till härads-höfding; en massa tjenstfolk hade dragit gods ur husbondens visthus och lador och sålt det till husmän för en spottstyfver, och andra kommo och bådo om förlåtelse för det de hade spridt ut lögner om folk. Och därför sågo människorna på hvarandra vid kyrkan, undrande, hvad för nyheter, som skulle komma fram — ingen var riktigt säker ens på sina bästa vänner.

Men presten hade fått reda på pratet om världens undergång, och han lade inte fingrarne emellan i sin predikan, utan gaf folket besked riktigt. Han sade dem, att man skulle vara beredd när som helst på både döden och domen, men inte låta sig *omdrivas af allahanda lärdomsväder*, utan akta sig för villfarelser. Och villfarelse var det att säga, att verlden skulle förgås då eller då,

ty i skriften står det, *att den dagen och den stunden vet ingen utan Fadren allena*. Men han ville hoppas, sa han, att denna förskräckelse hade varit deras själar till gagn, och att de skulle *bättra sitt syndiga lefverne*. Jag är säker, att der inte fans ett tort öga i kyrkan.

Så gick kyrkfolket hem liksom lite lugnare, men hvarenda fullvuxen själ i församlingen satt uppe till klockan tolf om natten. När der då ingenting hördes af, gingo många och lade sig — och han kan tro, att der var många, som tackade och lofvade Herren af sitt innersta hjerta för det Han hade förlängt deras nådatid.

Men — är inte människohjertat *ett argt och illfundigt ting* många gånger? En del tyckte nästan, att de hade liksom blifvit lurade, och bränvinsflaskan kom fram: först skulle der drickas en skål för att den gamla världen ville hänga i och se'n för dem, som sluppit att förgås — men så kommo allt flera skålar. Se, nu hade de gått och sett hängmunnade ut i lång tid, en del, och så skulle de riktigt slå sig lösa nu. Så är det: ibland psalmboken — ibland skoj och skrå! Der är inte mycket allvar med oss människor — gunås så visst! När Herren gömmer riset, så bli barnen vanartiga!

Jo, en hop drängar och pigor gingo fram och tillbaka på bygatan, sjöngo och trallade, och till slut gick hela svärmen ner till Anders Jeps, och der fingo de lof att begagna salen. Och så gick der bud efter spelmannen, och der dansades och dracks, och dracks och dansades hela natten, och somliga måste bäras derifrån.

Men de, som i sin ängslan hade gått och erkänt, att de felat mot sina makar eller husbönder, de togo tillbaka, hvad de bekänt, och påstodo, att de varit så förskräckta, att de hade pratat alldeles i vädret och inte vetat, hvad de sagt. Men han kan nog förstå, att det hängde efter ändå, så att på många ställen blef misstanken sittande i under långa tider: oppe i riks-

dagsmannens gård blef der stort *förvånne*¹. Deras Anders hade varit trolofvad i ett helt år med nämndemannens Tina; men hon gick i domedagsförskräckelsen och talte om, att hon hade förut hållit väl med en dragon, och der var någon af tjenarne, som hade fått höra det, och så kom det ut. Och Anders blef rasande och gaf Tina en god dag.

Det hade för resten vår Mätta godt af: hon var den enda kanske, som inte tog sina ord i sig igen, utan gick opp och talte om, att hon hade lagt sig till de der äggen, och ja men, var hon icke qvinna på stället innan nästa vår. Så kan det gå! Hon hade inte behof att spara sin vadmalskjortel efter den dagen!

En till, som hade godt af det der pratet, var *Sillanacken*: för hans käring blef så förskräckt, att hon blef sängliggande och dog inom kort tid. Mannen gick hem och såg om henne för jemnan, så att de verkligen kommo att skiljas åt som folk, fast de inte hade lefvat ihop som folk. Och *Sillanacken* blef allvarligt sinnad efter qvinnans död: ty fast än hon var ett rifjern riktigt, så hade han lite skuld, han också, och derfor var det väl, att han i tid besinnade, hvad hans frid tillhörde.

Ja, mäntro den der verdens undergång kom inte till pass för alla — och det gör den nog inte heller, när den kommer på allvar en gång. Det skulle inte vara så galet för resten, kanske, om folk allt emellanåt trodde, att den vore för dörren! Tror han inte, att der då skulle krypa fram ett och annat om en del folk, som nu gå och se så vördiga och skenheliga ut? Jo, tro han en gammal bonde, som blir fyra och åttatio sjuosofvaredagen: *många de främste skulle allt bli de ytterste då*, precis som när den stora dagen kommer en gång! Åhå, ja, ja!“

¹ Oreda.

Sillamjölken till husförhørs.

En sann historia från 1859.

Skolan var ett gammalt, otäckt ruckel, som låg invid bygatan: genom en mur skildes det från kyrkogården; vester derom låg Per Ols stora gödselstad, på hvars *korra*¹ skolbarnen slogo kana vintertiden, och öster om stod smedjan med sina högar af kol och ett träskjul, der småflickorna brukade af- och påkläda sina dockor, när der ej skoddes hästar.

Det var tvänne hvitmenade längor: i den ena var ett litet stall. Der stodo skollärarens ko och gris, och dessutom inrymdes prestens hästar der om söndagen. I den andra hölls skola. Skolsalen var låg, fuktig och inpyrd med torfrök; golfbräderna voro murkna och söndriga, och de gamla väggarnes många springor voro tätade med blå, lera eller gamla skinnpelslappar. Bänkarne voro fullstänkta med bläck och vanställdes af otaliga skårer, namn och "gubbar": de fleste af desse senare voro mycket omogna försök att rita af skolläraren, en gammal, flintskallig man med ett förfärligt *smushorn* och som alltid brukade säga, sig sjelf till tröst:

»Det är inte något lyte

Att ha ett försvarligt snyte.»

¹ Vattenpöl.

Icke en enda af de små, fyrkantiga, med bly infattade rutorna var hel: en var aldeles borta och resten voro lappade med papper, cigarrlådelock eller bitar af gamla kardor. Vindarne åstadkommo egendomligt klagande eller bistert tjutande toner, då de en stormig dag jagade hvarandra genom väggar och fönster. En af pastorerna hade en gång sagt, att der satt en *eolsharpa* i hvart fönster — ingen begrep, hvad som menades der med, men ofta kunde det bli aldeles tyst i det qvafva rummet: barnen lyssnade undrande på dessa egna tongångar, och sjelfva skolläraren kunde afbryta sin enformiga vandring upp och ned i salen och försjunka i tankar. Det var som om osaliga andar hade klagande farit förbi; mer än en tänkte på spökhistorier, och månget litet rosigt flickansigte blef blekt.

På skolans väggar funnos några räknatabeller, en missionskarta — som tidt och ofta ersatte en helt och hållet nedramlad fönsterruta — en karta öfver jordgloben samt några groft utförda planscher till bibliska historien. Detta var skolans enda åskådningsmateriel, och så skulle det länge förblifva. Kyrkoherden var nämligen en af dessa gammaldags prester, som ansågo all bildning, som gick öfver salighetslärans område, vara skadlig för allmogen. Sjelf hade han i många år varit rektor, men hans sockenstämmoprotokoll vimlade af staf-fel och hånade alla satslärans föreskrifter, hvaremot han kunde *tala latin som en häst*. Han klandrade gemenligen det nutida släktet, och sedan han vidlyftigt ordat om den gamla, goda tiden, slöt han gerna så här: "Nej, tacka vill jag den tiden, när bonden bara läste sin bibel, betalte sin tionde och dog för sin kung!" När det vid skolrådets sammanträden någon gång var fråga om en ny utgift till skolväsendet eller annars något allmännyttigt, sade alltid ordföranden: "Kommen ihog, att

Hästarp är en fattig församling!“ När en gång en yngre hemmansegare, som varit lite ute i världen, bland annat vid en landtbruksskola, ville föreslå, att ett sockenbibliotek skulle bildas, och hade värfvat anhängare för planen bland sina jemnåriga, höll kyrkoherden, när frågan väcktes, ett tal om tidens ondska och faran af att på fåfängliga, ja, syndiga ting förspilla den dyra nådetiden. Intet öga var tort, och den, som väckt frågan, blef nästan betraktad som en föregångare till Antikrist — isynnerhet af qvinnorna.

Och de fleste af gubbarne hade ej klarare blick för tidens kraf. En gång — flera år senare — var der någon, som föreslog, att till skolan skulle inköpas några större kartor. Då reste sig Fajer Klemedsson. “Hvad tjena kartor till för nytta? Jag bara frågar,“ sa han högtidligt och satte sig igen. “Åh . . . om man vill lära känna sitt eget land och — andra land också!“ menade förslagsställaren, lite förlägen. Men Fajer steg än en gång opp, stor, hotande, förkrossande. “Der är ingen annan, som behöfver känna landet — hvarken här hemma eller utrikes — utan landsstrykare — och sådana vilja vi väl inte, att våra barn skola bli. Det är väl meningen, att de skola hålla sig hemma och sköta sina hemman!“ sa Fajer. Ingen vågade säga ett ord. Men kyrkoherden nickade mot Fajer och sade: “Bra sagdt, Fajer! Der står: *“blif i ditt land och föd dig redeliga!”*“ Och inte fick skolan några kartor den gången.

I dag skulle der hållas husförhör i skolan med byarne Hästarp, Fölby och halfva Stodala.

Det var ett otrefligt väder: snön hade börjat smälta, så att man sjönk ned i drifvorna halfvägs mot knäna, och på de ställen, der snö ej hade fastnat, voro byvägarne slippriiga och uttrampade, så att det sade “qvass!“

vid hvart steg, och små vattenstrålar sprutade upp på skor och strumpor. Dessutom duggade det så smått. Icke desto mindre strömmade folket i stora skaror till skolan. Det var nämligen sedan urminnes tider ett bruk inom Hästarps församling, att både husbönder och tjenare infunno sig vid husförhören, och detta så mycket mer, som kyrkoherden höll restmöten ett par gånger, och den, som ej då infann sig, fick ej *gå till altars*, förrän han varit hos presten och läst.

Der komma de i större eller mindre flockar. Qvinnorna högt uppskörtade, så att de mellanblå strumporna synas långt opp på vaden, ja, understundom ser man äfven linnets nederkant. En och annan har den yttersta kjolen dragen opp öfver hufvudet, så att den tjenstgör både som regnkappa och paraply; de flesta äro inbyltade i stora, tunga yllesjalar. Männen hafva tröjkragarne eller kapuschongerna opp öfver öronen, stora, brokigt färgade yllehalsdukar kring halsen och benkläderna uppkafade på stöfvlskaften. Endast få hafva långa stöflar och "byxorna i stöflarne", ty detta anses som ett bevis på sprättighet och fäfänga — liksom *skräklipt*¹ här och *skening*² på sidan.

I porten mellan skolhusets båda längor stå en hop drängar och underkasta de anländande en skarp och närgången kritik: töserna slå förlägna ned ögonen och spetsa öronen vid genomgången, liksom de, långt innan de hinna fram till porten, noggrant se efter, att ej kjorteln hängt opp sig, att de ej *sälja fläsk*³ eller *koka gröt i strumporna*⁴.

Inne i skolan hafva de äldre redan länge sedan tagit plats: husförhöret varar nämligen stundom fem

¹ Kortklipt; ² bena; ³ säges, då en inre kjortel hänger nedan för den yttre; ⁴ säges, när strumporna halkat ned.

till sex timmar, och det frestar på ett par gamla ben att stå så länge, helst som det strider mot häfdvunnen sed att de, som varit framme och läst, derefter strax gå sin väg. Kyrkoherden tycker nämligen ej om, att dörren öppnas under förhöret.

Buller af vagnshjul höres nere på bygatan. Presten kommer, insvept i en stor pels och med en mörkgrön yllesjalett om öron och mun. På kuskbocken hos Presta-Peren sitter klockaren och fryser. Han är tillika skol-lärare i moderförsamlingen, men som han har — eller rättare sagdt: skulle hafva — sin mesta lön *in natura* och han är en beskedlig stackare — utom mot sina skolbarn — får han nästan ingenting ut af sina fordringar. Han har för resten — utom en vårta på näsan — en röst, som kan spränga berg, och han sjunger gerna psalmerna en ters eller en quart högre än melodien är satt i koralboken. "Det var dåliga psalmer i dag!" säger han, då han någon söndag fått idel sådana psalmer, hvilkas melodier röra sig inom ett litet tonområde. *N:o 3* tycker han deremot om: "den går ända upp så högt man kan komma!" Och när hans hustru jämrar sig, att de nästan ingenting ha att lefva af, säger han: "Se så, se så, mor du! Man sjunger mycket bättre, när man är lite *svång*,¹ än när man är proppad opp i halsen." Också har han den åsigten, att *sist-messa* aldrig borde finnas till: man skulle aldrig ha mer än en kyrka, och härutinnan äro kyrkoherden och han af samma åsigt, hvilket annars sällan inträffar.

Presten steg in. Efter honom framskred klockaren, som, inkommen i salen, skyndade förbi sin förman upp till katedern för att damma af stol och pulpet. En mängd folk strömmade in, och de innevarande reste

¹ Hungrig.

sig: *både män och kvinnor nego* och bugade sig samtidigt, och de, som stodo närmast gången, skyndade att kyssa kyrkoherdens hand. Luften var osund och fuktig af den imma, som uppsteg från den myckna smälta snön, som bildade rännilar på det sandade, med enris och körfvelblad beströdda golfvet, och väggarne började drypa. Kring den glödheta jernkakelugnen med *Adam, Eva och ormen* på framsidan samt *den samaritiska qvinnan vid brunnen* på båda sidostyckena hade en del skröpliga gummor slagit sig ned. Det var kanske första gången under vintren som de riktigt fått gassa sig: svetten rann ned åt deras skrynkliga anleten, och de gråa hårtestarne blefvo svarta och klubbade vid pannan. Men lika förnöjda sågo de ut, stackars skrällen! En och annan tog träskorna af och höll de våta strumporna på eller nära intill kakelugnen, och strax utbreddes sig ett nästan qväfvande os. Nere vid dörren, hvilken af några drängar hölls på glänt, på det de skulle kunna smyga sig ut då och då, var allt emellanåt ett förskräckligt fnittrande, tisslande och tasslande, hvilket hufvudsakligen berodde deraf, att några halfvuxna pojkar roade sig med att kittla de frammanför sittande flickorna på halsen med halmstrån eller taga fatt i ett och annat hår, som i trots af allt använt smör eller dricka ej ville ligga slätt utan *purrade* sig, eller också stucko de dem med knappnålar. Emellertid sökte de se oskyldiga ut, när offren för dessa deras qvickheter röda, förargade eller gråtfärdiga vände sig om för att upptäcka den närgångne fridstöraren.

Klockaren tog upp: "*Min gerning nådigt skåda!*" Presten läste en morgonbön. Och så tog husförhöret sin början. Hvarje hushåll uppropades i sin tur, och de närvarande drogo sig säfliga och tafatta opp till katedern. Husfadern lemnade de nyinflyttade tjen-

stehjonens prestbevis till klockaren, som såg ytterst viktig ut.

“N:o 17 $\frac{21}{64}$ mantal: Åboen Ola Persson den äldre?”

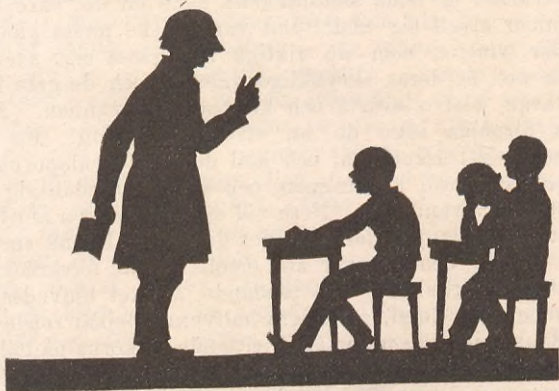
“Ja,” svarar en basröst långsamt.

“Hustrun Olu?” fortsätter presten.

“Ja,” ljuder en tunn, rädd röst.

“Sonen Wilhelm?”

“Ja.” Det kom raskt och klangfullt.

»Det är inte något lyte, att ha ett försvarligt snyte» (sid. 106).

“Dottren Else?”

“Ja,” svarade en späd, men klar röst.

“Dottren Inga?”

“Nej,” upplyser fadren, “hon har frossan. Men,”
spörjer han betänksamt, “kanske hon kunde få komma
i morgon i stället, för hon har frossan bara hvaran-
nan dag?”

“Nej, hon får komma till restmötet! Drängen
Jöns?”

Han var der inte.

“Har han också frossan?” frågar presten.

Fnittrande i salen. Modern blir röd.

“Nej, han hade kommit sent hem från staden i går qväll, och någon fick vara hemma, ifall det skulle komma nånting på.”

“Han kan komma bort till prestgården i morgon qväll: jag skall tala lite särskildt med honom.”

Det blir tyst: åtskilliga utbyta blickar.

“Pigan Helvig?”

“Hon är hemma hos Inga.”

“Och passar Jöns,” hörs en hviskning nere vid kaketugnen. Halfqväfdt skratt bland pojkarne.

Sedan så många samlats kring katedern som kunna få plats, börjar förhöret med innanläsning.

Värst är, att presten låter dem läsa innantill i Apostlageringarne: der äro så många namn. Det fins flera i församlingen, som kunna Evangelierne nästan utantill — der skulle det vara så lätt att läsa rätt, men endast de äldste få läsa der. För många går det som det kan: de gissa sig fram. Och derfor påstår den gamle spelmannen, *Fejle-Johannes*, att Aqvilas hustru *Priscilla* hette *Pernilla*, och att lärjunginnan *Dorcias* bar namnet *Dorthea*. Han bär modigt de öfrigas löje och skyller på att glasögonen ej passa, ty dessa har han lånt, sedan hans egna förkommit. För hundrade gången upplyser kyrkoherden med otålig ton och barsk min, att det ej heter *Stefønus*, *Golgata*, *Ephesus*, *Bethesda*, *Kapernaum*, men när versen läses om igen, lägges tonvigten på samma oriktiga sätt som förut. Klockaren skakar medlidsamt på hufvudet liksom ville han säga: “ja, der kan kyrkoherden se, hvad det vill säga, att undervisa bönder!” Men han glömmet att han sjelf i skolan läser *Timotheus* och *Phlemon* — för att nu ej

tala om, att han alltid säger: *diskussion, för till exempel, senapp, handskäfter* i stället för manchetter, o. s. v.

Just som en af fattighusgummorna med hög, snöflande stämma läser en vers, höres ned ifrån dörren ett ljudeligt "aj!"

Det blir ögonblickligen tyst i salen.

"Hvem är det, som väsnas der nere?" frågar presten med sträng ton och skjuter glasögonen upp på pannan.

Intet svar.

"Hvem hyser så ringa aktning för det heliga ord vi läsa, att han stör andakten i Herrans församling?"

Alla tiga. En träsko tappas och skräller mot golvet.

"Hvem? frågar jag!!" dundrar presten och reser sig opp.

En röst upplyser, att det var Ola Pers Else.

"Kom hit till mig!"

Det är en liten, täck tärna på 18 år, som gråtande och snyftande går den tunga vägen upp till katedern. Efter henne ljuda talrika hviskningar och skadeglada skratt: pojkarne ha så innerligen roligt, och hennes föräldrar äro förstenade af undrande förskräckelse.

"Var det du, som skrek?"

Hela den täcka gestalten skakas.

"Det hade jag aldrig trott om dig! Jag har alltid ansett dig som en bra och allvarlig flicka!"

Hon bara gret och gaf då och då ifrån sig ett sakta qvidande — alldeles som ett litet barn.

"Nå, säg mig nu, hur det kom sig?" tillade presten i mildare ton, ty han rördes af hennes tårar, och hon hade varit ett af hans bästa nattvardsbarn.

Så småningom lockade han fram svaret. Hon hade inte vetat af någonting, förrän hon med ens hade känt något kallt och vått, som lade sig på hennes hals, och

då hade hon blifvit så förfärligt rädd, att hon hade måst skrika till: hon kunde inte hjälpa det, om det så hade gällt lifvet.

“Nå, hvad var det?”

“Det var — det var — en — — *sillamjölke!*“

Allmänt fnittrande. Jubel bland pojkarne.

“Nå, hvem hade lagt den der?”

“Ja, det visste hon inte, men ett par, tre stycken af pojkarne hade suttit och väsnats hela tiden på bänken bakom henne, och de hade talat otidigt och gjort narr af Guds ord också.“ Och så bad hon om förlåtelse, men hon hade inte kunnat hjälpa det.

Presten reste sig opp.

Nu blefvo pojkarne minsann heta om öronen och önskade ett ögonblick, att de många små råthålen i golfvet varit mångdubbelt större. Snart reste sig alla de innevarande för att se hvem den fräcke brottslingen kunde vara. Detta var riktigt en liten fristund, ett kärkommet afbrott i den enförmiga pinan. En piga, som stod närmast väggen framme vid katedern, fick oförmärkt upp katekesen och läste öfver på de många bibelspråken efter stycket: “*Huru bedrifves tjufveri?*“

Nu var saken den, att Jöns Jöns Carl hade haft sillamjölken med sig och Per Broddas Per hade bytt sig till den mot en solring för att hitta på skoj med töserna. När nu stormen bröt lös, och presten slog i katedern, så att det gamla, spräckta bläckhornet hoppade i golfvet, upplyste Carl för att rädda sitt eget skinn, att det var Per, som smugit sillamjölken på Elses hals. Presten klappade den alltjemt gråtande Else vänligt på pannan och sade henne några tröstande ord, uppmanade henne att ej lägga detta på sinnet utan tänka, att *de fromma alltid måste mycket lida*, och så fick hon gå ned och sätta sig igen.

Men Per måste traska upp i stället. Han fick först ett par ordentliga örffilar af presten och derpå ett tal, som kom alla de närvarande att gråta. Och fast Per en god stund sökte hålla modet oppe, måste han ta till ögonen till slut ändå. Så fick han sätta sig på en pall vid katedern: der satt han och gret och snöt sig en lång stund, tills han slutligen blef trött, fick hufvudvärk, började nicka och föll i en stilla slummer samt vaknade — vid det han under allmänt jubel slog hufvudet i katedern. Så körde presten ut honom.

Det kan vara svårt nog med innanläsningen, men utanläsningen är sju resor värre. De gifta få merendels blott grundfrågor, men de ogifta få läsa upp styckena med alla bibelspråken. Också är det ej minst veckan före husförhören som flickorna önska, att de väl vore gifta.

Ofta förvexlas svaren, och det ser mången gång ut som om den svarande alldeles icke tänkte på frågan. Jöns Anders Pernilla förklarar helt lugnt, att *kristliga föräldrars skyldigheter mot sina barn* äro: *Att bemöta dem med aktning, läraktighet och förtroende.* Presten frågar: "*Hvad förstås med världen?*" och erhåller af en dräng till svar: "*Alla människor, både vänner och ovänner, kände och okände, fattige och rike.*" Ja, Ola Pers Else, som ännu är helt konfys efter sin sillahistoria, anser att med *den gamla människan* menas: "*Våra föräldrar, svärföräldrar, fosterföräldrar,*" o. s. v. Presten rynkar missnöjd ögonbrynen, men först sedan frågan upprepats, kommer den stackars flickan slutligen på det rätta svaret.

Af rädsla för presten och i medvetandet om att allas ögon och öron med spänd uppmärksamhet och tadelsjuk ifver följa dem, som stå der framme *inför Pontius Pilatus*, blifva somliga alldeles bortkomna och äro ej i stånd att besvara den aldra enklaste fråga. *Peter*

Ljusasax, den gamle ryktaren på Fölbygården förklarar, att femte budet lyder: "*Du skall dräpa!*" Man skrattar i bänkarne, klockarn drar öfverlägset på smilbandet och säger halfhögt: "Det går jag inte in på." Med stort tålmod och enkla förklaringar söker presten, sedan han först gifvit klockaren en straffande blick för hans opåkallade talträngdhet, att göra klart för gubben *Ljusasax*, hvad som menas med att dräpa, men förgäfves: han erhåller alldeles inga eller också alldeles vanvettiga svar. Slutligen blir Petter trött af allt detta frågande; han fattar mod och säger till kyrkoherden: "Jag skall säga som det är: *jag är för gammal* — jag kan inte nu längre. Men pojken min, han är dugtig, han kan med hvad som helst och han har blifvit fri volontör i år — det är bäst han får göra reda för de der missgerningarne!"

Sjelfva kyrkoherden har svårt för att hålla sig allvarsam.

"*Kan du slutligen säga mig, huru en människa bör i sin kristendoms öfning rätt använda dessa fem hufvudstycken?*" frågar presten.

Denna fråga, den sista i katekesen, är också den mest fruktade af alla — "den är värre än hela lilla katekesen", som en gammal gubbe i Hästarp brukade säga. Nästan en och hvar af ungdomen har läst öfver svaret så tyst flera gånger; en och annan har haft med sig ett utrifvet blad under sjelfva husförhöret: Med en viss spänning motser den församlade mängden, hvem lotten skall drabba. Prestens öga öfverfar bänkraderna. Det är Ola Pers Else, som här skall få tillfälle att vinna en glänsande upprättelse för dagens missöden. Hon börjar på, men stakar sig; hon försöker om igen flera gånger, men hinner ej ens halfvägs. Slutligen brister hon i gråt och går ut. Hennes mor rodnar af blygsel,

och hennes far blir blek af vrede — aldrig förr har en sådan skam drabbat någon i Ola Perska släkten. Inte kunna sin katekes!! Åh!!!

Då den stackars Else går ned mot dörren, kastar hon en hastig, blyg och bedjande blick på en ung man. Det är *Stenbacka-Sven*. Det har liksom varit lite väl mellan Else och honom — till stor fröjd för Ola Pers, ty *Stenbacka-Sven* är rik. Efter Elses många nederlag i dag och särskilt detta sista, fruktansvärda, nästan ohjelpiga, ser han ej ens åt henne, der hon går. Hans ögon följa med stort intresse *Lisbeth Åberg*, som tydligt och säkert hasplar upp hela stycket. Presten nickar förnöjdt. Och så gör han en sluttillämpning om, hur sorgligt det å ena sidan är, att lusten för ordet alltmer aftager i dessa yttersta tider, men att det dock är en ordets tjenare ljuft att se, huru som en och annan har sin kristendomskunskap kär, förkofrar sig deruti och *öfvar den i alla sina lifsdagar*. Si, sådana skall det i allo väl gå.

Stenbacka-Sven börjar nu erinra sig, att gamle nämndemannen *Jöns Åberg* anses för socknens tätaste bonde — han har nära ett helt mantal. Visserligen har *Lisbeth* alltid fått bära vedernamnet *Räfskinnet* för sin rödfnasiga hy och sitt röda hår. Men hvad gör det? Hon kan sin kristendomskunskap, och sådana skall det i allo väl gå. Else får nog heta *Sillamjölken* i alla sina dar. Det var ju inte hennes fel, förstås, men Herren bevarar sina för allt ondt. *Lisbeth* var enda barnet och *Sven* kunde ha båda hemmanen! Han såg sig i andanom ansedd och ärad: *Riksdagsmannen Sven Ivarsson på Stenbacka!* Jo jo!!

Och så höll presten afskedstalet, klockaren tog upp: "*Välsigna mig och skydda!*" och började så högt, att endast han sjelf kunde gå ut med den, förstås. Derefter gick

hvar och en till sitt — de gamla, genomstekta gumorna under fåfäng önskan, att det skulle vara husförhör hvar dag under hela vintern. De unga så väl som de gamla voro för öfrigt glada, att det nu var öfver för i år, och *Petter Ljusasax* smet in till Ola Kämpe, den gamle smeden, för att få sig en sup ofvan på sitt traggande om dråp. Grupper bildades och upplöstes, samtalstonen var glädtig och lätt som stegen hos alla dessa menniskor, som nu längtade hem att få lite i *kakesta'n* — se, husförhörsdagen är liksom en half helgedag, så att då vankas lite finare mat än annars. Och i dessa folkgrupper fäldes nu domen öfver hvars och ens ådagalagda kristendomskunskap, men det tycktes mindre vara den kristliga kärleken till nästan än ett brinnande nit för katekesutanläsning, som dikterade omdömena. Och hade någon *dabbat ner sig*¹ på en fråga, kunde man vara säker, att det ur hans förflutna lif söktes fram någon skuggsida, som visade, att der hade aldrig varit någon reda med honom. Nu kröp det också fram, att Ola Pers Else hade hela sommaren varit och dansat i den lilla lunden vid herrgården, och fast man inte hört något dåligt om henne precis, så var ändå *inte dansbanan den smala vägen*.

Ola Pers fingo gå ensamma hem; på sin höjd erhöllo de i förbifarten en knapp helsning, men alla hviskade, då de hunnit förbi dem. Också sågo de harmsna och betryckta ut — endast Wilhelm bar hufvudet lika högt, log och skämtade med en fager jänta, som gick vid hans sida och såg så innerligt vackert in i hans ögon emellanåt. Men en och annan gång, när grannarne hastade förbi dem, rynkades hans panna, och hans mörka ögon blefvo ännu mörkare.

¹ Svarat orätt, förplumpat sig.

Och ej stor glädje rådde der senare på dagen hos Ola Pers, i synnerhet då man om aftonen fick se Stenbacka-Sven gå dörren förbi och styra sina steg till nämndeman Åbergs. Else fick sin dryga del: hon fick i många hänsyftningar höra, att den, som bara tänker på *det, som är af denna världen*, på kärlek och annan fäfänglighet och glömmer att *hafva sin lust i ordet*, den straffar Herren redan här i tiden och just genom förlusten af det, som hon älskat mer än honom — allt detta blandadt med påminnelser om, hvilka ladugårdslängor Stenbacka-Sven hade och hurudana kor han egde och huru många pengar han hade ute på bygden.

Men när Else, efter att hafva berättat allt för sin syster Inga, gråtande gömde sitt hufvud i den sjukas ofvandyna, gaf sig hennes qvalda hjerta luft i följande utrop:

“Somliga äro födda till olyckan såsom fogeln till att flyga! Ack, Inga, Inga! Den som hade varit så lycklig som du och haft frossan i dag!”

Och hon kände så mycket bittrare sina egna hjer-teqval, då Inga öfverlycklig berättade för henne, att Jöns i går hade fått veta i staden, att han vunnit den långa processen hos kungen, att han nu var rik, och att han i morgon dag skulle tala med far, som förut aldrig velat höra talas om giftermål mellan Jöns och Inga, utan alltid sagt: *“När du får vunnit hos kongliga majestät, skall du få henne — men det är inte värdt att beställa sockerkakan, förrän man vet, om der blir gille af.”*

Den, som på qvällen gått förbi Per Broddas hus, kunde fått höra dels vilda skrik af unga Herr Per, dels några ljud af det slag, som uppkomma, då en lineal med kraftig hand anbringas på en skinnpels, dels jämmerrop af Pers syskon, dels ock några förtviflade utrop af hans mor, som tyckte, att fadren ändå inte

skulle slå ihjel pojkestäckaren — det var nog, att det arma barnet troligen inte kom fram, när han nästa år skulle gå och läsa. Och så hördes en grof stämma, som spådde Per fästning och halshuggning samt en usel ålderdom på fattighuset, för det han hade lekt med Guds gåfvor. Och Per fick en hugnande försäkran att han inte skulle få smaka sill på år och dag, men att så länge som der fans grenar på pilarne på Ola Påls pilevall, skulle stryk inte saknas — i den vägen skulle han inte ha något att förebrå sina föräldrar, om han en dag blefve en förtappad varelse, en skamfläck för församlingen.

Kanske här också borde tilläggas, att Per Broddas Per vid närmare eftersinnande fann, att den solring, som han lemnat Jöns Jöns Carl i utbyte mot sillamjölken, varit allt för lite värdefull i jemförelse med denna senare, hvarför hans medfödda rättskänsla förmådde honom att passa på Carl en qväll bakom bagarens hage och ge honom ett bra kok stryk till på bandeln, hvarjemte han drog af honom några näfvar hår såsom särskild ersättning för det han haft besvär att sladdra på husförhöret. Detta hade till följd, dels att Per på Jöns Jönssons rekommendation fick en ny afbasning af sin älskade fader, dels ock att Jöns Jöns katt en dag på ett nästan outgrundligt sätt blef aldeles af med svansen, dels också, att Per Broddas och Jöns Jöns voro ovänner ifrån den dagen och allt sedan.

Såsom en följd af sagda sillamjölkes uppenbarelse i skolan på husförhöret torde man äfven få betrakta, att Per Broddas Per, hvilken en qväll hade mött Ola Pers Wilhelm nere vid åhällorna, en tid derefter var lite blå-grön-gul på kinderna och visade — åtminstone de första dagarne — en afgjord motvilja för att sitta. Men som han ej talade om sitt sammanträffande med

Wilhelm och ej heller särskilt lade an på att träffa honom vidare, utan tvärtom undvek att gå förbi Ola Pers gård så mycket som möjligt, åtminstone om han var ute och gick ensam, så hade den lilla uppgörelsen vid åhällorna inga vidare följder för hvarken Per eller Wilhelm. Värre var, att Per fick allt sedan husförhöret heta *Sillamjölken* och kallas så än i dag, fast han nu är gift och har tre barn, hvilka naturligtvis också kallas *sillamjölkarne*.

Men hos nämndemannen Jöns Åbergs var der lif och lust om qvällen, sedan husförhöret var slut. Der dracks toddy och berättades historier, och när Stenbacka-Syen gick fram på morgonen efter att ha klått gamle Åberg på tre kronor och 75 öre på tvåmannatolfva, stal han i förstugan en kyss ifrån Lisbeth, som följde honom ut — just för det hon anade, att han skulle stjäla den.

När "Sladdan" kom.

Ett julminne från skånska slättbygden.

Det var en julafton i skymningen. I Per Pers stora stuga brunno redan två tjocka talgljus på bordet, och ett stod och svettades på den heta jernkakelugnen. Per Persson sjelf låg i kakelugnsbänken och pustade: han hade redan ätit fyra gånger i dag och ändå återstod sjelfva högtiden: lutfisken och gröten. Mor Janna "sprang ut och in som ett tort skinn"; drängen och "ögjapågen" sutto vid bordet och knäckte nötter — drängen på det sätt, att han med venstra handens tumme höll nöten tryckt mot pannan och med högra knytnäfven slog på tummen. Pojken åter hade försökt hålla nöten mellan venstra tummen och bordet och slå med "högran", men det hade gjort ondt och ej lyckats, och nu använde han tänderna. De små åto stora smörgåsar på "kakebröd" eller knaprade på "prinsaskorpor", och äldsta dottern, Stina, trind och giftasvuxen sedan ett par år tillbaka, satt och gret. Icke därför, att hon samma dag fått bref från sin fästman, sergeant Pettersson, ehuru det mest handlat om dottern på det ställe, der han var kontrollör; ej heller därför att hon på förmiddagen sönderslagit den tjugo år gamla porslinskannan

och tappat ett svinhufvud — halft förstås — rakt i sandbunken ute i "sterset" — allt under det hon gick och tittade efter gubben Stark, den gamle dragonen, som nu var socknens brefbärare. Nej, hennes tårar härflöto af en helt annan källa — hon malde senap.

Vid kakelugnen nära köksdörren stod pigan, Agda, och anställde julatvätt på sin egen lekamen. Linnets nedviket om axlarne, bröstet bart och ärmarne uppkafade, så långt de kunde komma. Ansigte, hals och armar voro intvälade, och då hon hvilade sig och pustade mellan de våldsamma gnidningarne, frustade hon som en häst och tvällöddret fnök kring henne som skummet kring en hästmila. Och så gned hon sig igen, hvarefter hon torkade sig på en grof blaggarnshandduk, och det så, att skinnet blef kopparrödt. Så ömsade hon helt lugnt linne och tog sina söndagskläder på: det var ju heligaften, och der var så fint, städadt och skuradt i hvar vrå, att man ej behöfde "snafsa ner sig" för det man skulle stå och röra i risgröten ett par timmar.

Agda var i det hela en dugtig tös och ville gerna gifta sig med den unge dragonen, men det ville för resten hvarannan piga i församlingen, ty Strid var en stilig pojke. Det hade också en tid varit lite bra mellan Strid och Agda: och då var hon så glad som en liten lärka. Men på sista tiden hade den otäcka "*Tocka-Sissan*", enka med tre otäcka ungar, men egare till ett vackert hus med en präktig trädgård, der man kunde anlägga dansbana, börjat lägga riktigt an på Strid: hon hade rätt ofta bjudit honom på toddy och bedt honom sätta in penningar åt henne inne i sparbanken. Och därför var Agda nu mindre glad än förr, ja, i qväll var hon riktigt orolig. Hon hade nämligen bedt gamla "*Sladdan*" gå till Strid, tala så grant hon kunde om Agda och "hålla på" "*Tocka-Sissan*" så mycket som

sanningen kunde tillåta, och till den ändan hade hon snappat upp och trattat i "Sladdan" en hel del historier om Sissa och hennes forna lif både före och efter hennes giftermål. I qväll väntade Agda "Sladdan" för att få höra hvad han sagt, och "Sladdan" hade fått löfte om två riksdaler och en nästan alldeles ny vadmalsströja, om hon medförde bref från Strid. Se, hon trodde inte sitt skickebåd mer än jemt, så att hon litade inte på hennes *ord* precis. Och därför lyddes Agda alltjemt, om inte "*Vet-hut*" skulle börja skälla.

"*Sladdan*"? Hvem det var? Jo, det var församlingens kvinnors allt i allom. När en hustru undansnillade smör, ägg, lärft, ull och annat dylikt i huset utan mannens vetskap, så var det "Sladdan", som gick till staden och sålde det; när Ola Matts Per började fundera på, hur mycket Jeppa Jepps Elna kunde få en gång, så gjorde "Sladdan" sig ärende dit för att "känna sig lite för"; när en liten glött hade fått *skäfsver*¹, så var det hon, som "målde" honom. Hon kunde spå i kaffe och lägga kort; hon kände hela byns slägtregister och visste, i hvad ordning kvinnorna skulle sitta vid begrafningarne, och hon var med på alla gillen — dagen innan och dagen efter. För allt detta fick hon både vått och tort, både pengar och kläder, och därför stod sig den gamla "pigan" mycket bra, fast än hon som liljorna på marken hvarken spann eller uträttade något annat arbete, utan blott sprang och åt godter.

Jo, äntligen fick "*Vet-hut*" mål i mun — och "Sladdan" var det.

»En glad och treflig och fägnasam jul!
Och lycka till med öl och 'sul'!»

¹ Engelska sjukan.

“Tack för det! Sätt dig ner och hvilade dig!” sa mor.

“Är det “sladdigt” ute, hva?” sporde den skämtsamme Per Persson.

Och så fick hon kaffe och mat, och så pratade hon om alla möjliga nyheter, under det Agda derute stod som på nålar och längtade efter, att “Sladdan” äntligen skulle göra sig ärendet ut och smaka på gröten eller annars något.

Långt om länge kom hon. Agda fick henne in i kammaren och plockade fram äpplen och nötter till henne.

“Nå-åh?”

“Ja, du Agda, mycket har jag försökt och mycket har jag gått i land med, men, vet du, det här det var det värsta jag varit ute för! Det var några hårda hjertan de syndige karlarne kunna ha! Det är väl man aldrig brytt sig om *dem!*”

“Nå?”

“Ack, du! ‘Tocka-Sissan’ har rent förtjust ‘en: i onsdags hade han satt in 500 daler till henne. Han ville knappast höra talas om dig strax; men så började jag att tala om både det och detta och så gaf han med sig lite. Och så gick jag på för tu tag. Jag tänkte: ‘kan jag få honom till att ge med sig, så får jag nog ett gammalt lifstykke också af Agda’. Så talte jag för honom: hur grant ansigte du har och hur väl växt du är, och sådana kläder som du har — alltid ‘på din kiffst’ — och dugtig till arbete både ute och inne. ‘Och han, som är den stiligaste karl här i församlingen,’ säger jag, han skulle väl hålla sig för god att ta en gammal enka: om han bjuder hit någon af sina vänner, när han lefver och blir befäl — som han väl blir en gång — så skulle de ha det att skratta åt och säga: ‘Fy tusan, Strid! Att du icke har kunnat få en annan qvinna än en sådan derna en gammal Sara! Vi andra

ha unga, granna qvinnor! Tycker han inte det skulle vara skam? Och sådana ungar som hon har, den derna 'Tocka-Sissan!' — Ja, jag kallar 'na aldrig i lifvet för annat än 'Tocka-Sissa' och Strid kan ge sig drån på att han får heta 'Tocken'! alla dar, om han tar 'na — 'Sissas Tocke!' Jo, det är ett knektanamn! säger jag. Och då såg jag han blef galen på mig, men det gjorde honom godt invärtes. 'Sådana ungar!' sa jag. 'Svarta i synen som tattrar, och bara på spetakel och till att göra narr: de skoja med Strid också på baken,' säger jag, 'och kalla honom för 'Banka-Far!' Och räcka ut tungan efter honom!"

"Det har jag aldrig hört. Hvem har talt om det?"

"Ja, inte har jag hört det, jag heller."

"Fy, men det är inte grant att ljuga; det ville inte jag vara med på! Med sanning och ärlighet kommer man längst."

"Slams! Inte är man skyldig 'Tocka-Sissans' ungar någon sanning!! Hon ljuger på dig i hvar vrå. Jo, du! Då blef han rasande riktigt: 'Jag ska 'banka' dem!' sa han. 'Och jag tror hon lånar pengarne här och der i småsladdar,' sa jag; 'hur skulle människan på ärligt sätt få ihop så många pengar?' Då blef han fundersam. 'Utan ta nu', säger jag, 'och skrif några ord till stackars Agda: och säg, att ni ska gifta er 'till framtiden' — den lilla tösen! jag tror verkligen hon går och sörjer: när det har varit bra emellan er en gång, så är han väl inte en sådan en *hossa*², så han trampar i öster i dag och i vester i morgon!"

"Nå?"

Och Agda flyttade sig tätt intill "Sladdan".

¹ Tuppen; ² strumpa, karaktärlös människa.

“Jo du, här är det, du! Jag fick det ändå. Först sa han, att han inte hade bläck och penna hemma, men jag fick ett papper, som satt fäst på ett cigarrlådelock och så sökte jag opp en blyans till honom — och här har du det! Nu glömmer du väl inte tväricksdalern och vadmalströjan och liststycket! För det får jag väl!” Hon gick leende in i stugan.

»Sladdan» (sid. 125).

Men Agda hörde inte ett ord: hon såg blott girigt på de tre raderna, krokiga, ojemna, men så kära:

“Elskade Agda
du vet vad vi hafva taladt om — vill du sãm
Jag så giffa vi os till Mäj. I Morgon hållsar
jag på dig I döden Ola Strid.“

I detsamma började det ringa i kyrkklockorna, och efter gammalt bruk i Per Perssons hem tystnade alla, och far sjelf tog upp en julsalm. Agda, som annars var den dugtigaste till att sjunga, var dock ej med i dag — till mors stora förvåning. Men i hennes hjerta var der ett oändligt jubel! Hon hade aldrig hyst mer än en längtan, aldrig älskat mer än honom och nu skulle hon verkligen få honom! Det var i sanning en julegåfva. Och aldrig gick väl varmare lof till den kärleksrike människosonen än det, som uppsteg ur Agdas själ.

Och alltjemt ringde kyrkklockorna in julefriden, och så hördes Per Persson uttala den gamla juleönskingen: "En glad jul och all välsignelse, och julakonungen hålle sin barnahand öfver oss och öfver alla människor!"

En makalös trätöffel.

En liten skänsk släbhistoria, som har händt.

Eriks första lefnadsår voro enformiga som den mat, hvarmed han uppföddes. Det var ett evigt enahanda: får och mor voro borta på arbete, och så länge han var enda barnet, var han inneläst dagen lång och hade blott brödskefverna, sillen, fläskbiten och drickakruset att roa sig med. Också åt han från morgon till qväll och bygde mellan måltiderna hus af lästerna: hans far var nämligen skomakare och gjorde trätöfflor om vintern. När Erik sedan fick syskon, måste han passa dessa, och det var ju ett litet afbrott i enformigheten. Men snart blef också detta en vana: det var dessutom mera besvärligt än angenämt, helst syskonen beständigt tjöto eller gjorde förtret. Sjelf hade han tidigt lärt sig att läsa, och nu skulle han undervisa syskonen. Stackars Erik! De greto stora bubblor på *ABC-bokens* blad, begagnade permarne som sillatallrik och refvo hufvudet af tuppen, som aldrig värpte. Dessemellan värmdo de kopparslantar på kakelugnen och tryckte dem mot de isbeklädda fönsterrutorna, så att dessa sprungo sönder. Eller också "knyckte" de äpplen i mosters trädgård. För allt detta fick Erik stryk: hvarför såg han inte efter de små, han, som borde ha förstånd?!

Så satt han i den lilla, mörka, fuktiga och osunda stugan i flera år: om den verld, som låg der utanför, hade han ingen klar föreställning. De enda böcker, som funnos på bokhyllan, voro bibeln, psalmboken och några andaktsböcker, och alla lärde de honom, att verlden var full af ondska. Detsamma hörde han i kyrkan — nästan det enda ställe, der han såg främmande menniskor. Han trodde alla vara elaka, utom presten. Också var Erik förskräckt, när han någongång skulle utom dörren och t. ex. bära hem ett par selar eller "förskodda" stöflar: förskräckt ej blott för bandhundarne utan också för att möta skolbarnen, hvilka om vintern slogo honom med snöbollar och om sommaren hotade att "svänga" honom i ån. Som han ej kunde undvaras hemma, gick han nämligen ej i skolan. Värst var det dock, då han och de små voro ensamma hemma, och der på vägen syntes ett följe s. k. *tattrar*. Barnen hade hört så mycket om dessa kringstrykande sällskap, som då för tiden voro så vanliga. En karl, en qvinna med ett barn vid bröstet och ett par större trasvargar bakom sig, en kärra med bylten eller stundom en vagn, dragen af en häst, så skinntorr och mager, att man kunde räkna hans refben, en gris och en hund. Stanade ett dylikt följe utanför, kröpo Erik och hans syskon upp i kakelugnsbänken och satte sig så, att de ej skulle synas, ifall någon tittade i fönstret, och med strida tårar och bultande hjerta läste de i psalmboken, isynnerhet versen:

»Låt ej satan arge
Med sin list den marge
Mig här skada få!»

De hade ju hört, att tattrarne brukade stjäla barn! Tänk, om de bröte sig in! Och far och mor skulle

vara af med sina små i qväll! Då skulle de gå ut i verlden och söka sina förlorade barn och gråta, tills de doge! Och kanske skulle de stackars barnen få tiggande stryka kring landsvägarne, få stryk, om de inte ville stjåla och fara omkring på marknader med slagskämpar. Och kanske skulle de bli sålda till komedianter, som skulle skära ut mjelten på dem, för att de skulle kunna lära sig göra konster på marknaderna. De små slöto sig samman i vrån och höllo hvarandra fast omslingrade, bleka af ångest, men med fast förtröstan att, om de skulle bli pinade till döds i nästa ögonblick, skulle de komma till Herren.

Då Erik blef 8 till 9 år gammal började han följa med fadern på hans "ställen" och så smått biträda honom i yrket: han skar skopplig, svärtade läder, "klampade" tofflor o. s. v. Om aftnarne spelade han psalmodikon och sjöng psalmer för gummorna, och detta inbragte honom dels tjockare smör eller flott på "mörkebrödet", dels också en eller annan treskillning, då far hade slutat på "stället".

Så småningom började Erik tänka sig litet för på egen hand och så beslöt han en dag att göra ett riktigt mästerverk.

Det skulle vara ett par tofflor — ett par små trätofflor, som skulle bli något ovanligt, i sitt slag. Han hade visserligen inga särdeles vackra mönster att efterbilda, ty hans far var ingalunda någon "köpstaskomakare", och bönderna på den trakten af Skåne ville då för tiden ej veta af "stabostrunt", som gick itu, så fort man kom ut i en lerälta.

"Nej," sa Eriks far, "en sko ska vara godt två tum för lång och rymlig öfver allt: en ung menniska ska kunna växa i den, och en gammal ska inte få sina frostknölar klämda. Man ska alltid kunna ha två par strum-

por i sina skor och blå'r vid tårna. Men i vristen ska den sitta hårdt, förstås, annars äter 'kappan' hälen af strumporna."

Men Erik hade ett medfödt skönhetssinne: han gjorde otaliga teckningar på griffeltaflan, och efter månader af funderande, skärning och skrapning med glasbitar hade han ett par toffelläster färdiga. Och sen tog han i hop med sitt stora arbete. Tofflorna skulle bli tre tum långa, af finaste al utan "knastar", samt med öfverläder af grönt skinn och rödt saffian på hälen. Mor hade ett par bitar dylikt i sin "kisteläddika": det hade suttit på en "skinnklocka"¹ förr i verden. Öfverlädret skulle fastspikas med de finaste "mornor" af gul zittertråd, ty det skulle se ut som guld, förstås.

Den ena toffeln var färdig och hade stått i södra fönstret ett par söndagar. Anna Jöns Hans och Bolla Mårten Måns hade sett den, snutit sig i förklädeshörnet, tagit den med försigtig min, som om den varit af glas, fått tårarna i ögonen och satt den ifrån sig med förklaring, "att den pojken hade då fått anlag riktigt. Ja, det var besynnerligt, hur somliga hade fått gåfvor af vår Herre." Och så hade Bolla lemnat ett stort, svart aftryck af sin svettiga tumme under toffelns "svånge": det var tur, att det ej var på det röda skinnnet. Nu kunde det ändå skrapas af med en glasbit.

Så var det en vacker sommandag: Erik och hans far sutto och snubbade "mullstöflar", solen brände, flugorna surrade kring deras öron och ville envist sätta sig på deras svettiga näsor. Då stannade en fin vagn på landsvägen. En riktig kare. Fadern sköt opp glasögonen på pannan för att kunna se bättre och lade sin mössa på disken. Barnen "gapade och glodde".

¹ Kjørtel af skinn med $\frac{1}{2}$ aln bred skoning af rödt eller grönt kläde nedtill på yttersidan.

In trädde en fru med muntert och vänligt utseende, och bakom henne kom en fem eller sex års flicka med kortklipt, kolsvart hår. Det var de första "mamseller", som någonsin satt sin fot inom den lilla stugans väggar. Deras ankomst väckte också stor uppståndelse. Fadern steg upp och bockade sig djupt. Erik smög sig först ut i bakhuset och kammade sig och kröp sedan in i kakelugnsvrån i stugan, lille Lars skyndade att draga på sig sin andra trasiga strumpa och Else — mors lilla kelegris — smög sig med fingret i mun så småningom närmare den främmande flickan för att riktigt kunna se hennes fina kläder.

De främmande ville endast köpa ett glas mjölk i den förfärliga hettan.

"Vi ha inte annat än *brunnanjölk*," sade fadern, "ty vår ko är *inte köpt ännu*. Jo, dricka ha vi, förstås; men det är surt, ty det är snart tre veckor se'n vi brygde."

Då ville de gerna ha ett glas vatten, om det var friskt.

Jo, det kunde de få. Brunnen var sina tio alnar djup, och der växte bräken¹ i den, så vattnet var nog godt.

Och han gick ut för att ställa om det.

Erik hade under tiden flyttat en del bråte undan från en skomakarestol och den enda fyrbente stol de egde. Han lade en sjalett på den ena och handduken på den andra — antagligen på det de främmande ej skulle vara rädda för att slå sig ner. Men be dem sitta vågade han han ej. De stodo först och sågo sig omkring i stugan och på barnen: så satte de sig, först frun och sedan flickan.

¹ Ormbunkar.

Erik bara tittade på den lilla: något så fint och fagert hade han aldrig sett. Sådana skor hon hade! Ja, det var annat än hvad han var van både att se och att sy! Öfverlädret glänste som glas, och klackarna voro inte större än en fyrastyfver. Och strumpor, så skinande hvita som — som kyrkväggen, men korta, så att benen voro bara ett långt stycke. Och under knät syntes en frans med breda, hvita spetsar, ännu vackrare än på mors brudkrage, som låg nederst i "barnalådan". Och en klädning så blå, så blå, med spetsremsa kring halsen och så många perlor på kjolen — men hvad den var kort!! Else's kjolar räckte ända till golfvet. Och sådana armar den flickan hade! De voro bara ända mot axeln, men så trinda och hvita med små gropiga dynor vid armbågarne. Och en liten hatt med riktiga blommor på: "förgätmigebums"¹ och syrener! Men hvad det stackars barnet måtte frysa om vintern med sin korta kjol, så korta ärmar och strumpor. Och så var hon kortklipt som en pojke! Sådana påhitt!!

Far kom in.

"Några glas ha vi inte, men kanske det kan gå an att dricka ur kaffekoppar?"

"Det kunna vi fruntimmer förträffligt med," menade frun leende.

Hvad det var lustigt att se "mamseller" dricka vatten! De små trodde, att kungen och fint folk alltid drucko julaöl eller vin! Fast det var ett fattigt hem, hade de dock aldrig saknat dricka, och vatten smakade de aldrig.

"Hvad heter den gossen?" frågade frun och pekade på Erik.

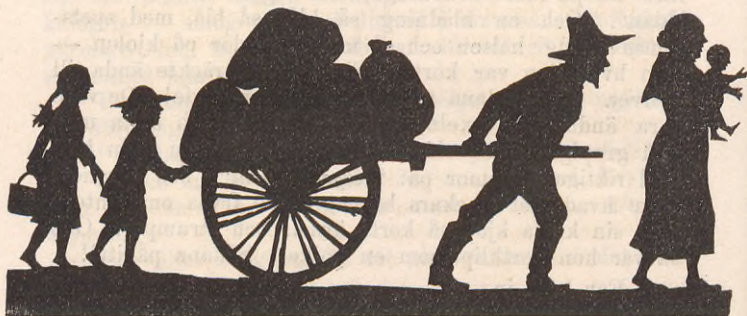
¹ Skämtsam benämning på »förgätmigej».

“Gack fram, pojke! och säg, hvad du heter, och bocka dig och se på den du talar med!”

“Jag heter — heter — —“

Men så fick han se, att frun hade om halsen en kedja med stora guldpengar, och så kom han af sig.

“Men pojke, då! Vet du inte hvad du heter?! Jag skall säga mamsellen, han är lite blyg, för han är inte van att tala med mamseller!”

Kringstrykande sällskap (sid. 131).

“Jag heter Erik Andersson och är född den 29 Oktober 1853.“

“Det var dugtigt! Kan du läsa?”

Ja, men! Både innan- och utantill. Och han tog en bok och visade, att han ej narrades.

Så fick frun syn på ett psalmodikon på väggen.

“Hvad är det der?”

“Det?!! Det är ju “*spelan!*”

“Kan du spela på den? Låt oss höra!”

Ja, litet kunde han, förstås, men — —“

“Tag nu och spela en psalm för mamsellen! Aldrig vara blyg eller göra sig till! Se så!”

“Spelan“ kom ner, och med sin friska barnaröst sjöng Erik en psalmvers. Fruns ögon blefvo våta, och den lilla smög sig bort till modern. Det var ny musik för henne.

“Hvad det var vackert!“ hviskade hon. “Be honom sjunga en till!”

Och så tog han n:o 500, versen 7. Han fick många tacksägelsor af frun, och flickan räckte honom blygt en “konfektstång”.

Så fick frun syn på toffeln i fönstret.

“Den har bestämdt Erik sjelf gjort! Den är ju riktigt fin!”

Och den besågs och berömdes.

“En sådan en kan du inte göra!“ sa frun till flickan.

“Nähä, men jag kan fälla och sticka och spela *Gubben Noach* på piano och sjunga *Der gick en jungfru uti en hage* också, ja: och jag kan *To Drosler sad* och *Lille Hans gick ner till stranden*, du mor!”

“Ja, och så kan du vara kelen till mor och äta karameller, du lilla *snaskemunna!* Ty en snaska är du!”

“Mamma, jag vill ha den lilla tofflan, för den är så grann!”

“*Vill!?* Hvem är det som *vill* någonting? Vi få försöka, om han vill sälja oss den. Hör nu, Erik! Min lilla dotter ville så gerna köpa den lilla toffeln: vill du sälja den?”

“Ja men, vill han så!“ skyndade fadern att svara i hans ställe.

“Nej, han skall svara sjelf! Hvad vill du ha för den?”

“Ska *hon* ha den, så kostar den ingenting.“

Erik vände bort hufvudet, liksom förvånad öfver sin egen djerfhhet.

Den lilla tog helt enkelt toffeln och lade ned henne i en liten väska. Frun gaf Erik en tredaler¹.

“Den skall vara Eriks egen peng: den får inte far ta ifrån dig!” sa frun och smålog.

“Nehej!”

Der låg någonting triumferande i Eriks ton: han visste nog, huru ofta far tagit de skillingar, han fått för det han spelat psalmodikon.

“Men tofflan är *makalös*!” sade Erik blygt.

Han hade ämnat säga *omaga*, men han tyckte det var inte fint nog.

“Makalöst bra gjord är den. Men du, Erik! många få hjälpa sig utan maka. *Makalös får inte enkesorg*.”

Hon var svartklädd i en sådan värme, stackars fru!

“Hvad skall du bli, när du blir stor?” sporde hon Erik.

“Prest,” svarade Erik efter någon tvekan.

“Hvarför det då?”

“Jo, då får jag gå med stöflar till hvardags,” kom det slutligen.

Frun reste sig leende för att gå: hon tog Eriks hand, kysste den blåögde gossen på pannan och sade:

“Var bara en snäll gosse och glöm inte din psalmbok, så blir det nog något af dig med tiden!”

Den lilla flickan stack handen i sin väska och gaf honom en liten fyrkantig karamell.

“Vet du, hvad en sådan kallas?” sporde frun och log skälmskt.

Nej, det visste inte Erik: han hade aldrig förr sett en sådan.

¹ = femtioöring,

“Jo du, den kallas för en ’kyss!’“

Den lilla kröp bakom frun och tittade fram under hennes kappskört. Erik kände att han blef röd.

När de främmande voro i förstugan, smög sig Erik bort till far.

“Åh far! fråga hvad flickan heter!”

Den lilla hörde det. Hon vände sig om.

“Elvira Vilhelmina Sigrid Amanda!”

Hon gjorde en liten knix, och så reste de.

Erik stod der och såg efter dem, tills vagnen försvunnit. Så gick han in. Det föreföll honom, som om stugan efter detta besök fått ett annat, ett ljusare och fagrare utseende. Han såg på den lilla “kyssen”: den låg insvept i rosenrött papper; han öppnade det, såg på den ljusgrå, genomskinliga massan och vecklade sorgfälligt in den igen. Och så såg han på konfektstången: der satt en smal remsa med påskrift:

Half kan man betraktas blott,

Då man ej en maka fått.

“Så lustigt!” tänkte Erik, “alldeles som det hade skrifvits om toffeln.” Hvem hade kunnat dikta den versen, manne?!

Han gömde sötsakerna sorgfälligt: inte ens mor fick veta gömstället. Nej, han kände nog till, att Else — kelegrisen — snart skulle få reda på det af mor, och så skulle syskonen gå och slicka opp hvart enda dugg: det visste han sedan gammalt.

Syskonen talade naturligtvis blott om de främmande, men voro nästan förtretade, för det de ej blifvit uppmärksammade och hyste litet afund mot Erik, som fått alla “godterna”. Men när Else slutligen började kritisera “sockerduktösen” och menade på, att hennes egna fötter vore ändå mindre och rarare, om hon haft “glas-

skor“, log Erik föraktligt; och då lille Lars med iver yrkade, att delning genast skulle företagas, så att de allesammans finge smaka hennes “kyss“, fick han en örfil af Erik. Allmänt tjut. En stund derefter fick Erik en örfil af far.

“Hon har då bestämdt aldrig fått någon örfil!“
tänkte Erik.

* * *

Femton år hafva förflutit.

Hvad har det blifvit af den lille toffelmakaren?

Han har flugit ut ur boet. Hans goda hufvud väckte ej blott uppmärksamhet: en bonde räckte honom äfven en hjälpsam hand. Med stöd af denna välvilja och genom outtröttlig flit hade Erik dragit sig fram, vunnit den hvita mössan och var nu efter aflagd examen civilingeniör.

Under de år, då han kämpade och försakade för att hinna sitt mål, hade minnet af främlingarnes besök i hans hem ständigt stått för hans själ. “Kyssten“ och “konfektstången“ voro till hälften smälta, men han bevarade dem än, fast hoppet att få återse den lilla med hvar dag aftog, liksom hennes bild blef allt mer förbleknad. Hvar kunde toffeln vara?

Nu låg ingeniör Andersson och skulle staka ut en jernväg mellan ett par sydsvenska städer. Han hade sitt högvarter i den ena. Naturligtvis blef han jemt bjuden bort till de förmögnare familjerna och var öfverallt gerna sedd. Af den förlägne gossen hade blifvit en angenäm sällskapsman: lika qvick skämtare som glad vissångare, outtröttlig dansör och skicklig viraspelare. Ingen var mer uppfinningsrik i att sammansätta och

texta de sötaste monogram¹, och alltid hittade han på något roligt att skrifva i damernas minnesalbum. Hans friska, solbrända ansigte med det ljusa helskägget och de stora uttrycksfulla ögonen voro honom öfverallt en rekommendation.

Der kom snart ut ett rykte att han svärmade för fröken Hennesson.

Det var stadens skönhet, en ståtlig figur med mörkbruna ögon och nattsvart hår. Alla stadens ungherrar brunno för henne: *båda* de ogifta löjtnanterna lade handen på sitt af bomullsvadd och hemgiftslängtan svällande bröst, alla kontoristerna blefvo virriga, då hon sväfvade förbi fönstret, och en af dem hade räknat årtalet in med i nettobehållningen dagen efter en bal, der han dansat med henne. Den nye organisten hade tillegnat henne sin senaste serenad: "*Ack, stode du här uti brudeskrud!*" Men hon var lika kall och lika vänlig mot alla: man påstod, att hon var romantisk och ansåg samtliga småstadsbor och sina tillbedjare i synnerhet för rentaf tarfliga. Hennes mor var enka efter kronofogden och *R. W. O.*, vice häradshöfdingen Albert *Hennesson* — sjelftaget namn: han hette egentligen *Hansson* — "egde egentligen ingen förmögenhet", sade grosshandlarne. "Hon kunde nämligen på sin höjd lemna dottern 70 till 80 tusen kronor." Men på grund af sin höga bildning — hon kunde italienska också — sin konstfärdighet och smak räknades fröken dock till stadens grädda.

Erik bodde i samma hus som fru Hennesson och blef snart god vän i familjen. Han talade ej om priset på linfrökakor, ej ens om guldkursen, utan om tidens brännande frågor. Han kunde så ypperligt skämta öfver småstadsförhållanden, och han hade sett sig om

¹ Namnsliugor.

både hemma och i utlandet. Och så fjäskade han aldrig. "*Artighet är konsten att på ett passande sätt säga motsatsen till hvad man tänker,*" var hans valspråk.

En afton satt han nere hos fru Henneson: han hade kommit dit för att lemna fröken ett monogram. Samtalet var snart i full gång och rörde sig om frieri och äktenskap.

"Jag begriper för resten inte," sade Erik, "hur en man med hufvud kan gå åstad och fråga en qvinna: 'hör nu, fröken, älskar ni mig?' Hvad skall det tjena till? Den, som inte kan se, huruvida en qvinna håller af honom, utan att han behöfver spörja derom, han är sannerligen ingen qvinna värd."

"Ingenjören måtte ämna gå ogift igenom jämmerdalen," menade frun. Frökens ögon strålade: ett dylikt resonnemang var just i hennes smak — det var så ovanligt.

"Visst inte, så framt någon har nog mod att bli mitt huskors!"

"Åh, beware mig väl! *Huskors!* Men om också en flicka skulle tycka om ingenjören, så får hon väl ha något säkert att hålla sig till ändå. Hennes blyg — —"

"Förstår hon inte min blick eller min handtryckning, så är hon inte den jag har tänkt mig. Då kan hon gå hem och helsa sin mamma och gå i kloster för resten med sin blyghet!"

"Det är bra!" sa fröken Henneson och klappade i händerna.

"Låt nu så vara," menade frun leende, "att det kunde vara nog för flickan, men — föräldrarne — —"

"Jag gifter mig med min hustru och inte med hennes föräldrar. Det måtte väl vara nog, när tösungen håller af mig! För resten har jag kanske egendomliga begrepp om kärleken: jag har, ända tills jag blef stu-

dent, måst umbära qvinligt umgänge. Den enda flicka, som sysselsatt mina tankar — — förr i verlden — har jag sett endast en gång i lifvet: då var jag 9 och hon 5 eller 6 år gammal. Det skulle vara bra roligt att veta om hon lever.“

“Men det är ju en roman ur verkligheten! Den får ingenjören verkligen tala om. Jag vet ingenting ynkligare än dessa vanliga förbindelser,“ sade fröken, ifrig och blossande. “En löjtnantsuniform gifter sig med ett depositionsbevis, en sparbanksbok med ett hemmantal, ett vackert ansigte med en fullproppad spiskammare — hvad är då den mångbesjungna kärleken?”

“Jag tror, att kärleken är hvad vi sjelfva göra den till!“ sade Erik.

Och så berättade han toffelhistorien, halft skämtsam, halft vemodigt.

Frun och fröken gjorde först stora ögon och utbytte derefter skälmaktiga blickar, särdeles vid loftalen öfver den lilla flickans skönhet.

“Undras mig just, om ingenjören skulle känna igen henne!“

“Jag vet verkligen inte: för mitt minne står hon så skön — i verkligheten har hon troligen vuxit betydligt ifrån sig. Men det säger jag: träffar jag henne och hon är fri, går jag bort och kysser henne ögonblickligen — ja, d. v. s. jag talar först om för henne, att — —“

“Att ingenjören varit toffelmakare. Men att ingenjören inte tog reda på hvad hon hette.“

“Jo jo men. Hon hette Elvira Vilhelmina Sigrid Amanda. Jag har nog tittat på alla svarthåriga flickor, som hette Elvira, måtro. Alltid har jag tänkt: 'kanske det är hon!' Men ingen Elvira har haft de

andra namnen. Och det gamla minnet börjar — — trängas ut af — —“

“Ja, men det är ju inte säkert alls, att hon kallas för Elvira,“ invände frun. “Kan inte en ingenjör tänka så långt?“

Med ens gick der opp ett ljus för honom. Nu förstod han, hvarför de under hans berättelse vexlat så många blickar.

“Hvad har fröken för namn mer än Sigrid?“ frågade han häftigt.

Hon reste sig opp, fäste med ett gladt leende sina stora, mörka ögon på honom, gjorde en liten, lustig knix och svarade med en stämma, som hon sökte göra barnslig och späd:

“Elvira Vilhelmina Sigrid Amanda!“

Med vanlig moderlig omtänksamhet hörde frun genast, att Fina ropade på henne i köket. Hon gick.

Erik stod ett ögonblick och såg oafvändt på Sigrid. Så hade han slutligen funnit sin Elvira, henne, som varit med i alla hans drömmar, funnit henne som den flicka, hvilken kommit barndomsminnet att förblekna för verkligheten. Med fasta steg gick han bort till henne, lade sina båda händer på hennes båda kinder, blickade henne varmt in i ögonen och kysste hennes skälfvande läppar. Men ej ett ord vexlades: det fins någon gång en känsla så rik, att språket är för fattigt att gifva henne uttryck. Endast en blick, en kyss kan tolka hennes djup.

“Känner ingenjören igen denna då?“ sporde frun, som återkom med toffeln i handen. “Den har stått på Sigrids docktoalett, alltse'n vi köpte den på en resa till Ystad, der vi varit för att besöka min mans graf. Jag hade nästan glömt historien nu, och Sigrid var så liten, att hon mins den nog blott genom min berättelse.“

Erik och Sigrid sutto i soffan. Han tog toffeln och såg länge på den. Hans ögon blefvo fuktiga. Så satte han den på bordet.

“Ingen kan ana,” sade han, “hur min inbillningskraft på denna lilla trätoffel flugit vida omkring: den har för mig varit hvad de vingade hästarne voro för sagornas hjeltar. Den var ett föreningsband mellan mig och en verld, som jag ej kände, men som efter edert besök var målet för min längtan och låg belyst af två flickögons solsken. “Nu komma de hem,” tänkte jag, “och fina herrar och vackra fruar gå dit på kalas. Och de se på toffeln och säga: ’den gossen få vi hjälpa!’ Och en vacker dag kommer frun i den fina kareten och hemtar mig, och så får jag börja på att läsa. Och sedan kommer jag till Stockholm och träffar kungen, och han säger: ’Vill Erik göra mig en sådan en toffel, skall Erik få en hel packe med pengar!’ Och så blir jag rik, och kan köpa Per Anders gård till far och mor, och lille Lars skall få läsa till prest och Else skall få blankklädersskor. Sådana barnsliga drömmar! Ha ha!! Och alltid var der en mörkhårig, brunögd liten flicka, som gaf mig en ’kyss’ — en flicka med bara armar och bara ben och hon hette Elvira Hennesson, du!”

Och han kysste henne. Men frun log så godt.

“Skall nu min lilla Sigrid ändra namn också?”

“Under namnet Elvira har jag burit henne i mitt hjerta i femton år som ett fagert minne och ett löftesrikt hopp, och Elvira kommer jag alltid att kalla henne, och jag hoppas, att jag skall få kalla henne så i många lyckliga år. För resten skall hon ju ändå förändra efternamnet, mamma lilla! Då tänker jag hon gerna byter ut namnet Sigrid mot Elvira — säg nu uppriktigt: hvilket vill du helst heta, du mina drömmars ideal?”

“Elvira *Andersson!*”

Och åter gjorde hon en liten knix, barnslig, intagande. Men hennes leende jagade allt blodet upp på hans kinder, och han såg på henne med en innerlig och varm blick.

Hon tog toffeln och bar in den.

“Ja ja,” skämtade frun, “kommer en viss äkta man en gång under toffeln, har han sig sjelf att skylla, eftersom han sjelf har gjort den!”

“I det fallet har mannen nog alltid sig sjelf att skylla,” log den unga flickan, som återkom och hörde moderns ord. “Och den som blir slaf för sin hustrus nycker, kan aldrig riktigt bli hennes hjertas herskare.”

“Tror du det, du lilla *huskors*?” svarade han och drog henne till sitt bröst.

Hon slöt ögonen till, och hennes läppar sökte för första gången hans.

De funno dem lätt.

"Spelevinken" och "Kladdsocken".

Små byhistorier från Östra Skåne.

"Ja, hvad anledningen kan vara, det vet jag inte, men jag tycker, att folk har inte så mycket treffigt nu som förr. De läsa mer, både i böcker och tidningar, och de ha föreningar af alla slag, och ändå är der inte för två styfvers rutsch i dem. Förr kunde de mindre prata om allting: då visste en inte om trikiner i fläsket, inte att der ä ålar i sur mjölk, och en drack ett krus vatten i höstatid, om man var riktigt törstig, och stod inte och räknade ut huru många millioner småkräk man slök på en gång. Och när det så skulle vara roligt, så slog man sig lös, så det spordes i hela häradet: vildt gick det till stundom, men lif var der i karlarne och ruter i töserna, och dansas kunde der då för tiden. Nu ha de bleksjuka och ondt i hjertat, och lura af, när de ha dansat två slag kring en sal, som inte är hälften så stor som vår gamla loge der hemma. Och inte kan folk hitta på några qvicka hyss nu: förr hade man roliga gubbar i hvar och hvarannan by, och bara de kommo till ett gille, så visste man, att det skulle bli riktigt lifvadt. Nu sitta de der allihop och dröna — antingen spela de kort, så de se inte på annat än de målade

damerna, eller också dricka de toddy, tills de inte se någonting alls.

Nej, förr kunde folk hitta på skoj och berätta historier. Jag mins på den tiden *Spelevinken* och *Kladdsocken* voro i sitt flor: dem har han hört talas om naturligtvis?“

“Åh ja. Hur är det med dem nu för tiden?“

“Ja, det är inte godt att veta, för de ha varit döda i en fyra, fem års tid, och se'n dess har man inte hört af dem. Men kan *Spelevinken*, så drifver han nock ett hyss med *Kladdsocken* då och då: det var hans natur, så det kan han nock aldrig lägga bort riktigt — åtminstone kunde han det inte här i verlden.“

“Matts Svensson får ta och berätta mig någonting om dem, medan vi suga på piporna.“

“Jag får se om jag kommer ihog någonting. Jo, de bodde ju här ute i Dyringe och voro naboar. *Spelevinken* hette egentligen Sven Olsson, men kallades *Sven Spelevink*, därför att hans högsta nöje var att drifva spel och spektakel med folk. Han hade många andra veder-namn för resten: somliga kallade honom *Sven Sanning*, för det han brukade berätta så många lögnhistorier, somliga sade alltid: *Spullefulen*,¹ och en del kallade honom för *Sven Satan*, för satan är ju lögnens fader. Der gick ett rykte en tid, att han låg vaken om nätterna och spekulerade ut *tosaföror*² och så reste han bort om dagarne och dref med folk, så der var många, som kallade honom för *Sven Ulspull*³ också eller *Sven Bellman*, för dem har der ju gått så mycket historier om.

Och den, som värst var ute för hans hyss alltid, det var *Kladdsocken*: han var kristnad till Ola Persson, men för det han var en fasligt trög, enfaldig, godtrogen

¹ Spefogeln; ² spektakel; ³ Ulspegel.

och otymplig man, som alltid lät narra sig till nästan hvad som helst och aldrig var klok förrän bakefter, så brukade de kalla honom för *Kladdsocken* eller *Stackallen*¹.

Jag kommer ihog en historia de talte om oppe på Per Måns kardegille i fjor.

En gång kommer *Spelevinken* åkande hem från stan. Det var strax före Mickelsdag, då alla tjenarne skulle ha sina skor, och därför hade han varit inne och köpt läder. Ett godt stycke hemifrån möter han *Kladdsocken*, som kommer kånkande på en stor Höganäsflaska. Han var nedstänkt ända opp till knäna och pustade värre, för han gick mot vinden.

“God dag, Sven!” sa *Kladdsocken* och torkade näsan på tröjärmen.

“God dag och tack för det!” sa *Spelevinken*. “Hvar i all verdens tid ska du hän i detta väglaget? Det är ju, som man vore ute och larfvade i bohvetegröt. Men ömfött blir man då inte — och det kan ju vara bra det också.”

“Det är visst det, ja. Jo, jag skulle krafla mig opp till handlaren här borta i Skatarp och köpa mig ett stop ättika, för Mor ska lägga ned rödbetor,” sa *Kladdsocken*.

“Jag begriper då inte hur folk kunna vara så attan tattru dumma och köpa någonting hos den handlaren! Jag tyntade åstad och köpte ljus hos honom för en tid se'n — det skulle vara torfvaljus,² men de voro så mjuka, att de kunde inte stå för sig sjelfva utan slogo slingerbultar som en nystoppad pölsa eller som skolemästaren, när han kommer från riksdagsmannens och har druckit toddy. Och så är det med allt hvad han har: vi ha köpt vin der, och det har varit så surt, att

¹ Stackaren; ² paraffinljus.

skinnet fnurrade sig i munnen. Aldrig jag handlar der mer. Och du kan ge dig attan tattra på, *att hans ättika är sur,*“ sa *Spelevinken* och såg så trohjärtad ut.

“Säger du det!” sa *Kladdsocken*. “Då gitter jag verkligen inte plöja den långa vägen dit opp i denna här *störjan*¹; jag kan ju få åka med dig hem?”

“Ja, ja men. Nej, sätt dig inte der bak: der har jag en tjärtunna, och du vet, hur vidhängelig tjäran är. Du kan bara se, om der kommer tjära på *en annan* trästock; utan sätt dig här i sätet hos mig — sitt på knytet, säger jag, der sitter du så bra som en kung på en tron: det är bara lite *studaskinn* till sulläder!”

När de så kommo midtför *Kladdsockens* gård, sa han till *Spelevinken*:

“Nu ska du ha tack för skjutsen! Du kan ju gå in om dörren och ta dig en sup: gack in om dörren!” sa han.

“Tack, helst det!” sa *Spelevinken*. “*Om fönstren* går jag aldrig in, för det ser så oärligt ut!”

Och då kom ju *Kladdsocken* i grin. Så gingo de in och helsade på qvinnan. Hon såg förvånad på Ola.

“Nej, men har du varit hos handlaren redan?” sa hon. “Det var förskräckligt hvad du måtte ha lagt i väg! Jag tycker du brukar inte *ta Per af loftet*² annars!”

“Sven säger, att handlarens ättika är sur,” sa *Kladdsocken*, “och det skall den lede gå och slänga ut sina fattiga styfrar för det, som är surt: man har utvägar nog ändå till dem, om man har en skilling öfver.

“Ja, det är som jag har sagt så tidt: du är då den värsta *dummerniv*, som kan *spega*³ en sill, en redig

¹ Smörjan; ² anstränga sig, skynda; ³ dra skinnet af, spicka.

kladdsock, som de också kalla dig. *All ättika är väl sur*, ditt enfaldiga lif!“

“Bevars väl, hvad du kan se trovärdig ut, när du ljuger!“ sa *Kladdsocken* till *Spelevinken*. “Jag trodde, ta mej dalern, du talte sanning. Och jag, som var mer än halfväga!“

Men *Spelevinken* bara stormgrinade.

“Inte ljög jag, inte? *Jag sa ju den var sur!* Nu pratar du som ett redigt *drankanöt*, du!!“

“Det kom jag inte att tänka på. Men det skall du inte ha gjort för inte!“ Han torkade näsan på tröjärmen.

“Nej, inte ska jag det: du lofvade mig ju *en sup* härute för skjutsen! Den vill jag ha!“

Så kom qvinnan ju också i skratt. Och supen togs.

En annan gång var *Spelevinken* inne hos *Kladdsocken*, och så blef han som vanligt bjuden på en pipa rök.

“Hvad är detta för slags tobak?“ sa han.

“Det är “*Ärligt och Godt!*“ sa *Kladdsocken*

“Är du säker på att det är *ärligt?*“ sa han.

“Jag har åtminstone *ärligt* betalt den!“

“Ja, jag är då säker, att det åtminstone inte är *godt*,” sa *Spelevinken*, “det smakar precis som *milkjatislor*¹.“

“Sätt pipan då! Der är ingen, som nödgar dig! Men det vill jag säga dig att ingen förstår sig på tobak bättre än jag,” sa *Kladdsocken*, ty han blef arg, och det kunde man se, ty han tog fram en gammal, snusig näsduk.

“Äh,” sa *Spelevinken*, “har man ingen buss, kan man tugga träpinnar; det är bara tanken, som gör det. Du

¹ Mjölktistel = *Taraxacum officinale*.

kan se med dig själf — sist du var hos mig, satt du och rökade opp en hel göpen *milkjatisleblad*, som jag hade skurit itu och torkat åt dig, efter du alltid talar om, att du är en sådan kännare på tobak. Och du sa, det smakte alldeles utmärkt: ser du, det är tanken, som gör det!“

Kladdsocken vände ut och in på ögonen.

“Det var lögn!“ sa han. “Hm, jag tyckte, den var lite besynnerlig: jag fick blåsor på tungan!“

Nej, sätt dig inte der bak (sid. 150).

Men nu grinade Spelevinken, för det var ju bara påhitt med historien om *milkjatislebladen*. Och det sa han ju *Kladdsocken*, men nu ville han inte tro det, förstås, utan svor på, att han aldrig skulle röka tobak hos *Spelevinken* mer.

“Då får jag ut och skära mer grönt!“ sa *Spelevinken*, “för när du kommer in, vill du ha tag i pipan: det är då väl, att inte svinen ha betat af alla gropavallarne!“

Så voro de ju lika goda vänner igen.

En gång voro dessa här två samman på ett gille.

“Hör du, Ola!” säger *Spelevinken* och såg så oskyldig och allvarlig ut, “du kände väl den här Henrik Åkesson i Stodala?”

“Ja, bevars! vi ha exerat beväring ihop.”

“Har ni det? Det var ju en rolig pjäs, den der: han lefde lite för sig sjelf på gamla dar, ju?”

“Det gjorde han alltid, för han var aldrig gift.”

“Såå! Men har du hört, hvad han brukade ge sina höns påskafton — han hade två hönor, som alltid voro inne i stugan om nätterna, för han var så glad vid dem. Vet du, hvad han gaf dem?”

Nej, det kunde då inte *Kladdsocken* begripa. Han gissade på fisk och gröt, och på ägg och allt möjligt.

“Nej!” sa *Spelevinken*, “han gaf dem tusan!”

Så kommo ju allt gillesfolket i skratt. *Kladdsocken* kände sig förnämrad.

“Du sätter alltid ihop historier,” sa han, “och alltid grinar folk åt dem: jag kan inte begripa hvad der ska vara för qvickt i det der: *Hvarför gaf han dem tusan?* Svara mig på det!”

“*Han hade ingenting annat att ge dem!*” sa *Spelevinken*, för det var just det han ville ha fram. Nu blef der ju ändå mera grin, så *Kladdsocken* gick sin väg.

Kladdsocken var temligen om sig på allt sätt, så att han var inte så noga på om hans kreatur gingo på hans egna eller på grannarnes marker. Och derfor bar det sig ju tidt så, att *Spelevinken* fann hans får och svin och gäss och kalfvar i sina vångar. Han gaf *Kladdsocken* många *glivringar*¹, men det hjalp inte. Kreaturen skulle stå tjudrade, bevars, men tjuderpålarne voro rik-

¹ Pikar.

tiga spoltepipor, så att kreaturen voro lösa det minsta de *nyckte*¹ till.

En gång skar *Spelevinken* ut ett dussin tjuderpålar af svafvelstickor, och så sa han till sin dräng:

“Gack in till Ola Persson och helsa ifrån mig, att här är ett dussin tjuderpålar: hans egna äro så stora, att kreaturen dra omkull så mycken säd med dem, när de gå och asa dem efter sig i vångarne!”

Drängen gick, och *Kladdsocken* skämdes förskräckligt. Men det hjälpte inte länge. Så var det dan före Sjöbo marknad, och *Kladdsockens* kalvvar gingo i *Spelevinkens* vicker. *Spelevinken* gick bort till Ola, som gick och spred gödsel.

“D’ä ju Sjöbo marknad i morgon eller hur ä’ dä?” sa han.

“Ja, dä ä dä! Ska du ta dit?” sporde *Kladdsocken* och torkade näsan på tröjärmen.

“Nej, jag kan inte komma ensam till marknads, och resa dit i sällskap med någon är så tråkigt!”

“Jag får väl ta dit, och vill du ha något skiekbåd, så . . .”

“Nej, tack! Jag ville bara säga dig, att dina kalvvar gå i mina vicker i dag . . .”

“Det är några leda kräk: de slita sig lösa för jemnan!”

“Åh, jag kan inte säga! Jag har inte sett dem der nu sedan i förrgår’s morse. Och det gör alls ingen ting att de gå der annars. Men i morgon kommer här en massa marknadsfolk här förbi, och jag tycker det är så förmädligt, att de skola sitta och säga: “Dä va några helsingens leda kalvvar Sven Olsson har!” Derför kan du ta och låsa dem inne i morgon — se’n kan du

¹ Ryckte, sleto.

gera släppa dem dit igen — jag missunnar visst inte de arma djuren ett godt mål *någon gång*, för attan tattra — det gör jag visst inte!“

Det grep *Kladdsocken* riktigt. Dagen derpå for han till Sjöbo marknad och handlade de största tjunderpålar han kunde få tag i. Han behöfde endast tjugo, men han köpte femtio. Då hans hustru frågade, hvarför han samlat ihop så många, upplyste han, att han vunnit två öre på hvar påle, derfor att han tagit så många. “Och så skall jag skicka in tolf till Sven; den helsingens *spullefulen* ska ha, för det han dref med mig och skickade mig tolf svafvelstickor: det skall gräma honom!“

“Det var attan tattra, hvad de ha växt!“ sa *Spelevinken* och grinade. “De måtte inte ha stått i Ola Pers eget klöfverland!“

“Vi få se!” sa Per Jönsson.

“Nå, far! hurudan — — Vet du inte hut, ditt leda kreatur?! Ska du komma in i stugan med sådana smutsiga labbar och så hoppa opp i kakelugnsbänken till på köpet! Ta och kör ut *Passopp* genast, Ingrid! Ta psalmodikestråken och däng honom med! Vill du ut, din rackare! Nå, hurudan var den nye presten, far?”

“Bra. Den var der besked med: man förstod hvart eviga ord af kungörelserna. Han stod inte och hackade som den gamle prosten.”

“Lille Nils kan väl ingången, hva? Låt mig nu höra! Knäpp ihop händerna, så ja! Nå?”

“*Glädjens med dem, som glade äro, och gråter med dem, som gråta.*“

“Det måtte varit en vacker predikan!”

“Och en grann prest var det också, det kunnen I tro, mor!” sa Ingrid, husets ena dotter. “Han hade händer så hvita som snö, och han var så rödhit i skinnet i ansigtet också. Och håret låg så slätt på pannan, som det hade varit tryckt till med ett strykjern — ja, det är ingen konst för sådana, som ha reda på alla slags pomador och hårolja.”

Och dermed tog hon ett par väldiga tag i sina egna, bångstyriga, purriga lockar, som i trots af allt använt flott och tvål och dricka aldrig ville ligga slätt.

“Nå, far! spörjs der annars någonting nytt ute i verden?”

“Nä, jag kan inte säga. Jo, der gjordes tack-sägelse för Måns Åstradsson!”

“Såå. Ä nu den derne gamla *gnuen*¹ död? Nu skall der bli ett *spravall*² mellan arfvingarne. Jag kan undra om Hitte-Marnans påg får nånting, stackars lifvet. Fadern har ju aldrig velat kännas vid honom. Han kan ju inte hjälpa, att han är oäkta.”

“Der var någon, som sade vid kyrkan, att der är testamente, och att Marnes pojke har fått alltihop, så *den* har nog kommit bra till det.”

“Ah, det var det skamligaste jag har hört: en sådan en *snörnos*³, som inte är hederligt född, ska få det största hemmanet i byn nästan! Det är riktigt ogud-aktigt. Ja, inom våra dörrar kommer han då aldrig på något gille.”

“Der var väl ingen närmare till det! Och han har inte haft för roligt i sina dar, stackaren, så det vore synd att missunna honom det. Gille kommer han nog på, så många han vill — *när en har fått gods, så får en nog goda vänner.*”

“Det är en dugtig pojke,” sa Pernilla, husets andra dotter. “Jag har alltid kunnat bra med honom.”

“Ja, du kan bara understå dig att prata med honom. Och inte är det värdt han kommer hit och *står på strutt*⁴ för någon af er, töser — fast en sådan en gård får man söka efter och en sådan en uppsättning med kreatur. Ja, han kan ju inte hjälpa, att hans mor var enusel menniska.”

¹ Gnidaren; ² kif, oväsen; ³ osnuten byting; ⁴ krusar.

“Nej, jag ska tala om nytt, mor!” sa Ingrid. “I dag lystes det för *Molkarens*¹ Lotta och Per Jöns Olof. Jo gu, skulle hon ha honom ändå!”

“Hams, tös! Olof är väl inte galen! *Molkarens* Lotta! Jag kan inte låta bli att skratta: tror du, din mor är så dum, så sådant der går i henne? Nej, du!”

“Det är sant: fråga far!”

“Ja, visst lystes det! Det kunde man väl tro, det skulle gå dit till slut.”

“Jag tror verkligen världen är galen — ta *Molkarens* Lotta, när här fins så många ordentliga och behållna tösor i församlingen! Det kunde varit något för en af våra tösor — Ingrid är snart 30 år. Men de få nog gå här och vänta, tills de bli gråa som stengården och der växer mossa på benen på dem.”

“Gå vi i vägen kanske?” frågade Ingrid näbbigt.

Gumman låtsade som hon inte hört dessa ord och fortsatte, under det hon ideligen skakade på hufvudet:

“Lotta!! Måntro der ska bli ett äkta högfärdigt spöke! Det fins inte värre till, än när pigor bli gåraqvinnor: de äro värre än *hattadamer* till att *braljera*. Usch, jag mins den der otäcka ungen, när hon inte var större än en mjölkabytta, så kom hon hit och tiggde en gång. “Gack ut i förstugan, Lotta, när du skall snyta dig, för här är nyligen *fejdt*”, sa jag. Och slår inte den otäcka ungen näsan i vädret och svarar mig, *mig*, gamla menniskan: “Lotta hette fars gamla, bruna mähr,” sa hon, den oppnosiga bytingen, “men jag är döpt till Chärlotte.” Jag kommer så grant ihog, hur hon *skärrade*, när hon sa: “*Sehechärrrlotte*.” Usch, så det otäcka lifvet skulle bli mor på n:o 12 ändå!”

¹ Mjölåkarens; ² sopadt.

“Jo jo, mor! Och klockarens piga talte om vid kyrkan, att i går var der stort gille på no 12, och den gamle prosten var der sjelf och trolofvade dem — fint riktigt, kan tänka! Prestatrolofning! Det har här inte varit i församlingen, se'n den gamle riksdagsmannens dotter blef gift. Och i dag om en månad skall der bli bröllop — och det som blir fint, måntro.“

“Ja, inte tar jag på deras bröllop inte, om de så tiggde mig på sina bara knän. Komma i gilleslag med *Molkarens* tös — nej, bättre håller man sig, när man är kommen af gammal, hederlig folkslägt!“

“Åh, du mor, vi ä väl alla af lika gammal slägt, om vi härstamma från Adam och Eva allesamman.“

“Du vet väl hvad jag menar! Nej, se der komma kantorn och klockarfrun! Spring ut och bed dem gå in och dricka en kopp kaffe, så få vi höra nytt, för klockarekärningen är alltid sprängd med historier om gud och hela verlden — Nå, far! Blir du i ordning i dag? Du kan väl förstå du får gå sjelf, när det är herrskap, kan tänka. Hon har inte varit annat än piga, fast det gubbevars skall heta *guvernantska*. Skynda dig! Se, de titta så långt hit: de osa väl, att jag fick hem nya kakor ifrån staden i går. Otäcka katt! Var han icke nu och stack hufvudet ner i *gräddekausen*¹ igen! Här gå'n I, två långa slynor, och sköten inte för två styfvers nytta, och så kunnen I inte hålla kattarackaren af grädden!! Nå, det var då väl, du fick tröjan på dig till slut! Ja, men skall jag ge er, om I gå'n och läggen ihop predikoboken för mig, innan jag har fått mer än halfva predikan utläst — — hvilken är det efter Trinitatis i dag, Nils? Hvar är boken?“

“Nej, men mor då! Postillan står ju oppe på bokhyllan — intill tobaksskrinet!“

¹ Gräddskålen.

“Nå, så tag ner henne då! Qvickt! *Dryssleböjsa!*¹ Gu hjelpe mig, tror jag han ref ner alla korten!!! Och nu äro de främmande på gården. Ack, sådana ungar! *Smit dem in i den store bibeln så länge*, skynda dig! Hur har jag blifvit så dammig? Ack, det är af postillan! Der kunde då också någon påminna sig sjelf och damma af böckerna åtminstone till Herrans dag — —“

“Åh, den har inte varit nere sedan prostens voro här på kalas i jul, så hon kan nog vara dammig!“ sade Ingrid med ett visst förakt i tonen.

“God dag, god dag! Hur kan det stå till?“

“Tackar så mycket! Välkomna, välkomna! Ack, hvad det var snällt af frun att titta in om oss en gång, fast vi ha det bara enkelt och tarfligt. Men det är inte nyttigt att fästa sin själ *vid jordens mångahanda*, som apostelen säger.“

“Nej, nej men. Det har mor rätt i. Men här är ju så propert i hvar vrå, och det är ju hufvudsaken,“ sa frun.

“Ååh, en försöker ju hålla rent så godt en kan. Varen så goda och gån ut i kammaren: der är lite *elegantare*. Varen så bra!

“Mor!“

“Ja, hvad vill du, min lille påg? Snacka högt! Inte vara blyg för de främmande: frun tycker om, att små pojkar äro frimodiga! Nå, hvad var det?“

“Katten — katten var i grädden igen!“

“Hvad — hvad säger du? Katten — i grädden!! Ack, mitt barn, *det är kattens mjölk*. Jag sade ju till dig, Ingrid! att du skulle sätta ner mjölken till katten. Se här, kiss! kiss! Se, jag skall säga herrskapet, jag är så glad vid den katten, så om söndagarne får

¹ Drul.

han gerna en sladd grädde i mjölken, om jag har någon öfver. Och nu är här ju godt om mjölk, vid denna tiden. Varen så goda och sitten ner! Sitt opp i soffan, fru!”

“Tackar, tackar!”

Tystnad en stund. Tobakspiporna komma fram.

“Det har varit regnigt väder några dagar!”

“Ja, men nu har det blifvit klart.”

“Ja, det är så roligt, när det blir klart — —”

“Och klappadt, hä, hä, hä!” sa klockaren.

“Det har kantor Björnqvist rätt i. Ja, nu har Märten *Molkares* Lotta fått det klart — —”

“Och klappadt, hä, hä, hä!”

“Hon har så, ja. Jag får säga, det var roligt.”

“Jag sa så just till mina flickor, innan herrskapet kom in. “Det var riktigt fröjdefullt,” sa jag, “att Lotta en gång får det riktigt bra: hon har, minsann, fått gå genom litet af hvarje.” Jag är nu ett sådant pjåk, att så fort det går någon illa, så blir jag så glad, så — —”

“Blir du det, mor?”

“Åh, ni vet nog hvad jag menar! Det är alldeles som jag sjelf hade fått någon glädje, när jag hör, att det går andra väl och lyckosamt: jag tycker det är liksom alla menniskor vore mina egna. Men får jag inte bjuda på en kopp? Var så god, kantor Björnqvist! Fru lilla! Hör du, far! Fick du inte hem en ny kantin rom, när du var i staden i förrgår? Tag och bjud kantorn på ett glas!”

“Tackar, tackar! *kantor och kantin passa ihop som kropp och krinolin*, hä, hä, hä!”

“Björnqvist!!! Jag förbehåller mig — —”

“Lisa — — Lovise lilla! Inte mente jag något ondt med det. Men hur kommer det sig, att de kalla Lottas far för Märten *Molkare*? Det har jag aldrig hört

någon förklaring öfver? De ha sådana lustiga veder-namn här i församlingarne: Måns *Tocke*,¹ Hans *Hossa*,² Karl *Krycka*, Lars *Lur*, Gule Nels, *Fulungen*,³ *Silkje-böjsan*,⁴ Måns *Tobak*, *Strutten*,⁵ Sven *Enka* — — De borde väl åtminstone kalla honom för Sven *Enkeman*, hä, hä, hä!“

“Jo, det kan jag tala om: jag kan det som Fader vår. Han kom på fästning för en del år sedan, för det han gick ut på marken och mjölkade kor. Ja, han har alla dar varit en farlig karl. Och Lotta har aldrig haft någon mor under sin uppväxt, så det är verkligen obegripligt, att der har kunnat bli så pass mycket folk af henne som der har. Må tro töser, som ha växt opp i vildhet så der, de äro inte stort att lita på!“

“Ja, men mor! Efter som kantorns ha flyttat hit *holia*⁶ nyligen, så ska du inte glömma att tala om, hvarför Mårten gick ut och mjölkade den der kon. Jo, ser kantorn, just som Lotta var född, så kolade hennes mor af, stackaren, och Mårten hade ingen, som kunde ta vård om det lilla. Han var på ett par ställen och ville köpa mjölk, för att inte det stackars barnet också skulle dö, men han fick *inte så mycket som vann*⁷ på en *syl*⁸, för han hade aldrig varit i lag med någon och var illa tåld, helst som de sade, att der var tattrablod i släkten, och svart var han, han som Lotta. När han så inte såg sig mer än två utvägar: antingen förlora det lilla barnet eller också stjäla, så gick han ut på marken och mjölkade en ko. Och skall *jag* säga min mening, så tycker jag det var riktigt nedrigt af den, som angaf honom. De sade också, att domaren hade haft tårar i ögonen, när Mårten talte om vid tinget,

¹ Tupp; ² strumpa; ³ fogelungen; ⁴ silkebyxan; ⁵ stretaren = sprätten, en som är kruserlig; ⁶ temligen; ⁷ vatten; ⁸ = inte alls.

hvarför han hade gjort det, och nämndemannen, som hade gjort sak af det, fick *räfs*¹. Men lagen måste domaren ju följa, så att Mårten blef dömd. Och der var flere, som påstodo, att domaren hade hjälpt honom med pengar flera gånger sedan och varit snäll emot honom på allt vis. Men Mårten blef liksom lite på hat mot folk efter den dagen — och det är då inte så besynnerligt, tycker jag för min del.“

“Han hade haft lugnast om han blifvit af med barnet också, det är inte godt att vara far ibland, men värre är det att vara både far och mor, hä, hä, hä!“

“Bjöörnvist!! Nu talar du om hvad du inte begri — —“

“Lovise lilla! Inte mente jag något ondt med det!“

“Skall det inte vara en liten *spets* till, kantor?“

“Vet inte riktigt, precis. Paulus gjorde ju två resor till *Rom* — hä, hä, hä! Hvad säger du, Lovise lilla? Jag kan väl försöka med *femton droppar*. Hur var det nu? Har inte Lotta tjent till Per Jöns en gång i verlden för flera år sedan, hva?“

“Jo, visst gjorde hon det. Hon kom dit, när hon hade gått och läst, och så tjente hon der i 5 år. Och hon växte ju opp och blef en vacker tös nog; ja, ja, inte är det något särskildt, fast mina töser alltid ha påstått, att hon är så grann — svart är hon då tillräckligt.“

“Jo, min lif, är hon grann: hennes figur är — —“

“Bjöörnvist!! När ska du låta bli att prata i sådant, som du inte begriper?“

“Lis — — Lovise lilla! Jag mente väl inte något ondt. Nå?“

¹ Förebråelser.

”Jo, så började ju folk tala om att det skulle vara bra mellan Olof och Lotta, och så fingo ju hans föräldrar också höra ryktet. Gamle Per Jönsson har ju alltid varit en farliga *fämälter* man, men envis som synden. Och när han sade ett ord någon gång så der hvar fjerde dag, så var det gerna *tveeggadt*, som man säger. Så en qväll de sutto och spiste merafton — Trued, som tjenar här, ha talt om’et så mångfaldiga gånger: han var gårdsdräng till Per Jöns på den tiden och satt sjelf vid bordet och hörde på — så säger Per Jönsson till Olof: ”Folk säger, att det är bra med dig och Lotta.“ sa han. Olof teg. ”Jag kan väl tro det är bara som de köra ihop, för någon grund har det väl inte?“ sa gubben. ”Värre lögner har jag hört,“ mente Olof. ”Det är väl inte din mening att du vill göra tösen olycklig — det är hon för god till?“ sa Per Jönsson. ”Nej, lycklig!“ sa Olof. ”Tänk på, att jag vill ha ett ord med i laget, när du ska gifta dig!“ sa fadern. ”Men jag vill ha det sista,“ sa Olof. När de så hade ätit och reste sig från bordet, sa Per Jönsson: ”Med *min* tillåtelse får du henne aldrig,“ sa han. ”Men med *min* tillåtelse blir här aldrig någon annan qvinna på n:o 12 än hon,“ sa Olof efter en stunds betänkande. ”Vi få se,“ sa Per Jönsson. ”Vi få så, ja!“ sa Olof, för han hade lärt sig att tala på samma tvära och stubbiga sätt som fadern.“

”Nå, modern då? Hon talte kanske så mycket mer som fruntimmernas vana är, hä, hä, hä!“

”Bjöörnqvist!! Jag förbehåller mig — —“

”Lovise lilla! Der fins väl ingen, som kan tro jag mente dig!“

”Det var en *särdeles*¹ människa: hon talte nästan aldrig, utom till tjenarne, eller när der kom någon!“

¹ Egendomlig.

“Det var en munter och tystlåten qvinna, hä, hä, hä! Nå?”

“Jo, så en tid efter så sa Per Jönsson opp Lotta helt *bardus* och gaf henne kost och lön för hela året, men sade, att hon skulle flytta genast. Tösen gret och ville veta, hvarför hon skulle köras *väck* på det sättet. “Har du mer att fordra här?” sa Per Jönsson, “eller har du inte fått *öfver, icke under?*” Jo, det fick ju Lotta erkänna. “Är du inte nöjd med orlofsedeln?” Jo, den var ju mycket vacker. “*Det är bättre att stanna i bäcken, än i ån,*” sa Per Jönsson, “det är inte roligt att gråta, men värre är det att gråta och vagga.” — “Åh, I skullen skämmas,” sa Lotta. “*Jag gör det mycket hellre nu, än att ni skulle skämmas bägge två se'n.* Ni ä båda två präktiga människor, men *kloka höns göra också i nässlorna,* och derfor står der i 6:te bönen: “*Och inled oss icke i frestelse!*”

När Olof kom hem från marken och fick veta, att Lotta var gången, blef han blek som ett lik och sade till gamlingen: “Ni kunde allt handlat mindre kärlekslöst, far!” sa han. “Så kunde du varit mindre kärleksfull, min påg!” sa Per Jönsson. “Men detta får ni nog ångra en gång!” sa Olof. “Vi få se,” sa Per Jönsson.

“*Molkaren* tog det mycket illa vid sig, när Lotta kom hem. “Ja såå,” sa han. “Åhja: *fädernas missgärningar skola straffas uppå barnen,*” sa han, “jag vet det; der står så. Tjufvens dotter var inte god nog till en gårason, jag kunde väl tänka det. Ja, Olof han har gjort klokt: han har skaffat sig hederliga föräldrar, en rik far, som har godt om kor, så han hade inte behöft mjölka andras, om hans nyfödda barn hade skrikit efter föda vid sin döda mors bröst. Ja, den gör klokt, som väljer sina föräldrar förståndigt: du har valt dina dumt,

Lotta! Nu står den store gården emellan er alla dar. Nå ja, der ä de, som ta sig rätt, när de inte få rätt: världen kan stå några år ännu.“

“Vill inte herrskapet hålla till godo med en bit merafton i all enkelhet? Bara smör och bröd! En har ju nästan aldrig något nykommet på landet. Varen så goda och stigen ut i salen!“

“Tackar, tackar! *Maten är halfva födan*, hä, hä, hä!“

“Tack, mor Marna! Men det är rent för mycket besvär! Se, det kan man kalla för press-sylta. Ooh!! Den var delikat!“

“Hör nu, kantor! press-sylta är väl fisk? Jag tror, vi ta oss en halfva på den!“

“*En i hvar't ben,*

Så går man redigt se'n, hä, hä, hä!“

“Ja, hållen nu till godo! Jo, så var Lotta hemma ett par år — hon hade väl svårt för att få någon tienst.“

“Och svårt hade hon det nog hemma också, du mor; fadern slog sig på att supa, så han gick *på en hurr* beständigt, och då var han kinkig och vresig till humöret. Jag såg henne så tidt, när jag gick nere på *smidan*¹ utanför deras hus och årde: hon såg nästan alltid förgråten ut. Men så blef den der eldsvådan på n:o 12.“

“Hur hängde det egentligen ihop med den saken? Det var just året, innan vi kommo hit. Men hur bär mor Marna sig åt för att få det saltgröna oxköttet så der rödt och vackert — så kan jag aldrig få det?“

“Ack, det är ingen konst: man bara lägger lite salpeter på det; så brukar jag ha i korfven också. Jag brukar lägga en fjerdedel salpeter i tjugo skålpund spickekorf. Nå, far, snacka om eldsvådan, nu!“

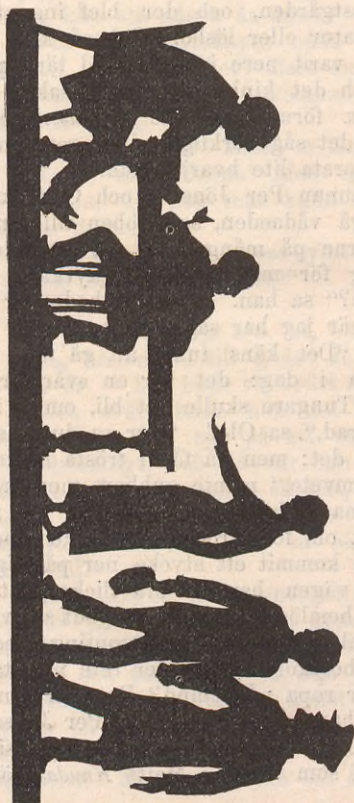
¹ Hörnet, snibben.

“Jo, der blef ju eldsvåda en qväll, och der var ingen hemma mer än Olof och tjenarne, för de gamle voro på gille i prestgården, och der blef ingenting bergadt, hvarken kreatur eller lösbo. Och så kom det fram, att Olof hade varit nere i ladan med tänd pipa på eftermiddagen, och det kinkigaste i hela saken var egentligen, att strax förut hade de fått *assokureradt* dubbelt mot förr, så det såg verkligen lite egendomligt ut, och folk började prata lite hvarjehanda.

Om morgonen, innan Per Jönsson och Olof skulle resa till tinget och gå vådaeden, sa gubben till sonen: “Här pratas i krokarna på många vis: det var liksom folk hade dragit sig för mig i går vid kyrkan. Du har väl rent samvete?” sa han. “Annars hade jag väl sjungit ut genast: när jag har sagt något, så står jag vid det,” sa Olof. “Det känns tungt att gå från den gamla boningsplatsen i dag: det var en svår förlust ändå,” sa gubben. “Tungare skulle det bli, om vi inte skulle få hedern bergad,” sa Olof. “Der sa du ett sant ord, du gjorde också det; men då få vi trösta oss med, att vi ha ett godt samvete,” mente gubben, men orden voro liksom fastfrusna i halsen på honom. “Ja, nog skulle det vara svårt, om folk trodde man hade handlat ohederligt.” När de kommit ett stycke ner på vägen, sade Olof: “Denne vägen har en bra flicka gått en gång — då var hon hemlös; hon hade ett godt samvete, men folk trodde likväl, att hon begått någonting ohederligt, efter hon blef bortkörd. Står der inte nå’nstans, att de värnlösa tårar ropa på hämnd? Detta är kanske första skörden!” sa han. “Vi få se,” sa Per Jönsson. Men han var sig inte lik den dagen, det kan jag säga, för jag var der sjelf som vittne i Matts *Knudas* hästahandel.

Och ryktena hade nog kommit fram till domaren också, kan jag tro, för han pressade Olof temligen hårdt.

Han hade ju inte annat att försvara sig med, än att han ingenting visste, och det kan ju vara bra nog, men

Lotta gick fram till dombordet.

den, som är saker till allt, nekar gerna också till allt. Men somlänsmannen begärde häkte på Olof, reste Lotta sig opp från bänken nere vid dörren, arm-bågade sig genom folket och gick fram till dombordet. Hon var blek som ett lärft, ögonen stodo stilla i hufvudet, och benen ristes, så hon kunde knappast hålla sig oppe. "Han är oskyldig!" sa hon. "Ja, det är det, som kommer att ge sig!" sa länsmannen, grinade lite och såg sig om i tingssalen. "Jag kan ta det på min ed!" sa hon. "Ja, mitt barn, det är inte nog!" sa domaren. Lotta stod lite: hon lyckte ögonen och hon vred hän-

derna, så att det knakade i lederna, och så sa hon liksom för sig sjelf: "Då fins det väl ingen annan råd!"

Och så tog hon ett steg fram emot dombordet, och blef röd som ett blod. "Det är det svåraste ord jag har sagt — men fram får det: *det är far, som har tändt på!*" Och der blef så tyst i salen, så man kunde höra, hur hon drog efter andan.

"Det var som när *Ola Bull* kom in på teatern i Ystad och började spela: "Säterjäntans söndag". Jag tordes inte röra fötterna, för jag var rädd, att mina nya galoscher skulle knirka, hä, hä, hä!"

"Hvar är din far?" sporde domaren, när han hade suttit en stund. "Hemma," sa hon, och dermed *drall*¹ hon, och så fingo de bära henne in i länsmansrummet, och der vaknade hon till igen, när hon hade fått vatten. Så skickades der bud efter Märten och fram på eftermiddagen kom länsmannen med honom. Han såg farlig ut: han hade nog inte sofvit på flera nätter, och ögonen voro alldeles blodsprängda. När han fick veta, hvad Lotta hade sagt, slog han till ett *latte*², så det isade i ryggen på en. "Det är satan så roligt," sa han, "när en far har glädje af sina barn! Jag blef tjuf, så fort hon var född, för att hon skulle få behålla lifvet; der var ingen annan, som ville göra något för henne, och så tänkte jag: "du är närmast till det, Märten! *det är kött af ditt kött och ben af dina ben.* Hennes lif är värdt mer än ditt hederliga namn och rykte: der är ingen, som tål dig ändå!" I dag får jag lön för hvad jag gjorde då: tack ska du ha, Lotta! för det du för andra gången sätter din far på fästning — det är snällt af dig!"

Men då gaf Lotta till ett skrik och föll omkull. Han stod och såg på, hur de arbetade för att få lif i henne, och han svettades och skalf i hvar lem. Så sa han om en stund med förändrad ton: "Jag har burit

¹ Föll; ² gapskratt.

hvar mans spott och spe och varit som en skotrasa för hvarenda *bälle*¹, som inte pröfvat en smul hvad lifvet vill säga, för det är ingen konst att skrika: *Mårten Molkare!* och så springa in och låsa dörrarne om sig. Men jag knotade aldrig, så länge hon tjenade, för der hördes aldrig annat än godt om henne, och hon var ansedd af alla menniskor. Men så kördes hon en dag bort som en hund, som en oärlig menniska. Då sade folk: "Åh, inte kunde *Molkarens* dotter hålla sig som andra menniskor i längden, inte: *af djeftlägg bli djeftläungar*, och så togo de heder och ära af mitt lilla, rara tösabarn, som jag alltid har haft så kärt, den enda, som har hållit af *Mårten Molkare* här på jorden. Men då var hela mitt lif förgäfves, och då svor jag dyrt, att jag skulle hämnas, och det har jag gjort: men ändå ha andra varit värre vid mig, än jag har varit vid andra. Hur många gårdar sådana som din, du högfärdige Per Jönsson der, tror du en af hennes tårar är värd? Men när hon kördes bort från din gård, tog hon din sons glädje med sig, du! Nu ä vi qvitt."

Så stod han lite. Så satte han i att gråta. Jag är inte något pjåk, och jag gråter inte på år och dag — jag tror inte jag har gråtit nu se'n jag hörde Lunda-studenterna sjunga i Ystad, och det är väl två år se'n snart — men jag har aldrig sett någon gråta på det sättet och jag måste ja gu också *fläbba*. Och det tror jag hvarenda en i salen måste göra; domaren snöt sig oupphörligen, och sjelfva den ogudaktige länsmannen, som annars hade den onde på tungan hvar minut och som svor och *tornerade* ända tills han dog för ett par år sedan, han måtte ta till ögonen. Se, *Mårten* han gret så — han gret, hela menniskan, och stundom så riktigt röt han som ett vildt djur. Men när han så

¹ Byting, poj kvalp.

hade stått lite, så blef han lugnare, och långt om länge vände han sig till Lotta. “Bry dig inte om hvad jag sa ijåns,” sa han, “för du har gjort rätt, och jag skulle inte hållit dig så kär som jag gör, om du inte handlat så som du gjort. För, ser ni, allihop, som ären församlade här! Inte *en* gåratös bland hundra skulle gjort det, och ändå har väl ingen tös hållit så af sin far som hon. Och nu är det så godt att jag säger dig farväl! Du är lika stor öfver alla som jag är usel under alla, och Gud skall inte förkasta dig för din fars skull: nu har du bara Honom att lita till, men *Han är en fader öfver allt hvad fader heter.*”

“Huu! det riktigt kryper på ryggen!”

“Ja, det kan frun gerna säga!”

“Det är precis som i ett operastycke, hä, hä, hä!”

“Trued har snackat om, att när Per Jönsson och Olof reste hem om qvällen, så sa Olof till fadern: “Nu tycker ni väl, att ni har stält det bra, far?” sa han. “Vi få se!” sa Per Jönsson som vanligt.

“Ja, men kan herrskapet tro: en tid derefter gick Per Jönsson ner till Lotta och friade för Olof — det skulle man knappast kunna trott honom om? Jo, det gjorde han, och gamla Arna i fattighuset, hon satt der, när han kom, och fastän de gingo ut i bakhuset, så hörde hon ändå hvart eviga ord. Lotta satt lite och funderade, och så svarade hon: “Detta kunde ni sagt den dagen, då ni körde mig bort från er gård — så hade den stått än. Min far hade ändtligen kunnat få några glada dagar på sin ålderdom, jag hade varit den lyckligaste qvinna i världen, och Olof hade inte behöft gå och tåras bort af sorg — jag såg honom i går: det var förfärligt, hvad han ser dålig ut!” sa hon. Men ni har fått er vilja fram — nu är det för sent att göra någon ändring: der skall ingen kunna komma och säga, att Lotta satte sin stackars far på fästning för att bli

qvinna på n:o 12," sa hon. Per Jönsson satt lite. "Hvem bryr sig om, hvad folk säger?" sa han. "Det har ni sjelf gjort alla dar," sa hon, "annars hade allting varit annorlunda." — "Du kan ha rätt," sa han, "*jag får äta't som jag har smulat det ihop.* Och denne gången går jag, men härnäst tar jag dig med mig," sa han. "Aldrig i mitt lif — och det blir inte långt," sa hon. "Vi få se," sa Per Jönsson.

När hon så hade följt honom ut, sa hon: "Helsen Olof så hjertinnerligt: sägen, att han skulle ta och gifta sig med en annan, så blefve det kanske lättare för honom!" Per Jönsson sade ingenting.

"Ska det inte vara lite rödgröt, fru? Kantor?"

"Tackar, tackar!"

"Så om qvällen säger Per Jönsson till Olof: "Jag har varit nere hos Lotta i dag." Olof tittade stint på gubben. "Såå!" sa han. "Jag var nere och friade för din räkning," sa gubben. "Hvad skulle det tjena till?" sa Olof. "Jag tyckte det var ett resonligt tillbåd, men hon sa nej!" Olof drog lite på munnen. "*Det är så dags att beställa spruta,*" sa han, "*se'n byen är nedbränd.*" Gubben satt en stund och såg nedstämd ut. "Men när jag gick, så bad hon mig helsa dig och säga, att du skulle gifta dig — med — en annan, så kunde det kanske bli lättare för dig!" sa hon. "Det är henne så likt," sa Olof och böjde ner hufvudet och lade det i sina händer. "Hon tänker alltid först på andra och sist på sig sjelf. Men hon visste nog att jag inte gör det," sa han. "Jag tänkte, kanske för vår skull!" sa gubben med låg ton. "För er skull har jag lefvat ensam — gifter jag mig, så vill jag göra det för min egen skull," sa Olof, "men för resten äro de tankarne döda hos mig för detta lifvet — tiden går väl." — "Vi få se!" sa Per Jönsson.

“Ska det inte vara lite gröt till? Åh, lite! se så!! Ta och bjud kantorn på en liten *grötapinne*, far! Jo, visst ska kantorn det ha!!“

“Mjaaa!“

“Var så god, kantor! Skål! Jo, när nu Mårten *Molkare* var död inne på slottet för en tid sedan, så sa Per Jönsson till Olof en dag: “På det härna viset kan det inte gå alla dar: gör nu fint i huset eller säg huru du vill ha det inredt här, för nu ska här snart komma en ung qvinna i huset!“ Olof såg förvånad på far sin. “När *jag* ville, så ville inte *ni* — nu vill *ni*, men nu vill inte *jag*. Ta ni mans hit så många qvinnor ni vill — mig rör det inte,“ sa han. “Vi få se!“ sa Per Jönsson.

Så en tid efter begrafningen for gubben ner till Lotta i den fine vagnen och med den höge hatten på. Och hvad han sade, vet inte jag, men han höll der i tre timmar, och på eftermiddagen kom hon åkande med honom opp till den nye, fine gården. Men folk sade, att Olof blef rent som han hade varit ifrån sig, och både han och gubben pratade oupphörligen, så att modern trodde de skulle aldrig sluta opp igen — så mycket hade Olof inte snackat, se'n han födder blef.

Men nu får kantorn tala om, hur det gick till på förlofningskalaset i går, för kantorns voro väl med der?“

“D'ä klart! Ingen förrättning är helig utan att klockaren är närvarande, hä, hä, hä! Åh, det var ingenting vidare!“

“Björnqvist då! Du talte ju om hela talet för mig, och du grät som ett barn — det gjorde jag också, för resten!“

“Mm! Det var för det jag var likasom lite så der — *i den högre duren*; då kan jag aldrig låta bli att lipa, det är liksom jag alltid vill sjunga, när jag har fått en liten *gloria*.“

”Bjöörnvist!!“

”Jag tror vi ta en liten halfva till, kantor! Gröten är så söt!“

”Kör! Skål!“

»Klang! hvad buteljer, Ulla!

I våra korgar öfverfulla — —»

”Bjöörnvist!!! Akta du dig för *den högre duren*, du!“

”Ah, Lisa! Tror du inte jag vet hvad jag tål, du?“

”Du tål inte mycket, din stackare! Sätt nu undan flaskan, mor Marna! Jo, jag kommer ihog lite af det, som Björnvist berättade i afse. Jo, prosten hade talt öfver det der språket: *”Hvilken som älskar fader och moder mer än mig, han är mig icke värd”*. Och så talte han om, hur *kärleken aldrig återvänder, hoppas allting, lider allting*, och om de heliga martyrerna, och att der fins många martyrer i vår tid också, och att Frälsaren har lofvat, att de skola få *hundrafalt igen nu i denna tiden och i en tillkommande värld evinnerligt lif*. Och så talte han om *törnekronan* och *brudkronan* och *härlighetens krona*. Ja ja! Och i dag lystes det för henne: det är nog en ovanligt utmärkt flicka, och så mycket hon har gått igenom! Det skall bli roligt att bli närmare bekant med henne!“

”Hm! Ämnar frun sig på bröllopet?“

”Ja ja men! Det är klart!“

”Kanske man ändå skulle gå dit; hon rår ju inte för, att hon hade en dålig far? Det kanske vore synd, att — —“

”Ja, men der lär inte bli bjudna andra än de aldranärmaste släktingarne och så prestens och vi — kyrkans tjenare, hä, hä, hä! med huskors — —“

”Bjöörnvist!!! Jag förbehåller mig — —“

”Lisa!! Lovisa lilla, det är väl klart, att jag inte mente — —“

“Du menar ingenting nu, utan att vi skola gå hem. Nej, snälla mor Marna! vi kunna verkligen inte vänta längre nu! Oändligt mycken tack!! Farväl, farväl! Och glöm inte bort klockaregården, mor Marna! Nej, Björnqvist behöfver verkligen inte någon resknäpp, inte! Vi äro ju strax hemma.”

“Farväl! Tack för alltihop! Nu gå vi, Lisa!”

»Joachim uti Babylon
Hade en hustru, Susanna!»

“Björnqvist!!! Det är söndag i dag!!! Farväl, farväl!”

“Måntro han får roligt, när han kommer hem! Fy katten, hvad hon ser hvassnäsad ut!”

“Du talar om katten: hvar ä det kräket? Der ha du dig en spark, du! Ja, jama du! Jag ska lära dig att sticka nosen i grädden, du. Och du skulle ha på *vinorna*¹ du mä, pojke! Hvad skulle du komma och gapa om det för? Grädden hade ja gu nock gått i herrskapet, om du hade hållit *smaddran*² på dig.”

“Åh du, mor! Det var ju din egen skull.”

“Hvar ska du hän, Pernilla?”

“Jag skall bara gå ut i trädgården ett slag.”

“Åh, hon skall ut och träffa Hitte-Marnas på: det är bra mellan dem, ska jag säga,” sade Ingrid, halft förtretligt, halft afundsamt.

“Nej, så har jag då aldrig — —”

“Så så, du mor! tig du och låt saken ha sin gång så länge!”

“Det gör Pernilla rätt i: så slipper hon att gå ogift i alla sina dar. Hon har för resten haft godt väderkorn: ett hemman, som är bland de aldrastörsta i byen,” sa Ingrid.

¹ På öronen; ² munnen.

“Men då har Pernilla ju fäst sig vid honom, innan han hade något: jag har för resten haft nys om den saken länge, och det är en bra pojke, så mitt *ja* skulle han fått, om han också inte hade fått ärfva.“

“Åh ja, alla få det som de vilja ha det: en annan stackare tänker ingen på!“

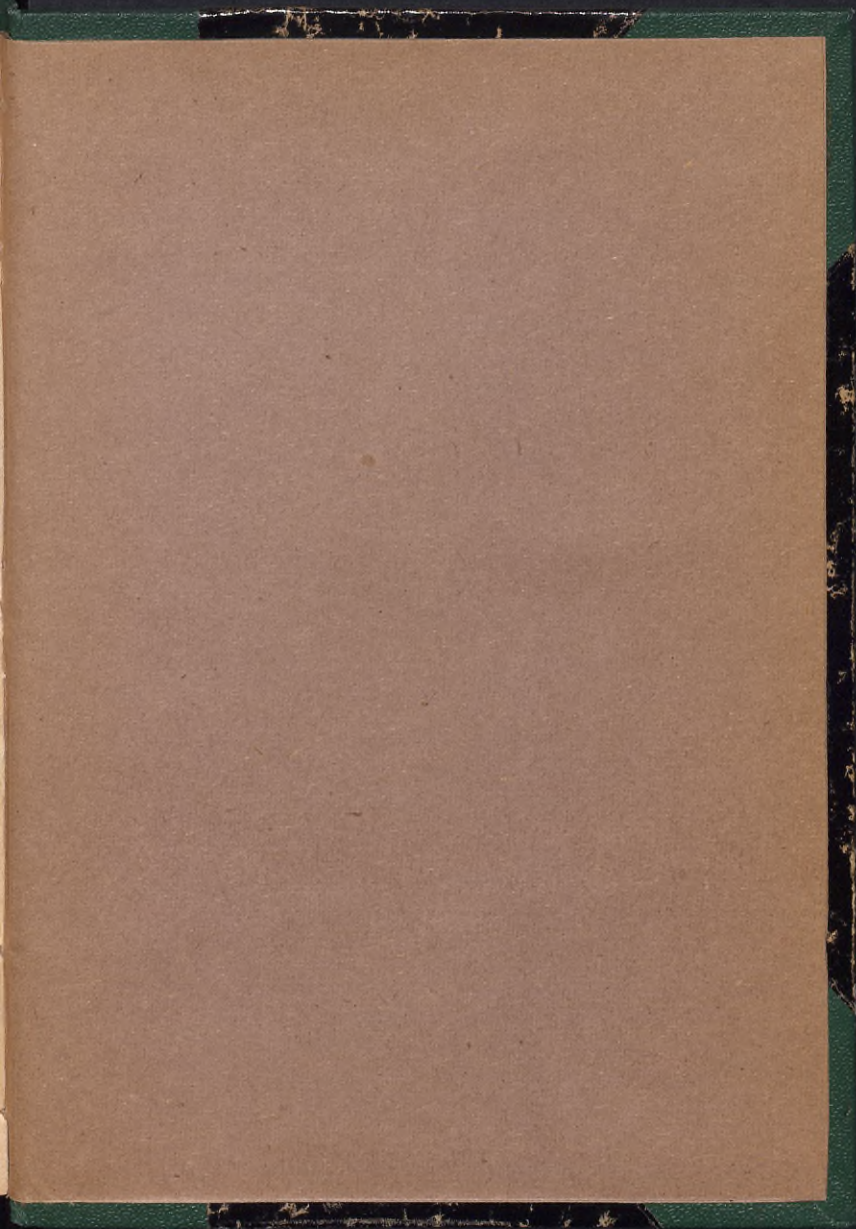
“Nu gråter hon igen! Det är ett elände, när en inte får töserna bortgifta.“

“Och lika eländigt är det att få dem dåligt bortgifta! Ja, undra hur det skall gå för barnen i världen — de ha en lång bana för sig!“

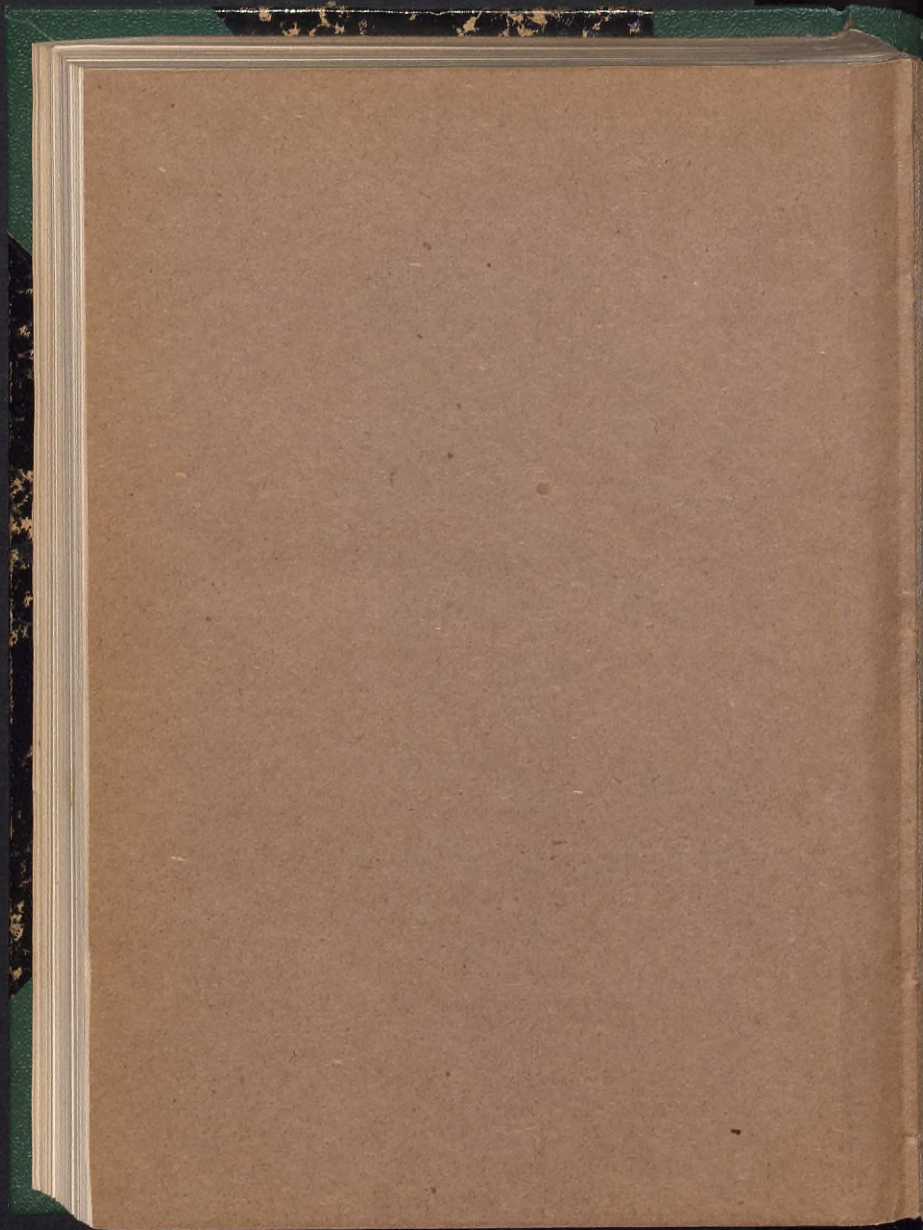
“Ja, mor! “*Vi få se,*“ som Per Jönsson alltid brukar säga.“

“Jag tror, Gu hjälpe mig, hon kommer in med honom. Ingrid, gack ut och *tvilna*¹ lite mer bränvin på flaskan! Du får göra honom sällskap och äta, far, för jag förmår inte! Det är en stilig påg, lika väl! Är du säker på, att der är testamente? För annars ville jag inte resa mig opp för en! Nej, se på tösen; sådant lif der är i ögonen på henne! Det är roligt ändå, när barnen ä glada! Att inte der kan komma en till Ingrid också!! Vi få väl skicka henne till Ramlösa till sommaren — der fick ju Ola Gussars Theolina sig en riker man. Ts! Nu äro de i förstugan! Sätt opp predikoboken, Nils! Och bocka dig vackert, när du helsar! Inte torka näsan på lakanet, inte!! Fy!!!“

¹ Ösa genom tratt.

6000208131

Göteborgs universitetsbibliotek

